

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
EUROPOS INSTITUTAS**

Evelina Tamošiūnaitė

**LIETUVOS KONKURENCINGUMO DIDINIMO
KURIANT KLASTERIUS GALIMYBIŲ
VERTINIMAS**

Magistro darbas

**Darbo vadovas
Prof. dr. Leonas Žitkus**

KAUNAS, 2015

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
EUROPOS INSTITUTAS**

**LIETUVOS KONKURENCINGUMO DIDINIMO
KURIANT KLASTERIUS GALIMYBIŲ
VERTINIMAS**

**Europos integracijos studijų magistro darbas
Studijų programa 621N12003**

**Vadovas
Prof. dr. Leonas Žitkus
2015-05-27**

**Recenzentas
Doc. dr. Rasa Daugėlienė
2015-05-27**

**Atliko
SMEU-3/5 gr. stud.
Evelina Tamošiūnaitė
2015-05-27**

KAUNAS, 2015

**PATVIRTINIMAS APIE PARENGTO BAIGIAMOJO
DARBO SAVARANKIŠKUMĄ**

Patvirtinu, kad parengtas magistro baigiamasis darbas

**LIETUVOS KONKURENCINGUMO DIDINIMO KURIANT KLASTERIUS GALIMYBIŲ
VERTINIMAS**

- atliktas savarankiškai ir nebuvo kaip visuma pateiktas jokiai dėstomajam dalykui atsiskaityti šiame ar ankstesniuose semestruose;
- nebuvo pateiktas atsiskaityti šiame ar kitame KTU fakultete arba kitoje Lietuvos aukštojoje mokykloje;
- turi visas į baigiamojo darbo literatūros sąrašą įtrauktų informacijos šaltinių nuorodas.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

(data)

Tamošiūnaitė E. Lietuvos konkurencingumo didinimo kuriant klasterius galimybių vertinimas: Tarptautinio verslo magistro baigiamasis darbas / vadovas prof. dr. L. Žitkus; Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Europos institutas. – Kaunas, 2015. – 103p.

SANTRAUKA

Tarptautinio verslo baigiamajame darbe sprendžiami šalies konkurencingumo didinimo klausimai yra aktualūs sparčiai besikeičiančiame, globalizacijos veikiamame pasaulyje. Besiformuojanti žinių ekonomika, sparčiai augantys vartotojų poreikiai reikalauja inovacijų visose srityse. Norėdamos išlikti konkurencingomis, šalys privalo siekti didesnio veiklos efektyvumo ir novatoriškumo. Teigiama, kad klasteriai yra raktas į konkurencingumo didinimą (Snieška, V., 2002). Nors klasterių svarba šalies konkurencingumui jau yra suvokiama, tačiau tema dar nėra pakankamai giliai išplėtotą mokslinėje literatūroje. Klasteriai pradėti analizuoti 19a. pabaigoje, o pastaruosius du dešimtmečius klasterio sąvoka ir reikšmė pradėta suvokti ir naudoti Europoje.

Darbo objektas yra Lietuvos konkurencingumo didinimas, *dalykas* – klasterių kūrimas kaip Lietuvos konkurencingumo didinimo priemonė. *Darbo tikslas* yra įvertinti Lietuvos konkurencingumo didinimo galimybes kuriant klasterius. Darbo tikslas yra detalizuojamas uždaviniais, lėmusiais tokią darbo struktūrą: pirmiausia pateikiama konkurencingumo samprata ir išgrynintas klasterių vaidmuo didinant šalies konkurencingumą; po to nustatomi klasterių kūrimo barjerai ir vertinamos Lietuvos ir ES lygmens klasterių politikos priemonės šiems barjerams eliminuoti; tyrimo metu analizuojama statistinė informacija, siekiant įvertinti esamą situaciją Lietuvos klasterių kūrimo procese, lyginama Lietuvos klasterių politika su kitų ES šalių klasterių politika, vertinama Lietuvos užimama pozicija pagal Pasaulio ekonomikos forumo atliktus tyrimus, nustatomos konkurencingumo didinimo kuriant klasterius perspektyvos ir pateikti pasiūlymai efektyvesniam šių procesų veikimui skatinti. Darbo *metodika*, padėjusi išspręsti minėtus uždavinius, susideda iš mokslinės literatūros analizės, Europos Sąjungos ir Lietuvos teisnių dokumentų analizės, statistinės analizės bei lyginamosios analizės metodų.

Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad šalies konkurencingumo sąvoka yra tapatinama su vadyba, inovacijomis, žiniomis, o konkurencinga yra laikoma ta šalis, kuri užtikrina savo gyventojams gerovę. Išgryninus konkurencingumo sampratą ir raidą nustatyta, kad vienas iš itin svarbių veiksnių šakos konkurencingumui yra įmonių priklausymas tinklui, o šalies konkurencingumui reikšmingos įtakos turi tarptautinės strateginės sąjungos, koalicijos bei klasteriai. Apibendrinant autorių, nagrinėjusių klasterių kūrimosi kliūtis, darbus, išskirti klasterizacijos barjerai ir nustatyta, kad politika turi didelę reikšmę, o tinkami politiniai sprendimai gali visiškai ar iš dalies eliminuoti klasterių

barjerus ir taip paskatinti klasterizaciją ir padidinti šalių konkurencingumą. Darbe išskirtos ES ir Lietuvos politikos priemonės susijusios su klasterizacijos procesų rėmimu.

Mokslinės literatūros teiginiams pagrįsti buvo atlikta statistinė, lyginamoji analizė ir esamų LR teisinių dokumentų vertinimas. Apibendrinant atliktą esamos situacijos vertinimą nustatytos pagrindinės problemos, trukdančios sėkmingai klasterių veiklai: klasterio kaip verslo struktūros idėjos ir naudos nesupratimas, noro bendradarbiauti ir atvirumo stoka, aiškių strateginių tikslų ir taktinių veiksmų nesuderinimas, finansavimo stoka. Nustatyta, kad į klasterių kūrimo procesus orientuotos politikos plėtojimas gali padidinti šalies konkurencingumą ir pateiktos rekomendacijos klasterių plėtrai Lietuvoje įmonių ir valstybės lygmeniu.

Tamošiūnaitė E. Evaluation of possibilities of Lithuania's competitiveness rise through creation of clusters: Master's Work in International business / supervisor prof. dr. L. Žitkus; Social Sciences, Humanities and Arts Faculty, the Europe Institute, Kaunas University of Technology. – Kaunas, 2015. – 103p.

SUMMARY

Boosting country's competitiveness in international business thesis is an issue relevant to a rapidly changing world of globalisation act. The emerging knowledge of economy and rapid growth of consumer needs requires innovation in all areas. Countries must achieve greater operational efficiency and innovation in order to remain competitive. It states that clusters are the key for improvement of competitiveness. Although the importance of clusters to country's competitiveness is already perceived, the matter of subject is not yet sufficiently developed in the scientific literature. The analysis of clusters was initiated at the end of 19th century, while the last two decades the concept and the meaning of clusters has been perceived and analyzed in Europe.

The main target is to improve the competitiveness of Lithuania through the development of clusters. The aim is to assess possibilities in order to improve competitiveness of Lithuania by creating clusters. The purpose of work is defined by the tasks which leads to such a working structure: firstly there is presented the concept of competitiveness and the cluster role in increasing country's competitiveness; then are identified cluster barriers and evaluated Lithuania's and EU cluster policy measures to mitigate these difficulties; study analyses the statistical information in order to assess the current situation in Lithuania development process of clusters, Lithuanian cluster policy is compared with other EU countries cluster policy; the position of Lithuania is valued by the World Economic Forum research, the perspectives are determined for competitiveness to develop clusters and present proposals for effective functioning of these processes. Work methodology that helped to solve these targets, contains the analysis of scientific literature, the analysis of European Union and Lithuania legislative instruments, statistical and comparative analysis methods.

Scientific literature analysis confirms that that the country's competitiveness is synonymous with the concept of management, innovation, knowledge. Purification the conception of the competitiveness found that one of the critical factors to the competitiveness is the companies belonging to the network, and the country's competitiveness has a significant impact on international strategic alliances, coalitions and clusters. Summarising the authors of scientific literature, who concerned the barriers of formation of clusters, found that the cluster policy is significant and appropriate political decisions may fully or partially eliminate barriers for clusters, thereby causing the clusterisation and

increase the country's competitiveness. The paper highlighted the EU and Lithuanian policy measures related to the promotion of clustering processes.

Analysis of scientific literature, the analysis of European Union and Lithuania legislative instruments, statistical and comparative analysis was carried out to ground the statements of scientific literature. Summing up the current situation assessment carried out the basic problems that hinder the successful operation of clusters: cluster as structural business ideas and benefits misunderstanding, openness and willingness to cooperate with the lack of clear strategic goals and tactical action misalignment, lack of funding. It was found that the policy oriented to the clusters development processes can improve the country's competitiveness and was made the recommendations of cluster development in Lithuania on companies and state level.

LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. XVIII–XX a. laikotarpio idėjos apie šalių konkurencingumą	13
2 lentelė. XX – XXI a. konkurencingumo sąvokos raida	14
3 lentelė. Konkurencingumo vertinimo metodikos ir rodikliai	15
4 lentelė. Įmonių konkurencingumą leiantys veiksniai	23
5 lentelė. Klasterių formavimosi ir plėtros barjerai	33
6 lentelė. Projektai susiję su klasterizacija Lietuvoje 2004 – 2015	45
7 lentelė. Klasterių ir įmonių dalyvaujančių juose skaičius pramonės ir paslaugų sektoriuose	52
8 lentelė. Baltijos jūros regiono valstybių klasterizacijos procesų apžvalga	56
1 paveikslas. Porterio Deimanto modelis	16
2 paveikslas. Pasaulio konkurencingumo indekso struktūra	18
3 paveikslas. Tvaraus konkurencingumo indeksas	20
4 paveikslas. Konkurencingumo lygmenys	21
5 paveikslas. Veiksniai, lemiantys didesnę įmonės konkurencingumą	24
6 paveikslas. Klasterių tipai	26
7 paveikslas. Klasterio struktūra	27
8 paveikslas. Klasterių kūrimo nauda	28
9 paveikslas. Klasterių skaičius pagal sektorius	51
10 paveikslas. Per metus susikūrusių klasterių skaičius 2006 – 2014m.	53
11 paveikslas. Šalių klasterių išsivystymo rodiklis 2014-2015	55
12 paveikslas. . Rekomedacijos klasterių plėtrai Lietuvoje	67

TURINYS

ĮVADAS	10
1. KLASTERIŲ VAIDMUO ŠALIES IR PRAMONĖS SEKTORIAUS KONKURENCINGUMO DIDINIMUI.....	12
1.1 Konkurencingumo samprata ir jo tyrimo metodai	12
1.2 Konkurencingumą lemiančių veiksnių identifikavimas.....	21
1.3 Klasterių kūrimas – vienas iš konkurencingumo didinimo veiksnių.....	25
2. KLASTERIZACIJOS PROCESŲ BARJERAI BEI ES IR LIETUVOS KLASTERIŲ POLITIKOS ANALIZĖ.....	32
2.1 Klasterizacijos procesus stabdantys barjerai.....	32
2.2 ES klasterių politika.....	37
2.3 Klasterių politika Lietuvoje	43
3. KLASTERIZACIJOS PROCESO LIETUVOJE VERTINIMAS	49
3.1. Esamos klasterių situacijos Lietuvoje vertinimas	49
3.2. Klasterizacijos procesas Lietuvoje kitų šalių kontekste.....	54
3.3. Teisinės bazės vertinimas	59
3.4. Paramos gavimo galimybių vertinimas.....	64
3.5 Pasiūlymai dėl klasterių vystymo Lietuvoje ir perspektyvos	66
IŠVADOS.....	69
LITERATŪRA	73
PRIEDAI	79

IVADAS

Temos aktualumas. Vykstant ekonominės integracijos ir globalizacijos procesams, konkurencijos ir konkurencingumo sampratos užima svarbią poziciją tiek mikroekonominiu tiek ir makroekonominiu lygmeniu. Vis plačiau yra diskutuojama apie visos šalies gebėjimą konkuruoti tarptautinėse rinkose, integruotis į jas, valstybės konkurencingumo palaikymas tampa vienu svarbiausių šalių klausimų.

Besiformuojanti žinių ekonomika, augantys reikalavimai ekologiniams ir technologiniams standartams Europos Sąjungoje, Lietuvos pramonei ir verslui kelia kokybiškai aukštesnius reikalavimus. Būtina sąlyga tampa veiklos efektyvumo – pagrindinio sąnaudų minimizavimo šaltinio, dermė su novatoriškumu (Jucevičius R., 2009). Augant verslo kaštams, o naujoms šalims, pasižyminčioms mažomis verslo sąnaudomis, siekiant įsitvirtinti pasaulio ir Europos rinkose, susiduriama su **problemomis** – kaip tokiomis sąlygomis kurti, išlaikyti ir sustiprinti konkurencingumą ir kokios priemonės labiausiai didina šalių, sektorių bei įmonių konkurencingumą?

Teigiama, kad klasteriai yra raktas į konkurencingumo didinimą (Snieška, V., 2002). Klasterinės struktūros pradėtos nagrinėti devyniolikto amžiaus pabaigoje pabrėžiant pramoninių rajonų sąvoką, akcentuojant į eksportą orientuotų pramonės šakų glaudžių ryšių su kitomis regiono pramonės šakomis, gamybos ir pristatymo išlaidų mažinimo, gebėjimo kurti naujoves bei tapti dominuojančiu žaidėju pasaulio rinkose svarbą klasterizacijos procesams (Jucevičius, R., Kiškienė, A., Leichteris, E., Stumbrytė, G., 2012). Pasak M. Porter, Ketels ir Delgado (2007), klasterių kūrimas skatina įmonių specializaciją, produktyvumą ir inovatyvumą. Anot M. Porter (1998), klasteriai gali paskatinti darbo pasidalijimą tarp daugelio konkuruojančių gamintojų, taip skatinant inovacijas. Klasteriai suartina verslo įmones ir mokslo institucijas, glaudūs klasterio įmonių ir organizacijų socialiniai gamybiniai ryšiai įgalina jų specializaciją, masto ekonomiją, suteikia galimybę prieiti prie unikalių specializuotų išteklių (pvz., naujausių srities žinių, informacijos, darbo jėgos, kapitalo) ir taip sustiprina tiek klasteriui priklausančių veikėjų, tiek viso regiono konkurencinį pranašumą. (Jucevičius R., 2009). Tyrimai rodo (Mills, K., Reynolds, E., Reamer, A., 2008), kad geografiniai įmonių klasteriai palengvina inovacijas ir kūrybiškumą sektoriuje, taip pat autoriai pritaria, jog klasteriai padidina įmonių produktyvumą, palengvina galimybes prieiti prie pagrindinių žaliavų, pavyzdžiui, kvalifikuotos darbo jėgos bei medžiagų ir patobulinti eksploatacijos išlaidas. Pasak Mills, K., Reynolds, E., Reamer, A., (2008), klasteriai yra pagrindinis mechanizmas regioninio konkurencingumo didinimui. Pasak G. Junevičiaus (2010), į klasterius reikia žiūrėti, kaip į vieną svarbiausių instrumentų ekonomikos plėtrai, konkurencingumo didinimui šakos ar visos šalies mastu

Tyrimo objektas – Lietuvos konkurencingumo didinimas.

Tyrimo dalykas – klasterių kūrimas kaip Lietuvos konkurencingumo didinimo priemonė.

Darbo tikslas – įvertinti Lietuvos konkurencingumo didinimo galimybes kuriant klasterius.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti klasterių vaidmenį didinant šalies konkurencingumą.
2. Nustatyti klasterių kūrimo barjerus ir nurodyti Lietuvos ir ES lygmens priemones šiems barjerams eliminuoti.
3. Įvertinus esamą situaciją Lietuvos klasterių kūrimo procesuose, palyginus su kitomis ES šalimis, atlikus teisinės bazės vertinimą nustatyti konkurencingumo didinimo kuriant klasterius perspektyvas ir pateikti pasiūlymus efektyvesniam šių procesų plėtojimui.

Siekiant išanalizuoti Lietuvos įmonių konkuravimo užsienio rinkose galimybes, kuriant klasterius, naudoti **metodai:** mokslinės literatūros analizė; ES ir Lietuvos teisinių dokumentų, statistinių duomenų analizė; gautos informacijos sintezė.

Mokslinė hipotezė:

H1: Lietuvos konkurencingumo didinimas gali būti paremtas klasterių kūrimu ir esamų klasterių plėtojimu.

Laukiami tyrimo rezultatai:

Teoriniai: išgryninta konkurencingumo sąvoka bei matavimo būdai, išskirti konkurencingumą lemiantys veiksniai makroekonominiu ir mikroekonominiu lygmeniu. Pateikta klasterio, kaip vieno iš konkurencingumo didinimo elementų, samprata bei jų efektyvumo vertinimo metodai. Išnagrinėti konkurencingumo didinimo būdai ES ir Lietuvoje.

Praktiniai: nustatyta klasterių kūrimo įtaka Lietuvos konkurencingumui, pateikti siūlymai įmonių konkurencingumo didinimui ir naujų klasterių kūrimo galimybes.

1. KLASTERIŲ VAIDMUO ŠALIES IR PRAMONĖS SEKTORIAUS KONKURENCINGUMO DIDINIMUI

Šioje darbo dalyje, remiantis mokslinės literatūros analize apibrėžiama konkurencingumo samprata, išskiriami konkurencingumą lemiantys veiksniai, pažymimi pagrindiniai konkurencingumo matavimo metodai ir atskleidžiamas klasterių vaidmuo didinant konkurencingumą.

1.1 Konkurencingumo samprata ir jo tyrimo metodai

Konkurencijos terminas yra kilęs iš lotynų kalbos ir reiškia tam tikrą kovą, varžybas, lenktyniavimą (Beniušienė, Svirskienė, 2008). Ekonomikos terminų žodyne (Vainienė, R., 2008) apibrėžiamas konkurencingumo terminas kaip asmens, produkto, įmonės, šakos ar šalies pajėgumas konkuruoti rinkoje. Konkurencingumas yra ypač sudėtingas savo daugiaaspektiškumu reiškiny, o konkurencingumo samprata yra įvairiapusė (Valodkienė, Snieška, 2012). Kaip teigia G. Staskevičienė ir R. Tamošiūnienė (2010), ieškojimai, kas vienas šalis daro konkurencingesnes kitų atžvilgiu, siekia dar XVI amžių, kai buvo paplitusi merkantilistų ekonominė doktrina. Iki XXI a. samprata apie šalies konkurencingumą – jo tikslą, esmę ir lemiančius veiksnius – keitėsi ir šiandien, nors vis dar nesutariama dėl bendro apibrėžimo, ji apima daug daugiau aspektų. Konkurencingumas, nagrinėjamas daugelio autorių (Beniušienė ir Svirskienė, 2008; Vilpišauskas, 2004; Porter; Snieška, (2000, 2007, 2008, 2009)), yra siejamas tiek su šalies gerove, tiek su vietinėmis sąlygomis, kurios skatina ekonomikos augimą (Šeputienė, Brazauskienė, 2013) ir gali būti analizuojamas šalies, regiono, šakos ar įmonės lygmenyje. Su šalies konkurencingumu susiję klausimai pradėti nagrinėti jau nuo XVI a. Tyrimuose ir moksliniuose darbuose šia tema nagrinėjama kodėl vienos šalys yra sėkmingesnės ir konkurencingesnės už kitas ir kaip galima spartinti ekonomikos augimą.

Rašydamos apie šalies konkurencingumą istoriniu požiūriu G. Staskevičienė, ir R. Tamošiūnienė (2010) išskiria tris konkurencingumo sampratos raidos laikotarpius: XVI–XVIII a., XVIII–XX a. ir XX–XXI a.

XVI–XVIIIa. laikotarpis pasižymi šalies konkurencingumo proporcingumu užsienio prekybos balanso dydžiui. Šiuo laikotarpiu vyravo merkantilistų ekonominės mokyklos idėjos. Jos atstovai šalies konkurencingumą vertino atsižvelgdami į prekybos apimtį ir jos ekonominę naudą. Jie palaikė protekcionistinę politiką, kurios esmė – eksporto skatinimas ir importo ribojimas siekiant palaikyti nuolatinį prekybos balanso perteklių. Blaug (1996) išskiria tuo metu vyravusius svarbiausius principus:

- turtą sudarė auksas ir brangenybės;

- užsienio prekybos reguliavimas siekiant užtikrinti, kad kuo daugiau aukso ir sidabro patektų į šalį;
- parama pramonei importuojant pigias žaliavas;
- lengvatiniai tarifai importuojamoms pramoninėms prekėms;
- eksporto, ypač baigtinių gaminių, skatinimas;
- gyventojų skaičiaus augimas kaip veiksnys, leidžiantis palaikyti žemą darbo užmokesčio lygį.

XVIII–XX a. laikotarpis pasižymi požiūriu, jog šalies konkurencingumas vertinamas produkcijos gamybos sąnaudomis. Šiuo laikotarpiu vyravo klasikinės ekonomikos mokyklos, neoklasikinės mokyklos bei marksizmo idėjos (žr. lentelę nr.1).

1 lentelė

XVIII–XX a. laikotarpio idėjos apie šalių konkurencingumą

Teorija	Ekonomikos mokykla, autorius, metai	Pagrindiniai teiginiai apie konkurencingumą
Absoliutaus pranašumo	Klasikinė, A. Smith, 1776	Šalis absoliutų pranašumą įgauna tarptautinei rinkai pateikdama produkciją, pagamintą kuo mažiausiomis sąnaudomis ir tampa konkurencinga tos produkcijos atžvilgiu.
Santykinio pranašumo	Klasikinė, Ricardo, 1817	Eksportuojama yra ta produkcija, kuri pagaminta palyginti efektyviau naudojant išteklius, ir importuojama ta, kuri santykinai yra brangesnė dėl didesnių išlaidų.
Heckscher-Ohlin	Neoklasikinė, Heckscher ir Ohlin, 1920	Šalis gamina ir eksportuoja tą produkciją, kuriai pagaminti naudojami gausūs toje šalyje gamybos veiksniai, taigi konkurencingumas siejamas ne tik su produkcijos pirkimo ir pardavimo santykiais, bet ir su kova dėl ribotų išteklių pasisavinimo.
Leontief paradoksu	Neoklasikinė, Leontief, 1953	Imliausia kapitalui šalis pasaulyje eksportuoja darbui imlią produkciją, o importuoja imlią kapitalui.
Marksizmo teorijos	Marksizmas, Weber (1905), K. Marx	Nustatytas ryšys tarp vertės, religinių įsitikimų ir šalių ekonominės situacijos bei ryšys tarp ekonominių sąlygų ir socialinės kaitos modelių. Protestantiškos visuomenės, kuriose kapitalo kaupimo laipsnis buvo daug didesnis nei katalikiškose, jų atžvilgiu buvo konkurencingesnės.

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Staskevičienė G., ir Tamošiūnienė R. (2010), Čiegis, R. (2006).

Vienas garsiausių šio laikotarpio ekonomistų A. Smith prieštaravo prieš bet kokius užsienio prekybos suvaržymus ir teigė, kad prekybos laisvė naudinga visų visuomenės narių interesams (Čiegis, 2006). Pasak A. Smith, šalis konkurencinga tos produkcijos atžvilgiu, kurią gali pagaminti mažiausiomis sąnaudomis (absoliutaus pranašumo teorija). Britų ekonomistas D. Ricardo patobulino šią teoriją ir prabilo apie konkurencingumą dėl sanykinio pranašumo – eksportuojama ta produkcija, kuri pagaminta palyginti efektyviau naudojant išteklius, ir importuojama ta, kuri santykinai yra brangesnė dėl didesnių išlaidų. Vėliau atsirado neaklasikinis požiūris į konkurencingumą ir Heckscher – Ohlin teorija, kurioje konkurencingumas siejamas ne tik su produkcijos pirkimo ir pardavimo santykiais, bet ir su kova dėl ribotų išteklių pasisavinimo. Konkurencingumo koncepcijos susiformavimui reikšmingą įtaką taip pat turėjo XIXa. atsiradęs merkantilizmas. Jos atstovų M. Weber ir K. Marx buvo nustatytas ryšys tarp vertės, religinių įsitikimų ir šalių ekonominės situacijos bei ryšys tarp ekonominių sąlygų ir socialinės kaitos modelių. Protestantiškos visuomenės, kuriose kapitalo kaupimo laipsnis buvo daug didesnis nei katalikiškose, jų atžvilgiu buvo konkurencingesnės (Šeputienė, Brazauskienė, 2013).

XX–XXIa. laikotarpis pasižymi požiūriu, jog šalies konkurencingumas siejamas su plėtojamaisiais ištekliais (žr. lentelę nr. 2). Tuo laikotarpiu buvo suabejota lemiama gamybos sąnaudų reikšme ir pradėta ieškoti kitų ekonominę plėtrą lemiančių veiksnių (Šeputienė, Brazauskienė, 2013).

2 lentelė

XX – XXI a. konkurencingumo sąvokos raida

Šalies konkurencingumo veiksniai	Autoriai
Visuminės paklausos ir užimtumo trumpalaikės dinamikos teorija, pagrįsta lūkesčiais, kad tai veikia investavimą ir vartojimo elgseną. Šalių konkurencingumui yra itin svarbi vyriausybės efektyviai vykdoma ekonominė politika.	Keinsistai: Keynes (1936), Thurow (1992)
Verslininkų vaidmuo kaip vienas iš konkurencingumo veiksnių. Progresas yra nestabilumo rezultatas, palaikantis inovacijų ir technologijų tobulėjimą	Schumpeter (1942)
Mokslo bei technologinių inovacijų svarba.	Solow (1957)
Valdymo koncepcija kaip pagrindinis konkurencingumo veiksnys	Sloan (1963), Drucker (1969)
Konkurencingumas – šalies gebėjimas sukurti tokią aplinką, kuri padėtų įmonėms tobulėti ir diegti naujoves greičiau negu užsienio konkurentai.	Porter (1990)

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Staskevičienė G., ir Tamošiūnienė R. (2010).

Išanalizavus XX – XXIa. autorių, nagrinėjusių konkurencingumo sąvoką, įdėjas galima daryti išvadą, kad šalies konkurencingumo sąvoka yra tapatinama su vadyba, inovacijomis, žiniomis, o konkurencinga šalimi yra laikoma ta, kuri užtikrina savo gyventojams gerovę. Pasak M.Porter (1990), šalies konkurencingumas priklauso nuo jos sugebėjimo kurti inovacijas bei tobulinti pramonę.

Išnagrinėjus konkurencingumo sampratą padaryta išvada, jog konkurencingumas yra svarbus tiek mikro tiek makro lygmeniu ir yra neatsiejama šalių bei įmonių gyvavimo ir tobulėjimo sąlyga. Kyla klausimas, kaip galima išmatuoti konkurencingumą? Konkurencingumo vertinimo metodikos gali būti skirstomos į penkias grupes (žr. lentelę nr. 3).

3 lentelė

Konkurencingumo vertinimo metodikos ir rodikliai

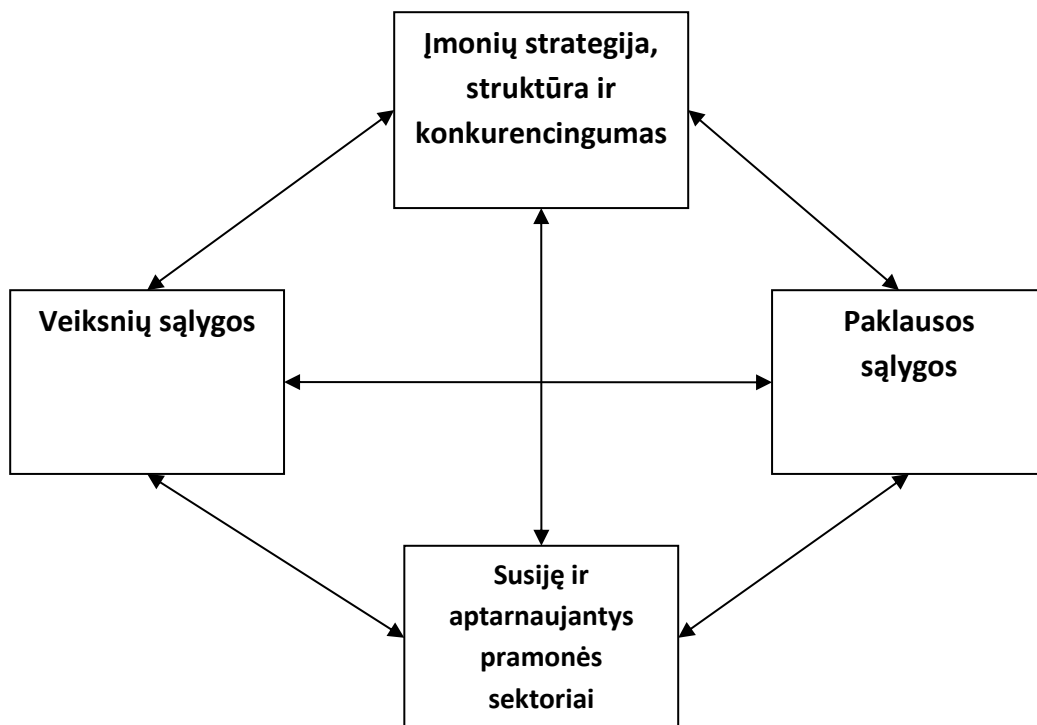
Konkurencingumo vertinimo metodikos	Rodikliai
Konkurencingumo rodiklių	1) kainų konkurencingumo vertinimo metodikos; 2) ne kainomis grįstos konkurencingumo vertinimo metodikos
Ekonomikos sektorių	M. E. Porter „deimanto“ modelis, Globalus kapitalo prieinamumo indeksas
Regiono/ šalies lygmens	Masačusetso inovacijų ekonomikos indeksas
Tarptautinio lygmens	Pasaulio ekonomikos forumo Globalios ekonomikos konkurencingumo ataskaitoje skelbiami šalių, pasaulio regionų konkurencingumo indeksai; Tarptautinio vadybos plėtros instituto periodiškai sudaromas Pasaulinio konkurencingumo reitingas; Pasaulio konkurencingumo indeksas (GCI); Tvarus konkurencingumas (pasaulio ekonomikos forumas); Pasaulio banko „Doing business“ reitingai.
Ekonominės politikos	Ekonominės laisvės indeksas

Pastba sudaryta autorės, remiantis Ramanauskas G, (2004).

Pirmoji konkurencingumo vertinimo metodikų grupė, kurią išskiria G. Ramanauskas (2004) yra konkurencingumo rodiklių vertinimo metodikos. Šios metodikos dar skirstomos į kainų konkurencingumo vertinimo metodikos, kuomet yra analizuojami užsienio prekybos, valiutų kursų ir kiti rodikliai bei ne kainomis grįstos konkurencingumo vertinimo metodikos, kuomet analizuojami produkcijos patikimumo, kokybės rodikliai.

Ekonomikos sektorių konkurencingumo vertinimo metodikų grupei priskiriamas M. E. Porter „deimanto“ modelis bei Milken instituto (Kalifornija, JAV) pasiūlytas Globalus kapitalo prieinamumo indeksas (angl. Global Capital Access Index).

Vienas populiariausių bei dažniausiai naudojamų konkurencingumo tyrimo modelių yra M. E. Porter „deimanto“ modelis (1990) (žr. 1 pav).

1 pav. Porterio Deimanto modelis

Šaltinis: M.E. Porter (1990)

Pagal šį modelį teigiama, kad egzistuoja priežastys, kodėl kai kurios šalys yra konkurencingesnės už kitas ir kodėl kai kurios pramonės šakos šiose šalyse yra konkurencingesnės už kitas. Pasak Porter (1990), šalies, kurioje veikia organizacija, situacija vaidina svarbų vaidmenį siekiant pranašumo pasaulinėse rinkose. Svarbu paminėti, kad Deimanto modelis gali būti taikomas tiek tarptautiniu lygmeniu, nustatant šalių konkurencingumą, tiek siekiant įvertinti santykinį atskirų šalies regionų konkurencingumą, o taip pat organizacija gali taikyti šį modelį kaip būdą, padedantį identifikuoti galimybes kaip sukurtą pranašumą vietos rinkoje perkelti į pasaulines rinkas. Šiame Porterio modelyje minimi keturi aspektai, lemiantys konkurencingumą (M.E. Porter, 1990):

- 1. Veiksnių sąlygos.** Baziniai šalies veiksniai – gamtiniai išteklių, klimatas, geografinė padėtis ir demografija, lemianti palankią tam tikrų veiklos sričių plėtrą. Konkurencingumo veiksniai – aukštos kvalifikacijos darbuotojai, geresnio švietimo dėka įgauti kvalifikaciniai įgūdžiai. Kitas konkurencingumo veiksnys – pažangūs tyrimų metodai, inovacijos, kurias inicijuoja verslo, o jas skatina – valstybinės institucijos. Bendrieji veiksniai - susiformavusi veiklos srityje išskirtinė komunikacijų infrastruktūra, susikaupęs didelis kapitalas, leidžiantis toliau

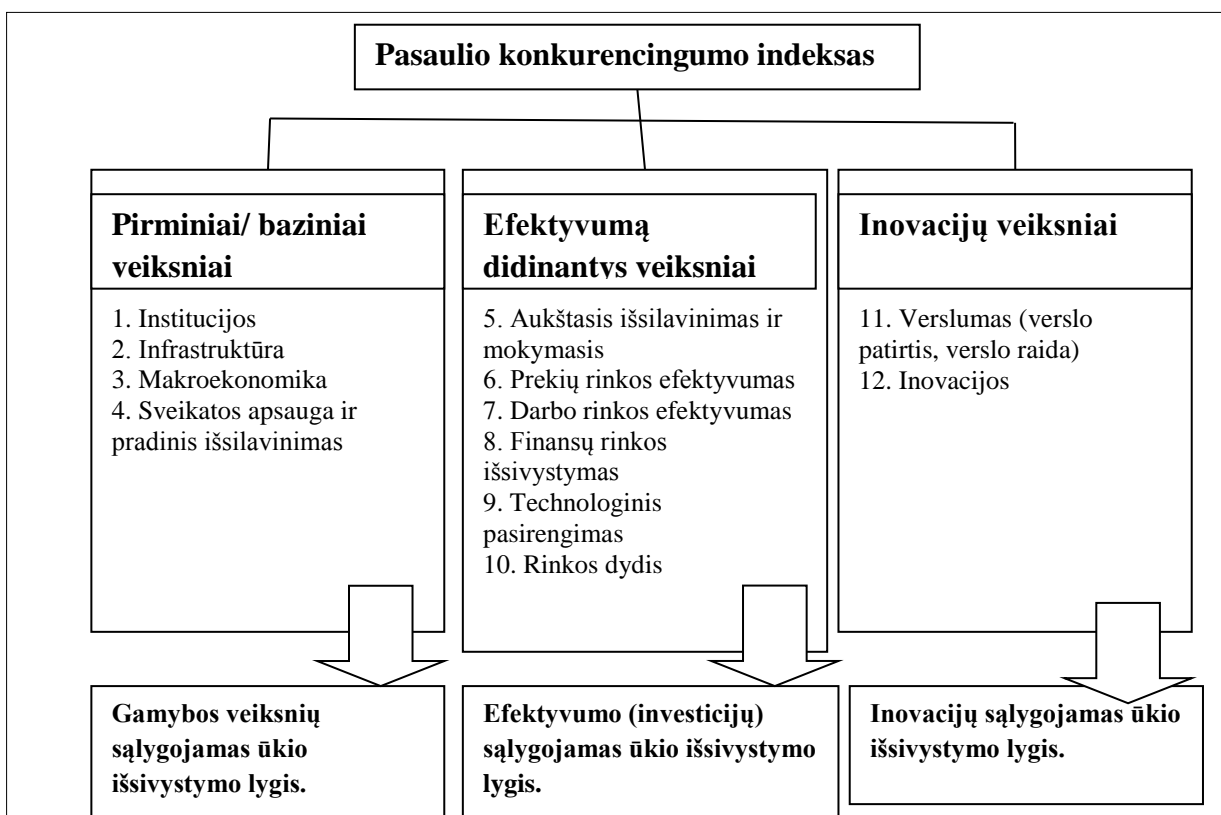
efektyviausiu būdu plėtoti veiklą. Specializuojantys veiksniai – specifiniai personalo įgūdžiai, įgauti ilgą laiką plėtojant specifinę veiklą.

2. **Paklausos sąlygos.** Vartotojai, žinantys savo teises, lūkesčius ir neabejingi prekių (produktų ir paslaugų) kokybei sukuria lanksčią paklausą, į kurią reaguodamos organizacijos didina savo veiklos efektyvumą. Specifiniai vartotojų poreikiai ir jų tenkinimas taip pat kuria didesnes organizacijų galimybes padidinti savo konkurencingumą tarptautiniu mastu.
3. **Susiję ir aptarnaujantys pramonės sektoriai.** Sėkmingai veikiantys pramonės sektoriai linkę dalytis į segmentus ir kooperuotis, pvz., tyrimų atlikimui. Tuo pačiu įmonės gali įgauti konkurencinių pranašumų – jos gali sukonzentruoti pajėgumus pagrindinei veiklai vystyti, o likusią palikti tiekėjams.
4. **Įmonių strategija, struktūra ir konkurencingumas.** Įmonių kūrimo, veiklos organizavimo ir valdymo efektyvumas iš dalies priklauso nuo šalies teisinių sąlygų ypatumų, o konkurencija sektoriaus viduje yra svarbus įmonių konkurencinių pranašumų šaltinis. Įmonių strategija, struktūra ir konkurencingumas varijuoja ir priklauso nuo šalies kultūrinių ypatumų.

Kita autoriaus minima metodikų grupė yra regiono/ šalies lygmens konkurencingumo vertinimo metodikos. Šioje grupėje žinomiausias yra Masačusetso inovacijų ekonomikos indeksas (angl. Index of the Massachusetts Innovation Economy). Jis yra kasmet leidžiamas nuo 1997m., remiantis 24 rodiklių vertinimu yra pateikiamas išsamus vaizdas apie kelių dimensijų inovacijų ekosistemą.

Kalbant apie tarptautinio lygmens konkurencingumo vertinimo metodikas yra išskiriami tokie rodikliai kaip pasaulio regionų konkurencingumo indeksai, Pasaulinio konkurencingumo reitingas, tvarus konkurencingumas bei Pasaulio banko „Doing business“ reitingai.

Siekiant įvertinti šalių išsivystymo lygį ir konkurencingumą, Pasaulio ekonomikos forumas kasmet atlieka pasaulio šalių konkurencingumo tyrimą, kuriame dalyvauja 148 pasaulio valstybės ir pateikia globalaus konkurencingumo ataskaitas. Ataskaitose pateikiami duomenys ir įžvalgos apie šalių ekonomikos būklę nagrinėjamu laikotarpiu, ekonomikos produktyvumą bei gerovę. Pasaulio konkurencingumo indeksas yra vienas žymiausių ir plačiausių (nagrinėjamų šalių skaičiaus prasme) tarptautinių konkurencingumo tyrimų.

2 pav. Pasaulio konkurencingumo indekso struktūra

Šaltinis: Pasaulio konkurencingumo ataskaita 2014-2015

Pasaulio ekonomikos forumo atliekamuose tyrimuose šalys yra skirstomos į tris pakopas pagal jų ekonominio išsivystymo lygį (Titarenko, Zabelaitė, Rudzkiš, Rojaka, 2007):

1. Gamybos veiksnų sąlygojamas ūkio išsivystymo lygis. Šioje pakopoje ekonomikos augimas lemiamas turimų išteklių, tokių kaip pigi, neišsilavinusi darbo jėga ir gamtos ištekliai. Tai pradinis šalies vystymosi etapas, kai bendrovės gamina palyginti paprastas prekes, konkuruoja kainomis, gamybos procesas yra darbi imlus, o pats darbas menkai apmokamas. Siekiant palaikyti ekonomikos augimą šiame etape svarbu užtikrinti makroekonominį stabilumą, sklandų viešųjų ir privačių institucijų funkcionavimą, tinkamą infrastruktūrą bei gerinti darbo jėgos kokybę. Šis plėtros etapas būdingas žemo pajamų lygio ekonomikoms.

2. Efektyvumo (investicijų) sąlygojamas ūkio išsivystymo lygis. Šią pakopą šalis pasiekia, kai pradeda gaminti didesnės pridėtinės vertės ir aukštesnės kokybės produkciją bei tobulina gamybos procesą. Siekianti aukštesnės išsivystymo stadijos šalis privalo daugiau stengtis mokyti darbuotojus, skatinti efektyvios rinkos kūrimąsi, remti investicijas į modernias technologijas. Šalys, pasiekusios efektyvumu skatinamą ūkio augimą, dažniausiai patenka į vidutinės pajamos gaunančių šalių sąrašą.

3. Inovacijų sąlygojamas ūkio išsivystymo lygis. Šią pakopą pasiekusios šalys dažniausiai priskiriamos grupei aukštą pajamų lygį turinčių valstybių, kurios geba derinti aukštą gyvenimo lygį bei didesnius darbo užmokesčius su nemažėjančiu šalies gaminių konkurencingumu. Šiame vystymosi etape įmonės konkuruoja žiniomis ir inovacijomis, o jų gamyba pagrįsta pažangiomis technologijomis, išskirtine kokybe, novatoriškumu ir gamybos proceso sudėtingumu. Ypatingai svarbų vaidmenį šioje ekonomikos išsivystymo stadijoje vaidina moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra.

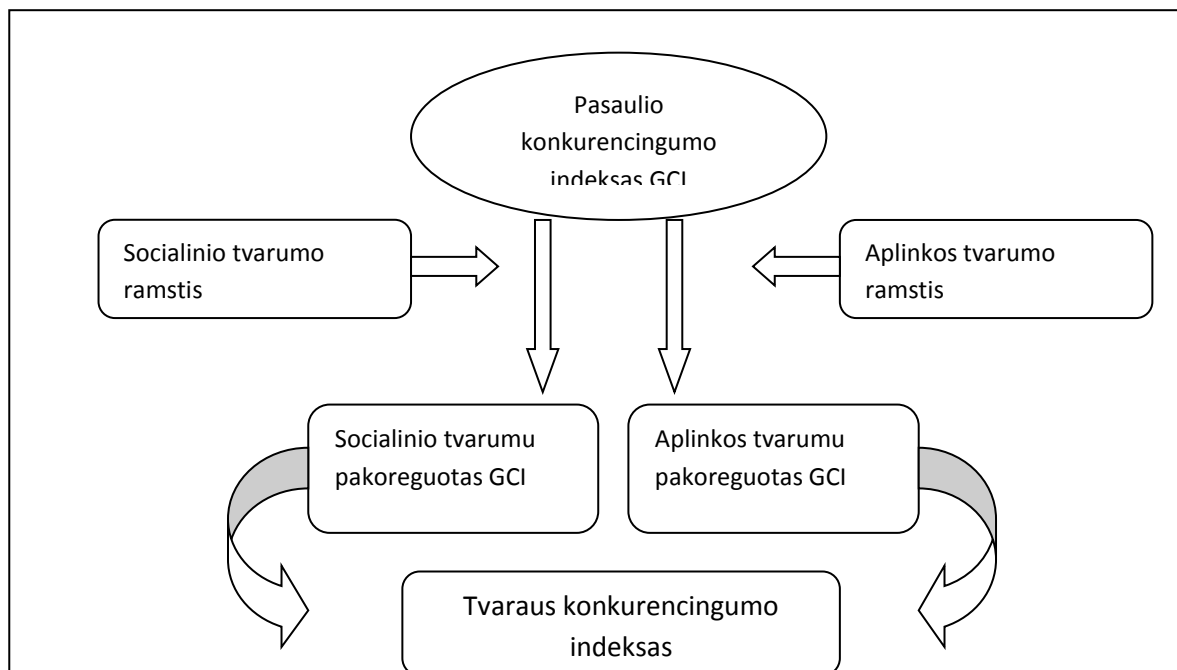
Pasaulio konkurencingumo indeksą sudaro trys pagrindiniai subindeksai (Pirminiai/ baziniai veiksniai, efektyvumą didinantys veiksniai ir inovacijų veiksniai), kurie dar yra skirstomi į 12 rodiklių grupių. Kiekviena iš išvardintų rodiklių grupių, apimanti nuo šešių iki penkiolikos indikatorių, formuoja atskirą indeksą. Svertinis dvylikos indeksų vidurkis sudaro bendrąjį pasaulio konkurencingumo indekso rezultatą.

Šveicarijoje įsteigto Tarptautinio vadybos plėtros instituto periodiškai sudaromas Pasaulinio konkurencingumo reitingas. Tai yra ekonomikos teorijos, kurios analizuoja faktus ir politiką, tautos gebėjimą sukurti ir palaikyti aplinką, kuri išsaugo daugiau vertės sukūrimo savo įmonėms ir didesnę gerovę gyventojams. IMD World Competitiveness Center požiūris į pasaulio konkurencingumą analizuojamas, kaip tautos ir įmonių valdymas siekiant pagerinti jų kompetencijų visumą pasiekti didesnę klestėjimą. 2014 metais šios studijos apima 60 šalių. Vertinimio yra naudojami 4 pagrindiniai rodikliai, suskirstyti po 5 subrodiklius:

- Ekonominė veikla (83 kriterijai): vidaus ekonomika, tarptautinė prekyba tarptautinės investicijos, užimtumas, kainos.
- Vyriausybės našumas (70 kriterijų): valstybės finansai, fiskalinė politika, institucinė struktūra, verslo teisinė sistema, visuomenės struktūra.
- Verslo efektyvumas (71 kriterijus): našumas ir efektyvumas, darbo rinka, finansai, valdymo praktika, nuostatos ir vertybės.
- Infrastruktūra (114 kriterijų): pagrindinė infrastruktūra, technologinė infrastruktūra, mokslinė infrastruktūra, sveikata ir aplinka, švietimas.

Tvarus konkurencingumas. Nuo 2011, pasaulio ekonomikos forumas pradėjo dėti dideles pastangas pagilinti supratimą apie tai, kaip tvarumas susijęs su konkurencingumu ir ką tai reiškia plėtros keliu einančioms ekonomikoms, todėl buvo pradėtas tvaraus konkurencingumo indekso skaičiavimas (GCI) . Šia nauja priemone siekiama įvertinti institucijų, politikų ir kitų veiksmų, lemiančių šalies produktyvumą, rinkinį, kuriuo remiantis galima užtikrinti ilgalaikį socialinį ir aplinkos

tvarumą. Pagrindinė idėja yra įvertinti, kiek tvarus yra ekonomikų, atsižvelgiančių į aplinkos valdymą ir socialinį tvarumą, produktyvumo lygis. (žr. 3 pav.)

3 pav. Tvaraus konkurencingumo indeksas

Šaltinis: pasaulio ekonomikos forumas (weforum.org)

Dar vienas plačiai naudojamas metodas Pasaulio banko „Doing business“ reitingai. Tai yra pasaulio banko daromi šalių reitingai, pagal verslo sąlygas ir patrauklumą investuotojams. Doing Business projektas atlieka objektyvius verslo reglamentavimo ir vykdymo visose 189 pasaulio ekonomiose bei pasirinktuose miestuose nacionaliniu ir regioniniu lygiu vertinimus. Doing Business projektas, pradėtas 2002 metais, apžvelgia šalies mažų ir vidutinių įmonių bei priemonių, taikomus joms per jų gyvavimo ciklą, reglamentus. Renkant ir analizuojant išsamius kiekybinius duomenis palyginti verslo reguliavimo aplinką visoje ekonomikoje ir, laikui bėgant, Doing Business ragina šalis siekti veiksmingesnio reglamentavimo, siūlo išmatuojamus kriterijus, reformoms ir tarnauja kaip šaltinis akademikams, žurnalistams, privataus sektoriaus mokslo darbuotojams ir kitiems, suinteresuotiems kiekvienos šalies verslo aplinka. Rodiklis apima ir įvertina 11 kriterijų apie kiekvienos šalies verslo aplinkos požymius, susijusius su verslo pradžia ir tam reikalingomis išlaidomis (įmonės steigimas, elektos įvedimas, statybos leidimai ir kt.) bei teisinėmis institucijomis (kredito gavimas, investuotjų apsauga ir kt.).

Paskutinė G. Ramanausko (2004) išskiriama konkurencingumo matavimo modelių grupė yra ekonominės politikos konkurencingumo vertinimo metodikos. Pagrindinis šios grupės rodiklis yra ekonominės laisvės indeksas (angl. Index of Economic Freedom). Kaip rašoma ekonomikos terminų

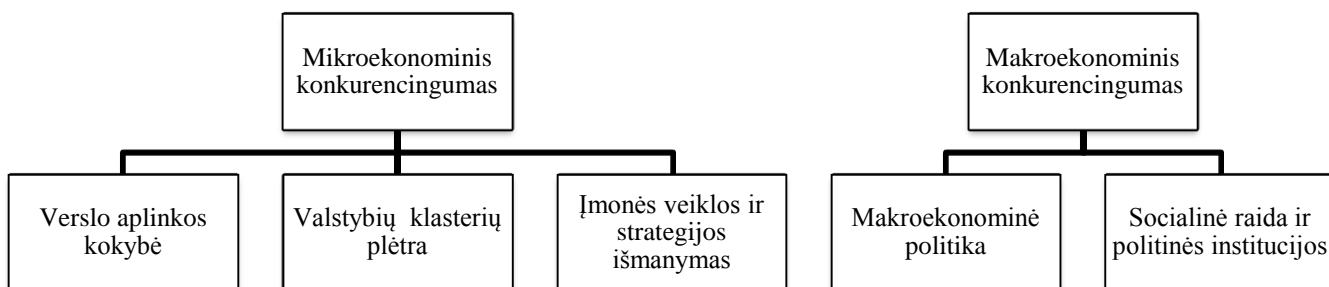
žodyne (Vainienė, 2008), skaičiuojant laisvės indeksą, atliekami ekonominiai tyrimai, kurių metu vertinami tam tikri šalies ekonominiai kiekybiniai ir kokybiniai parametrai: pinigų politika, mokesčių našta, kainų kontrolė, nuosavybės apsauga ir kt. Laisvės indekso tyrimus atlieka The Wall Street Journal ir JAV Heritage fondas. Laisvės indeksai rodo tvirtą ekonominės laisvės ir ekonominės gerovės priklausomybę: kuo daugiau ekonominių laisvių turi šalis, tuo sparčiau kyla jos ekonomika. Ekonominės laisvės indeksą sudaro 10 laisvių, vertinamų 186 pasaulio šalyse.

Apibendrinant galima teigti, kad konkurencingumo matavimo metodų yra iš tiesų daug. Dauguma iš jų yra nuolatos skaičiuojami ir pateikiamos tam tikro laikotarpio konkurencingumo ataskaitos, remiantis nustatytais indeksais. Tai rodo, kad konkurencingumo klausimas yra itin aktualus ir visuotinai naudojamas. Duagiasia rodiklių yra skirta vertinti šalies ar regiono konkurencingumą, o įmonės konkurencingumo vertinimo metodikų rasta mažiau. Vertėtų išskirti universalią ir bene plačiausiai naudojamą konkurencingumo vertinimo metodą – Porterio Deimanto modelį, kuriuo remiantis galima vertinti tiek šalies ar sektoriaus tiek ir konkrečios įmonės konkurencingumą.

1.2 Konkurencingumą lemiančių veiksnių identifikavimas

Atlikus mokslinės literatūros analizę išgryninta, kad konkurencingumas gali būti matuojamas ne tik šalies ar regiono, bet ir konkrečios įmonės ar sektoriaus mastu. Svarbu paminėti skirtumus tarp šalių ir įmonių konkurencingumo. Tą atspindi M. Porter išskiriamas konkurencingumas dviem lygmenimis (Porter, 2012) (žr 4 pav.).

M. Porter (2012) išskiriami mikroekonominio konkurencingumo bruožai yra verslo aplinkos kokybė, valstybių klasterių plėtra bei įmonės veiklos strategijos išmanymas, o su makroekonominiu konkurencingumu siejama makroekonominė politika, socialinė raida ir politinės institucijos. Akivaizdu, kad konkurencingumo samprata ir veiksniai valstybės ir įmonės lygmeniu yra skirtingi.

4 pav. Konkurencingumo lygmenys

Šaltinis: Porter, M., E., (2012)

Pasak I. Beniušienės ir G. Svirskienės (2008), įmonės yra svarbiausias konkurencinės aplinkos elementas. Įmonės konkurencingumas pasaulinėje rinkoje susijęs su įmonės gebėjimu greitai reaguoti į skubius rinkos pokyčius ir išlaikyti rinkoje savo pozicijas (Piccoli, 2005). Pasak G. Piccoli (2005), konkurencinio pranašumo sąvoka siejama su vertės kūrimu ir paskirtymu. Įmonė pasiekia konkurencinį pranašumą, kai vertė, kurią ji sukuria dalyvaudama ekonominiuose mainuose, yra didesnė už vertę, kuri sukuriama įmonei nedalyvaujant juose. Kitaip tariant, įmonė prideda kažką unikalaus ir vertingo į savo vertybių sistemą, kuri yra apibrėžiama kaip visuma tiekėjų, platintojų bei klientų, su kuriais įmonė dirba. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama (Beniušienė, Svirskienė 2008), kad svarbu yra ne tik sugebėti apginti įmonės konkurencinio pranašumo pozicijas, bet ir suduoti atsaką konkurentams. O taip pat mokslinio straipnio autorės (Beniušienė, Svirskienė, 2008) išskiria įmonių, siekiančių ir laiminčių konkurencinėje kovoje bruožus:

- išskirtinis, unikalus produktas/paslauga;
- greitas reagavimas į rinkos pokyčius ir adaptavimasis;
- priėjimas prie pagrindinių išteklių;
- greitai pasiekiamas aukštas rezultatyvumo lygmuo.

Atlikus mokslinės literatūros analizę galima išskirti veiksnius, darančius įtaką įmonės konkurencingumui (žr. lentelę nr. 4).

Pasak O. Gottschalg, M. Zollo (2007), B. Rundh (2005), V. Clulow(2007), įmonės konkurencingumą lemia įmonės nematerialusis turtas, žmogiškieji ištekliai apibūdinami kaip unikalūs ir susiję su specializacija, todėl pabrėžiama darbuotojų įgūdžių tobulinimo svarba siekiant įgyti konkurencinį pranašumą.

C. Shepherd ir P. K. Ahmed (2000), C. Soosay ir P. Hyland (2004), A. Trappey ir kt. (2004) išskiriamas svarbus konkurencinis pranašumas – inovacijos. Globalizacijos ir spartaus technologijų vystymosi laikais inovacijos yra svarbus veiksnys, kuriuo įmonė gali padidinti konkurencingumą bei įgyti ir palaikyti ilgalaikį konkurencinį pranašumą. Nuolat besikeičiančioje aplinkoje norint sėkmingai vystyti ekonominę veiklą didelis dėmesys turėtų būti skiriamas inovacijoms, nes tai yra neatsiejama bet kokio veiksmo ar objekto sėkmės dalis, o inovacijų reikšmė šiuolaikinėje globalioje visuomenėje yra itin didelė.

Įmonių konkurencingumą leiantys veiksniai

Konkurencinio pranašumo šaltinis	Autoriai
Nematerialusis turtas, žmogiškieji išteklių	O. Gottschalg, M. Zollo (2007); B. Rundh (2005); V. Clulow(2007);
Inovacijos	C. Shepherd ir P. K. Ahmed (2000); C. Soosay ir P. Hyland (2004); A. Trappey ir kt. (2004);
Žinios ir informacija	Soosay ir P. Hyland (2004); N. Fabbe-Costes (1997); F.P. Drucker, 1969
Produkto kaina ir išskirtinumas	Porter (1990)
Laikas, lankstumas	M. Cristopher, H. Peck (2003); B. Kayis ir S. Kara (2005);
Įmonių priklausymas tinklui, tarptautinės strateginės sąjungos, koalicijos, klasteriai	Leinbach, Bowen, (2004); T. Mazzarol (1998); M.E. Porter (1998); V. Snieška (2002)
Santykiai su klientu, klientų aptarnavimas	M. Morris, C. Carter (2005); R. Chumpitaz, N. Papparoidamis (2004); H. Cox, S. Mowatt, M. Prevezer (2002); P. Murphy, D. Wood (2004)
Organizacijos kultūra	Barney (1986); C. Boshoff, M. Tait (1996)

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Beniušienė, I., Svirskienė G., (2008), F.P. Drucker, 1969; M.E. Porter (1998), V. Snieška (2002).

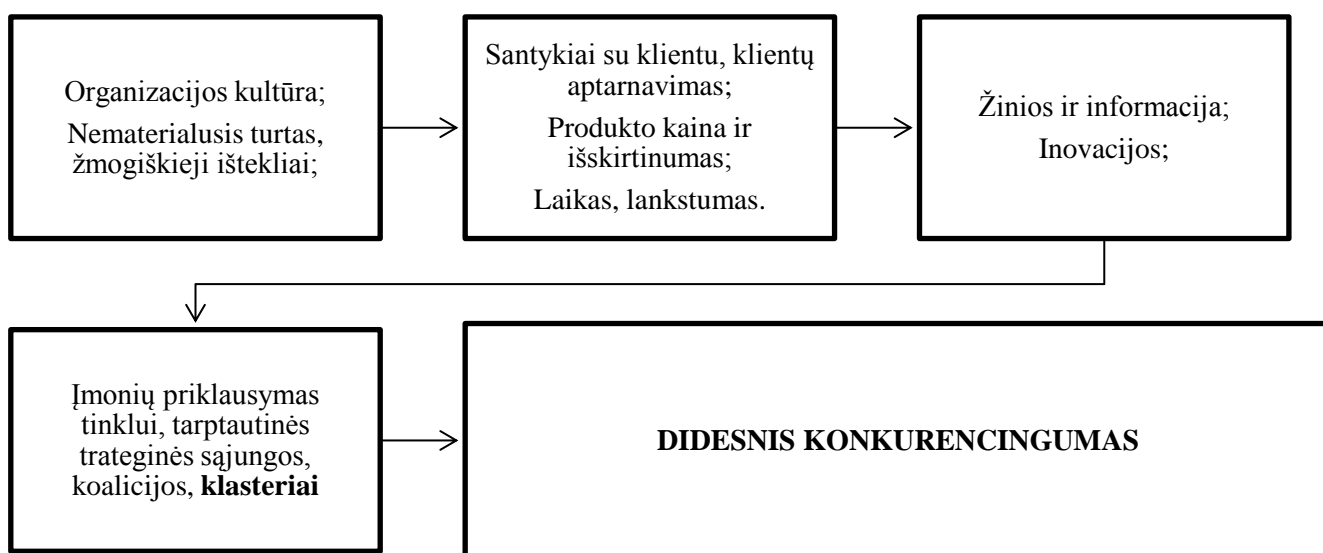
Žinios yra informacija, kuri keičiama kažkaip ar kažkieno – arba tampa pagrindu veiksams, arba daro individualius (ar institucinius) išskirtinumus ir įgalina daryti efektyvesnius veiksmus (F.P. Drucker, 1969). Vis dažniau yra visuomenėje yra vartojamas žinių ekonomikos terminas. Kaip teigiama ekonomikos terminų žodyne, žinių ekonomika yra tokia ekonominė veikla, kai didžioji pridėtinės vertės dalis sukurama taikant žinias, naujoves ir mokslo tyrimus (Vainienė, R.). Pasak C. Soosay ir P. Hyland (2004), būtent žinios ir informacija yra esminis inovacijų variklis.

Kitas esminis konkurencinis pranašumas yra laikas ir lankstumas. Pasak I. Beniušienės ir G. Svirskienės (2008), įmonės, valdančios *laiką*, yra gerokai pranašesnės už savo konkurentus, o lankstumas – konkurencijos ginklas, naudojamas šiuolaikinėse konkuruojančiose rinkose, ir yra apibrėžiamas kaip sugebėjimas efektyviai atsakyti į nuolat besikeičiančius ir augančius kliento poreikius.

Kiti autoriai – M. Morris, C. Carter (2005), R. Chumpitaz, N. Paparoidamis (2004), H. Cox, S. Mowatt, M. Prevezer (2002), P. Murphy, D. Wood (2004), kaip svarbų konkurencinio pranašumo šaltinį pabrėžia santykius su klientu bei klientų aptarnavimą. Pasak M. Morris, C. Carter (2005), santykiai su klientu yra didžiausias imonės turtas, kuris leidžia imonėms išlaikyti ir padidinti pardavimus tarp pelningiausių klientų, pagerinti pirkėjo ir tiekėjo komunikavimą bei santykių koordinavimą. Glaudžiai su pastaruoju veiksmu susijusi yra organizacijos kultūra. Kaip imonės konkurencingumą stiprinantis veiksnys ji pasižymi tuo, jog organizacijos tipas, jos žmonės, dizainas ir kultūra tampa „naujais“ konkurenciniais pranašumais modernioje organizacijoje (C. Boshoff, M. Tait, 1996).

Leinbach, Bowen, (2004), T. Mazzarol (1998), M.E. Porter (1998) pabrėžia, kad imonių priklausymas tinklui, tarptautinės strateginės sąjungos, koalicijos yra svarbūs konkurencingumo šaltiniai. Taip pat, V. Snieška (2002) kaip svarbų veiksnį išskiria klasterių kūrimą. O Porter, M.E., Ketels, C., Delgado, M., (2007) teigia, kad mikroekonomikos konkurencingumą didina imonių įvairovė, verslo aplinka ir klasterių kūrimo sąlygos. Svarbiausia priežastis, kodėl imonės stengiasi tapti klasterių narėmis yra siekis tapti produktyvesne ir pelningesne imone, turėti ilgalaikę veiklos perspektyvą. Būtent šis veiksnys bus plačiau nagrinėjamas darbe.

5 paveiksle pateikta schema, kurioje pateikti veiksniai, darantys įtaką imonių konkurencingumui. Veiksniai pateikti sugrupuojant eilės tvarka nuo labiausiai priklausančių nuo imonės vidinių veiksmų iki platesnių.

5 pav. Veiksniai, lemiantys didesnę imonės konkurencingumą

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Beniušienė, I., Svirskienė G., (2008), F.P. Drucker, 1969; M.E. Porter (1998), V. Snieška (2002).

Apibendrinant galima teigti, kad konkurencingumas yra sudėtinga sąvoka, kurios vieningas apibrėžimas dar nėra priimtas. Konkurencingumas gali būti matuojamas tiek šalies, regiono, tiek ir sektoriaus ar konkrečios įmonės mastu. Šalies konkurencingumas yra nagrinėjamas jau nuo XVIa. ir apima makroekonominius veiksnius, tokius kaip eksporto ir importo santykis, šalių turimi ištekliai, ekonominė, politinė aplinka, vadyba, inovacijos, žinios, o konkurencinga šalimi yra laikoma ta, kuri užtikrina savo gyventojams gerovę. Įmonės konkurencingumas yra priskiriamas mikrolygmeniui ir teigiama, kad jis priklauso nuo visumos įmonės veiksnių, tokių kaip turimi ir plėtojami žmogiškieji ištekliai, žinios ir informacija, investicijos į inovacijas, lankstumas besikeičiančios aplinkos atžvilgiu ir galimybė prisitaikyti, kuriant gerus santykius su klientais bei palaikant stiprią organizacijos kultūrą. Toliau darbe bus koncentruojamasi į vieną iš itin svarbių tiek atskiroms įmonėms tiek visai šalies ekonomikai konkurencingumo veiksnių – klasterių kūrimą.

1.3 Klasterių kūrimas – vienas iš konkurencingumo didinimo veiksnių.

Išgryninus konkurencingumo sampratą ir raidą bei vertinimo metodus ir sugrįžtant prie konkurencingumą lemiančių veiksnių, kaip vienas iš svarbių veiksnių buvo paminėta įmonių priklausymas tinklui, tarptautinės strateginės sąjungos, koalicijos bei klasteriai (Leinbach, Bowen, (2004); Mazzaro (1998); Porter (1998); V. Snieška (2002)). Toliau darbe bus gilinama analizė į įmonių konkurencingumo didinimą kuriant klasterius.

Klasterių teoriniai aspektai

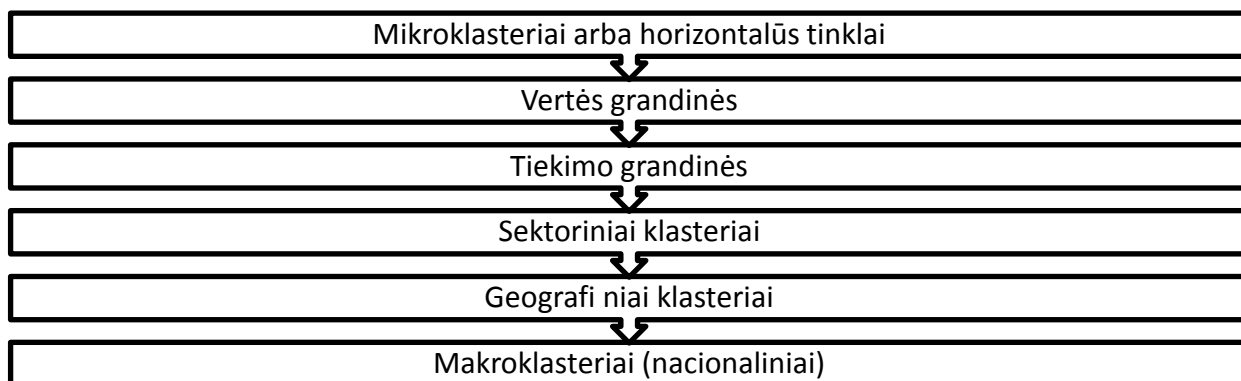
Pasak V. Snieškos (2002), klasteriai yra raktas į konkurencingumo didinimą. Klasterinės struktūros pradėtos nagrinėti jau devyniolikto amžiaus pabaigoje žymaus ekonomisto A. Marshallas (1890), vėliau sekę tyrėjai buvo Isard, 1956 ir Becattini, 1970 pabrėžę pramoninių rajonų sąvoką, akcentuodami į eksportą orientuotų pramonės šakų glaudžių ryšių su kitomis regiono pramonės šakomis, gamybos ir pristatymo išlaidų mažinimo, gebėjimo kurti naujoves bei tapti dominuojančiu žaidėju pasaulio rinkose svarbą klasterizacijos procesams (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012). Vėliau klasterių koncepcija imta tapatinti su “žinių ekonomika” . XXI amžiuje klasterių įtaka įmonių konkurencingumui buvo plačiai analizuojama užsienio mokslininkų (daugiausia –Porter, 1998, 2012), bei Lietuvos autorių (Snieška, 2002; Jucevičius, 2009).

Klasterio sąvoką apibūdina M. Porter (1998). Pasak jo, klasteris – tai geografinė tarpusavyje susietų įmonių, specializuotų tiekėjų, paslaugų teikėjų, susietų pramonės šakų įmonių ir tam tikros krypties asocijuotų institucijų (prekybinių/gamybinių asociacijų, universitetų, mokymo įstaigų), kurios konkuruoja, bet taip pat ir bendradarbiauja, koncentracija.

Kiti autoriai pagrindžia (Rosenfeld, 1997), kad tai yra geografiškai apribotos tarpusavyje susijusių firmų koncentracijos, kurios turi tarpusavyje aktyvius kanalus verslo sandoriams ir bendradarbiavimui.

Jungtinių Tautų Tarptautinės plėtros organizacija - UNIDO (2000) pateikia klasterio apibrėžimą, kaip sektoriaus ir geografinę įmonių koncentraciją, kurios gamina ir parduoda susijusius ir papildomus produktus bei susiduria su bendrais iššūkiais ir galimybėmis.

Klasteriai susideda iš įvairasydžio privačių įmonių, apimant gamintojus, tiekėjus, klientus, o taip pat darbo jėgą, vyriausybę, profesines asociacijas bei mokslinių tyrimų institutus. Yra išskiriami šeši klasterių tipai (žr. 6 pav.).

6 pav. Klasterių tipai

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Jucevičius R. (2008).

R. Jucevičius (2008) klasterių studijoje apibūdina klasterių tipus. Pasak jo, mikroklasterius arba horizontalius tinklus sudaro 5–15 mažų įmonių grupė, bendradarbiaujanti įvairiose veiklos ir iniciatyvų srityse. Tai gali būti ir bendras mokymasis, ir bendras marketingas ir bendras produkto kūrimas ir vystymas.

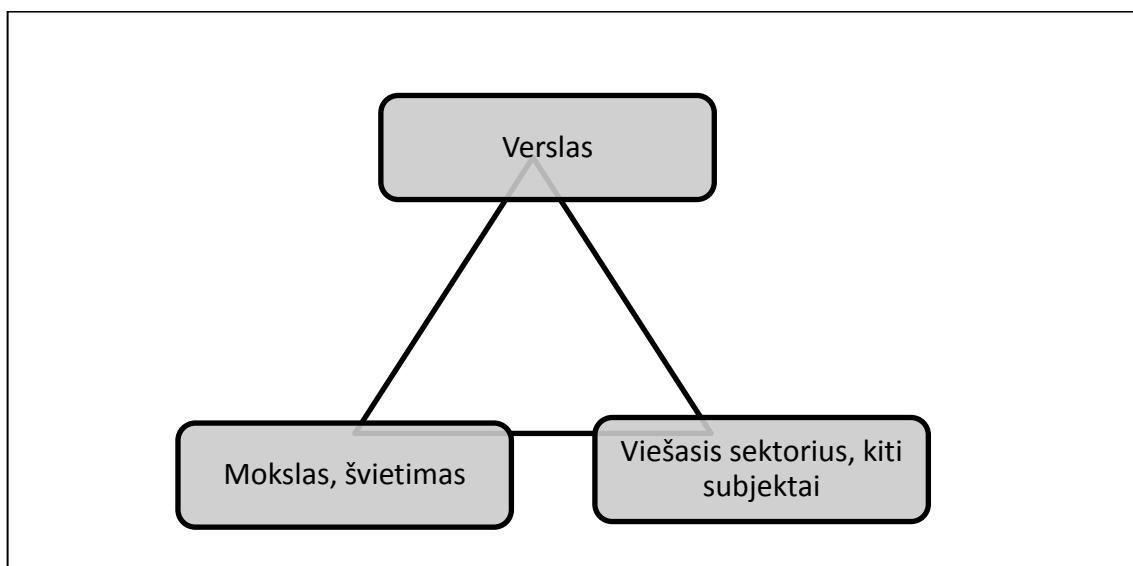
Klasikinis klasteris autoriaus teigimu yra toks, kuriame persipina įvairių sektorių įmonės, yra sutelktas apie konkrečias vertės grandines ir išreiškia tą klasterio sampratą, kurią pateikia M. Porteris. Tokiame klasteryje svarbiausia, jog būtų užtikrintas efektyvus įmonių dalyvavimas kiek galima pilnesnėje vertės kūrimo grandinėje ar jos svarbiausiuose etapuose. Visas šias vertės kūrimo grandinės dalis ir visą jų aprūpinimo infrastruktūrą įmanoma apimti tik brandžiame ir dideliame klasteryje. Kalbant apie tiekimo grandinės tipą, tai yra įmonių visuma, tiekianti komponentus, medžiagas ir kitus svarbius veiklai gaminius stambiam gamintojui ar jų grupei.

Sektoriniai klasteriai, pasak R. Jucevičiaus, charakterizuoja įmonių, gaminančių panašius dalykus, grupę. Tokiame klasteryje nebūtinai akcentuojama vertės kūrimo grandinė, tai daugiau kompetencijos tinklas. Dar stambesni du klasterių tipai yra geografiniai ir nacionaliniai arba

makroklasteriai. Jie skiriami ir klasifikuojami pagal geografinę teritoriją, kurioje veikia arba produkcijos geografinį platinimą.

Pasak M. Porter (2012), klasteriai yra vienas iš ekonomikos skatinimo ir konkurencingumo didinimo būdų. Jau senokai pasaulis, Europa, o dabar ir Lietuva suvokia klasterių svarbą ekonomikai ir nacionaliniam konkurencingumui. Pramonės klasterių svarbą apibūdina anksčiau minėtas M. Porter „Deimanto“ modelis. Pasak M. Porter (2000), labiau išvystyta ir intensyvesnė keturių modelio faktorių sąveika lemia didesnį įmonių produktyvumą ir konkurencingumą, o konkurencingumo sąveikų intensyvumas auga, jei klasterio įmonės yra "geografiškai lokalizuotos".

VšĮ Versli Lietuva klasterių plėtros koordinatoriaus D. Lasionio teigimu (2014), klasteriai tai yra bendradarbiavimo forma tarp verslo, mokslo ir kitų (viešajame sektoriaus) subjektų. Remiantis šiuo apibrėžimu ir kitų nagrinėtų autorių išskiriamais klasterio apibrėžimais galima apibendrinti ir priimti vieningą klasterio struktūrą (žr. 7 pav.).

7 pav. Klasterio struktūra

Šaltinis: VšĮ „Versli Lietuva“, 2014.

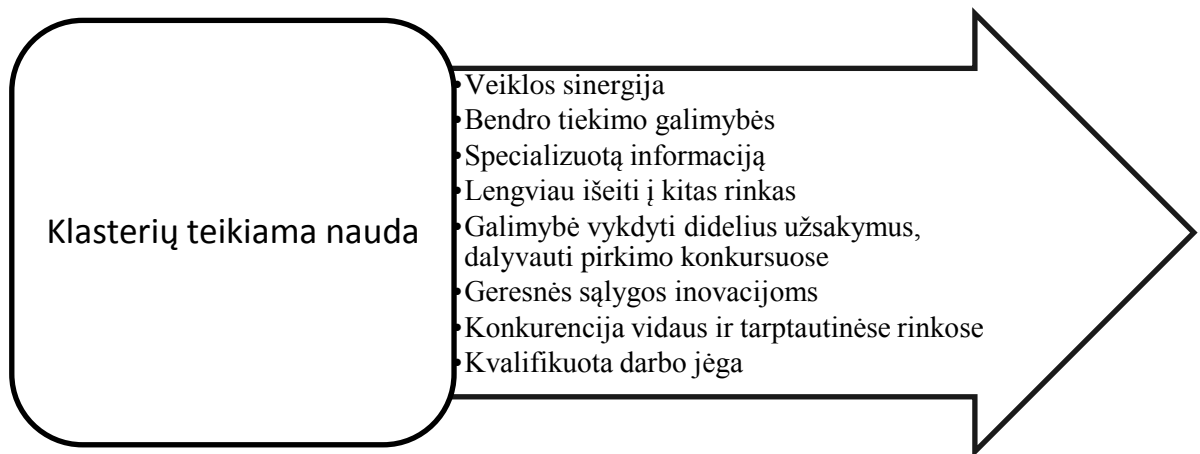
Kiti skiriamieji klasterio bruožai, kuriuos išskiria D. Lasionis (2014) yra geografinė koncentracija, tarpusavyje bendradarbiaujančios įmonės, atstovaujančios tą patį arba skirtingus sektorius tarpusavyje konkuruoja, bet taip pat ir bendradarbiauja. Klasikinis klasteris yra tas, kuriame persipina įvairių sektorių įmonės, kurių veikla yra sutelkta į konkrečias vertės grandines.

Sritis, į kurias klasterio dalyviai nukreipia savo veiklą:

- Informacija ir komunikacija,
- Bendradarbiavimas,
- Mokymai ir kvalifikacijos kėlimas,

- Inovacijos ir technologijos,
- Bendra rinkodara,
- Tarptautinė plėtra, partnerystė su kitais klasteriais,
- Lobizmas.

Klasteriai, dėl savo pobūdžio labiausiai naudingi smulkioms ir vidutinėms įmonėms, kad jos turėtų sąlygas konkuruoti tuo, ką jos sugeba daryti geriausiai. Galima išskirti klasterių teikiamą naudą mažoms ir vidutinėms įmonėms (žr.8 pav.).

8 pav. Klasterių kūrimo nauda

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KlasteriaiLT

Klasterių kūrimo naudą atspindi nemažai faktorių, kurie yra pateikti 8 paveiksle. KlasteriaiLT portalo išskiriami pagrindiniai aspektai, kodėl įmonėms yra palanku burtis į klasterius. Vienas iš jų yra veiklos sinergija. Remiantis sinergijos apibrėžimu, tai yra reiškinys, kuomet du atskiri veiksniai, veikdami kartu, duoda didesnę poveikį, negu jų abiejų veiksmų, veikiančių atskirai, poveikių suma. Taigi įmonės, jungdamosi į klasterius, gali padidinti savo veiklos efektyvumą labiau, nei dirbdamos atskirai. Kitas veiksnys – bendros tiekimo galimybės, kuomet įmonės gali palankesnėmis sąlygomis pirkti žaliavas dėl didesnio kiekio bei lengviau ir pigiau gauti specializuotą informaciją, o taip pat lengviau išeiti į kitas rinkas: bendras marketingas ir pardavimas. Jungiantis į klasterius imonėms yra geresnės sąlygos taikyti inovacijas, galimybė vykdyti didelius užsakymus, dalyvauti pirkimo konkursuose. Svarbu paminėti, kad klasterio įmonės pasižymi didesniu konkurencingumu, taigi turimos geresnės galimybės konkurencijai vidaus ir tarptautinėse rinkose. Paskutinis, bet ne mažiau svarbus

aspektas, kurį išskiria KlasteriaiLT pažymint klasterių teigiamą įtaką įmonėms, tai kvalifikuota darbo jėga, nes specialistų rengimo ir kvalifikacijos didinimo institucijos kur kas labiau suinteresuotos bendradarbiauti su verslo įmonių grupe, įsiklausyti į kolektyvinius įmonių poreikius ir pageidavimus.

Apibendrinant galima teigti, kad klasteris tai yra tam tikras verslo subjektų (įmonių), švietimo bei mokloso subjektų ir kitų, tarkime, viešojo sektoriaus subjektų susijungimas, veiklos tam tikrame sektoriuje suvienijimas siekiant veiklos optimizavimo. Tai tam tikra bendradarbiavimo forma, kuomet visi klasterio subjektai ne tik konkuruoja tarpusavyje, tačiau bendradarbiauja susitelkdami bendroje sferoje, sektoriuje ir siekdami didžiausios naudos visoms suinteresuotosioms pusėms ir bendro sektoriaus konkurencingumo didinimo, dažniausiai tarptautinio konkurencingumo.

Klasterių veiklos efektyvumo vertinimo metodologija

Išgryninus klasterio sampratą, galima pagrįsti teiginį, kad klasterių kūrimas turi didelę įtaką konkurencingumo didinimui daugeliu aspektų ir teikia daug naudos klasterio įmonėms. Dėl to reikėtų paminėti svarbų aspektą – klasterio efektyvumo vertinimą. Remiantis Žinių ekonomikos forumo asociacijos parengta klasterių studija (2012), išskiriami šie klasterių efektyvumo vertinimo modeliai:

- Klasterių iniciatyvų veiklos modelis;
- Klasterių iniciatyvų lyginamoji analizė;
- Klasterių projektų ir plėtros tyrimų žemėlapių sudarymas;
- Klasterio veiklų vertinimas remiantis Kanados Nacionaline mokslinių tyrimų taryba;
- Regioninio intelektinio kapitalo klasteryje vertinimas;
- Klasterių ir klasterių iniciatyvų daugiadimencinis vertinimas.

Klasterių iniciatyvų veiklos modelis. Šis modelis buvo pasiūlytas 2003 m. O. Solvel, G. Lindquist, CH. Ketels tyrime „Žalioji klasterių iniciatyvų knyga“. Modelio autoriai siūlo stebėti ir vertinti klasterius remiantis trimis pagrindiniais aspektais – inovacijos ir tarptautinis konkurencingumas, klasterio augimas - vidinis ir išorės ir tikslų įgyvendinimas (tikslų įgyvendinimo lygis ir terminų laikymasis, taip pat veiklų iniciatyvų suvokimo lygis).

Klasterių iniciatyvų lyginamoji analizė. Analizėje reguliariai, bent kartą per metus, yra vertinami trys pagrindiniai lyginamosios analizės rodikliai: klasterio narių skaičius, bendra apyvarta, bendras darbuotojų skaičius. Šie rodikliai suderina tarpusavyje tiek kiekybinio vertinimo prielaidas tiek dinamiką, stebint kitas veiklas, tokias kaip inovacijų poveikį, eksporto augimą ir pan.

Klasterių projektų ir plėtros tyrimų žemėlapių sudarymas. Tai yra vienas iš metodų, kuris nagrinėja klasterius ir jų vystymąsi. Klasterių stiprumas yra vertinamas atsižvelgiant į klasterių istoriją,

konkurencingumo lygį, pirkėjų ir tiekėjų pajėgumus, kompetencijos lygį, technologinį lygį ir klasterio reikšmę šaliai ir regionui.

Klasterio veiklą vertinimas remiantis Kanados Nacionaline mokslinių tyrimų taryba. Metodika susideda iš dviejų pagrindinių dalių – esamų sąlygų ir vykdomos veiklos. Esamos sąlygos yra skirstomos į tris pagrindines sritis: institucijų, užsiimančių klasterių vystymu, stiprinimas, esama klientų ir konkurentų konkurencinė aplinka ir paties klasterio konkurencinė aplinka, kuri veikia visas sritis (galimybė gauti kvalifikuotą darbo jėgą, verslo aplinka ir kt.).

Regioninio intelektualio kapitalo klasteryje vertinimas. Metodu yra siūloma vertinti klasterio efektyvumą per intelektualio kapitalo metmenis: 1) žmogiškasis kapitalas – žinios, ateinančios į klasterį per jo narius. Jis apima žmonių įgūdžius ir žinias, jų patirtis ir gebėjimus. 2) struktūriniai fondai – galimybės ir įrankiai, naudojami keistis ir dokumentuoti žinias (duomenų bazės, organizacijos procesų tvarkymas ir pan.) 3) santykių kapitalas apima visus turimus šaltinius, kurie yra susiję su klasterių valdymu išoriniais ryšiais.

Klasterių ir klasterių iniciatyvų daugiadimencinis vertinimas. Remiantis šiuo metodu, klasteriai yra vertinami atsižvelgiant į atskirų klasterio narių veiklos vertinimą, kiekvienos klasterio vykdomos veiklos efektyvumo vertinimą, klasterio kaip visumos vertinimą, šalies/regiono klasterių politikos vertinimą.

Pasak autorių, analizavusių klasterių veiklos efektyvumą (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012), siekiant padidinti klasterių veiklos efektyvumą, reikia remtis klasterių efektyvumo vertinimo rezultatais bei suformuoti skatinimo priemones, užtikrinančias atsiliekančių rodiklių reikšmių pokyčius, tuo pačiu užtikrinant viso klasterio veiklos efektyvumą.

Dar vienas ne mažiau reikšmingas klasterių vertinimo metodas yra išskiriamas Lietuvo klasterių plėtros programinėje studijoje (LR ūkio ministerija, 2003) – tai statistinė analizė. Statistinė analizė yra vienas iš klasterių identifikacijos instrumentų. Jos paskirtis – padėti aptikti verslo arba užimtumo koncentracijas, susijusias su atitinkamu sektoriumi. Tokios koncentracijos gali tapti tinklais, jeigu atitiktų kitas tinklų funkcionavimo sąlygas. Be to, statistinė apžvalga suteikia tam tikrą bazinę informaciją apie potencialų klasterį – jo “svorį” šalies ar Europos ekonomikoje, jo dinamiką, jo vaidmenį arba svarbą regioninio vystymo strategijoje.

Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize nustatyta, jog klasterio koncepcija yra veiksminga priemonė stiprinti regionines ir nacionalines ekonomikas ir apibendrinant galima išskirti pagrindinius klasterių kūrimo privalumus įmonėms: didėjanti specializacija, didėjantis produktyvumas,

inovatyvumas, mažesnės įėjimo į atskiras pramonės šakas kliūtys, palengvinamos priėjimo prie pagrindinių žaliavų galimybės.

Pirmojoje darbo dalyje atlikta išsami mokslinės literatūros šaltinių analizė ir teoriniu lygmeniu išgryninta konkurencingumo samprata bei istorinė raida. Koncentruotai pateikti pagrindiniai mikro ir makro lygmens konkurencingumą lemiantys veiksniai bei matavimo metodai ir teorijos. Išskirti pagrindiniai valstybių ir įmonių konkurencingumą lemiantys veiksniai. Toliau darbe bus gilinama į klasterizacijos procesų svarbą ES lygmeniu, klasterių kūrimo, kaip konkurencingumo didinimo priemonės skatinimą ES vykdomuose projektuose, ES klasterių politika bei klasterizacija Lietuvoje.

2. KLASTERIZACIJOS PROCESŲ BARJERAI BEI ES IR LIETUVOS KLASTERIŲ POLITIKOS ANALIZĖ

Atlikus išsamią teorinių šaltinių analizę nustatyta, kad klasteriai yra vienas iš labai svarbių veiksnių šalių konkurencingumo didinimui. Kyla klausimas kaip šie procesai yra įgyvendinami praktikoje, todėl šioje darbo dalyje išgryninti pagrindiniai klasterizacijos procesus stabdantys barjerai Europos Sąjungoje ir tuos barjerus mažinti skirtos politinės priemonės. Taip pat svarbu atskleisti klasterizacijos procesų veikimą Lietuvoje, nustatyti esamą situaciją, vykdomą Lietuvos klasterių politiką, susiejant su ES kontekstu. Šioje darbo dalyje siekiama nustatyti tolimesnes klasterizacijos Lietuvoje kryptis sektorių konkurencingumo didinimui tarptautiniu mastu.

2.1 Klasterizacijos procesus stabdantys barjerai

Klasteriai yra nacionalinio ir regioninio konkurencingumo bei ekonomikos efektyvumo ir našumo didinimo priemonė (Gilienė, 2014). Klasterių politikos pagrindu yra laikomas ir jau klasika tapęs M. Porter (1990) „deimanto“, kitaip – nacionalinio konkurencingumo veiksnių, modelis. M. Porter (2000) teigimu, vyriausybės ekonominė politika, nukreipta į klasterius, gali būti daug efektyvesnė nei politika, daranti įtaką individualioms įmonėms. Klasterizacijos reiškinys yra nagrinėjamas jau beveik dvidešimt metų ir tiek pat laiko klasteriai yra sąmoningai formuojami.

Pasak R.Gylienės (2014), per pastarąjį dešimtmetį klasteriai tapo bene universaliausiu skirtingų pasaulio šalių ekonominės plėtros politikos prioritetu. Klasterių svarbą išskiria R. Jucevičius, kuris teigia, jog klasterių politika tampa patrauklia alternatyva tradicinei ir iš esmės nepasiteisinusiai pramonės politikai, orientuotai į prioritetinių ūkio sektorių ir įmonių rėmimą. Pasak šio autoriaus, klasterių politika pagrįsta bazine prielaida, kad šalies (regiono) gerovę lemia ne specifinių įmonių, bet produktyviais ryšiais susijusių įmonių grupių veikimas regione. Todėl pagrindinis klasterių politikos objektas yra ne pavienės įmonės, bet visos regiono industrinės sistemos, palaikančios tokius produktyvius veikėjų ryšius, sukūrimas.

Pasak R. Viederytės ir V. Jusčiaus (2012), kuo daugiau produktyvių įmonių ir organizacijų sudaro klasterinį darinį, kuo kiekviena jų yra efektyvesnė, tuo produktyvesnė ir visa grupė bei makrosistema (šaka, regionas, valstybė). Autorių teigimu klasterio viduje susiformuoja intensyvūs žinių mainų srantai, kurie dėl konkurencijos (vidinės ir išorinės) yra intensyviai eksploatuojami, stimuliuodami inovacinę veiklą ir spartų tokios, pagal partnerinį režimą veikiančio grupės (klasterio) konkurencinį pranašumą ir ekonominį augimą. Tokių pramoninių klasterių kūrimas ir formavimasis

pastaruoju metu stebimas visame pasaulyje, o regionai, kuriuose klasterių koncentracija yra didelė, tampa visos aplinkinių regionų ekonomikos varikliu.

Klasterizacijos procesų svarba yra plačiai pripažįstama (M. Poter, C. Ketels, R. Jucevičius, R. Viederyte, V. Jusčius ir kiti), nagrinėti autoriai taip pat vieningai sutinka dėl klasterių politiko skatinimo svarbos, tačiau greta to mokslinėje literatūroje (Rosenfeld, 2002; Andersson, 2004; Ketels, 2003; Stalgienė, 2010) išskiriami barjerai, stabdantys klasterių formavimąsi ir plėtrą. Pasak A. Stalgienės (2010), klasterizacijos barjerus sąlyginai galima suskirstyti į tris stambias grupes (žr. lentelę nr. 5) pagal jų atsiradimo priežastį. Taip pat barjerai dar yra skirstomi į smulkesnius veiksnius-kliūtis, stabdančius klasterizacijos procesų sėkmingą vystymąsi.

5 lentelė

Klasterių formavimosi ir plėtros barjerai

I grupė – barjerai kylantys dėl rinkos netobulumų	Neišvystyta infrastruktūra
	Prieigos prie kapitalo stoka
	Paslaugų verslui trūkumas
	Regioninis izoliavimasis ir uždarumas
	Pramoninio nekilnojamo turto pasiūla
II grupė – netobulumai, kylantys dėl politiko, valdžios atstovų netiesioginio poveikio rinkos subjektams	Klasterio hierarchija
	Koordinavimo stoka
	Antrepreneriškumo stoka
	Netolygus atskirų verslo subjektų technologinis ir vadybinis lygis
	Veiklos partnerystėje patirties ir kompetencijų stoka
	Igūdžių ir galimybių juos realizuoti stoka
III grupė – barjerai, kylantys dėl netinamų valdžios veiksmų	Neaktyvios profesinės ir šakinės asociacijos
	Interesų konfliktas
	Klasterių kūrimas iš "nieko"
	Remiami aukštųjų technologijų klasteriai net tada, kai regione nėra būtinų sąlygų jų sėkmingai perspektyvai
	Neteisingas tinkamų klasterių iniciatyvų parinkimas
	Lėšų neskyrimas iniciatyvų įgyvendinimui
	Informacijos, institucijų, kompetencijos stoka
Neefektyvi inovacijų politika	

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Stalgienė, A. (2010).

Pirmoji barjerų grupė – tai barjerai kylantys dėl rinkos netobulumų. Teigiama (Stalgienė, 2010), kad rinkos trūkumų eliminavimas yra bene svarbiausias politikos, nukreiptos į tinkamų sąlygų verslui sudarymą, tikslas. Regionuose, kuriuose nepakankamai išvystyta infrastruktūra ar nėra pakankamai kvalifikuotos darbo jėgos, verslo kūrimosi ir augimo tempai yra lėtesni. Klasterizacijos procesams tai yra itin svarbu, nes jie galimi tik pasiekus tam tikrą reikiamą įmonių koncentraciją, o

norint, kad konkrečioje teritorijoje ji didėtų, reikalinga pašalinti barjerus įmonių kūrimuisi ir plėtojimuisi – investuoti į infrastruktūrą vystymą, pagerinti prieigą prie kapitalo, didinti pramoninio nekilnojamojo turto pasiūlą bei orientuotis į paslaugų verslui trūkumų sumažinimą.

Antrojoje grupėje yra sisteminiai netobulumai, kurie kyla dėl politikos, valdžios atstovų netiesioginio poveikio rinkos subjektams (Stalgienė, 2010). Šioje grupėje išskiriamos tokios kliūtys kaip klasterio hierarchija – kai klasteryje dominuoja kelios įmonės, tuomet ne visos smulkios įmonės turi sąlygas patirti priklausymo klasteriui naudą (Rosenfeld, 2002; Jucevičius, 2008). Taip pat kaip reikšmingi barjerai yra minima (Stalgienė, 2010) koordinavimo stoka, netolygus atskirų verslo subjektų technologinis ir vadybinis lygis, veiklos partnersatėje patirties ir kompetencijos stoka, taip pat įgūdžių bei galimybių juos realizuoti stoka, antrepreneriškumo stoka, kuri pasireiškia įmonių pastangomis kopijuoti viena kitą, derinti skirtingus veiklos metodus, ieškoti novatoriškų sprendimų bei nenoras bendradarbiauti.

Trečiojoje grupėje yra barjerai, kurie kyla dėl netinkamų valdžios veiksmų. Pasak A. Salgienės (2010), valdžios atstovų inicijuota klasterių politika klasterių kūrimąsi gali paveikti trimis linkmėmis: teigiamai, neigiamai ir neutraliai. T. Andersson, S. Schwaag-Serger, J. Sorvik ir E. Hansson (2004), Ch. Ketels (2003) išskiria tokias nesėkmes, susijusias su valdžios intervencija į rinką, netinkamai teikiama pagalba klasterizacijai, kaip interesų konfliktas, remiami aukštųjų technologijų klasteriai net ir tada kai regione nėra būtinų sąlygų jų sėkmingai perspektyvai ir tokiu atveju patiriami nuostoliai. Kitas svarbus barjeras, tai nesutarimai dėl ekonomikos veiklos “variklių”, kuomet sunku parinkti tinkamą klasterių iniciatyvą. Tai gali sąlygoti šios iniciatyvos neveiksmingumą. Dar svarbu paminėti per mažą lėšų, skirtų klasterių iniciatyvų įgyvendinimui skyrimą, informacijos, institucijų, kompetencijos stoką. Pavyzdžiui, svarbu tai, kad ne visada prieinama aktuali informacija apie galimybes gauti paramą. Neefektyvi inovacijų politika taip pat mokslinėje literatūroje (Stalgienė, 2010) yra išskiriama kaip barjeras klasterizacijos politikos vystymui. Ši politika yra svarbi kuriant inovatyvius klasterius. Kad kurtųsi novatoriški klasteriai, reikalinga inovacijoms palanki aplinka.

R. Jucevičius (2009) atliktoje analizėje išskiria pagrindinius klasterių politikos privalumus ir ribotumus. Privalumus autorius skirsto į dvi grupes – tai privalumai valstybei ir įmonėms. Kalbant apie privalumus valstybei, R. Jucevičius pabrėžia tai, jog klasterių skatinimas leidžia atsisakyti nepasiteisinusios intervencionistinės politikos praktikos remiant konkrečias įmones, dėmesį kreipiant į našų regioninių darinių kūrimą. O kalbant apie klasterių politikos privalumus įmonėms, autorius išskiria tai, jog dalyvavimas klasteriuose leidžia įmonėms pasiekti specializaciją ir masto ekonomiją, sumažinti logistikos ir sandėlių sąnaudas, prieiti prie specializuotos darbo jėgos šaltinių, kapitalo rinkų,

bendradarbiaujant su partneriais lengviau patekti į išorės rinkas, lengviau prieiti prie specializuotos informacijos ir pakelti žinių lygį bei pasiekiamas didesnis potencialas inovacijoms. Žinoma, be privalumų, autorius išskiria ir tam tikrus klasterių politikos ribotumus: tai problemos, susijusios su klasterio kaip politikos objekto neapibrėžtumu (Sunku apibrėžti klasterio geografines ribas, sudėtinga nustatyti ryšių tarp klasterio veikėjų pobūdį, dėl statistinių duomenų klasifikavimo problemų klasteris neretai sutapatinamas su ūkio sektoriumi, ne visi klasteriai yra inovatyvūs), klasterių politika gali būti klaidingai orientuota į statinių ekonominių aglomeracijų, o ne dinamiškų ir inovatyvių darinių rėmimą, potenciali grėsmė dėl regioninės specializacijos, taip pat visada yra valdžios klaidos galimybė įgyvendinant klasterių politiką.

Apibendrinant galima teigti, kad klasterių kūrimo procesams yra nemažai barjerų, kurie susikuria natūraliai rinkoje, klasterio įmonių viduje arba yra sukuriama valdžios institucijoms netinkamai arba nepakankamai vykdamas klasterių kūrimo bei įmonių rėmimo politiką. Akivaizdu, kad politika turi didelę reikšmę, o tinkami politiniai sprendimai gali visiškai ar iš dalies eliminuoti klasterių barjerus ir taip paskatinti klasterizaciją (Stalgienė, 2010).

Klasterių vystymasis sukuria prielaidas didinti produktyvumą – vieną iš pagrindinių įmonių konkurencingumo šaltinių. Klasterių kūrimas ir reformavimas tampa reikšmingu uždaviniu vyriausybėms, įmonėms bei kitoms organizacijoms. (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012). Pasak R. Jucevičiaus (2009), klasteriai – strateginė šalies ūkio konkurencingumo didinimo priemonė. Pasak M. Porter, Ketels ir Delgado (2007), klasterių kūrimas skatina įmonių specializaciją, produktyvumą ir inovatyvumą. Anot M. Porter (1998), klasteriai gali paskatinti darbo pasidalijimą tarp daugelio konkuruojančių gamintojų, taip skatinant inovacijas. Priklausymas klasteriui sumažina įėjimo į atskiras pramonės šakas kliūtis ir taip didėja vietinis konkurencingumas. Klasteriai taip pat padidina vertę, kurią įmonės gauna iš bendrų verslo aplinkos sąlygų. Įmonės, įsikūrusios pažangiausiųose klasteriuose, dažnai kuria klasterius kitose teritorijose, siekiant sumažinti vertės grandinės riziką, naudotis pigesnėmis žaliavomis.

Tyrimai rodo (Mills, K., Reynolds, E., Reamer, A., 2008), kad geografiniai įmonių klasteriai palengvina inovacijas ir kūrybiškumą sektoriuje, taip pat autoriai pritaria, jog klasteriai padidina įmonių produktyvumą, palengvina galimybes prieiti prie pagrindinių žaliavų, pavyzdžiui, kvalifikuotos darbo jėgos bei medžiagų ir patobulinti eksploatacijos išlaidas. Pasak Mills, K., Reynolds, E., Reamer, A., (2008), klasteriai yra pagrindinis mechanizmas regioninio konkurencingumo didinimui.

Remiantis atlikta išsamia mokslinė literatūros analize (Karaev, Lenny Koh, Szamosi, 2007), Porter, Ketels, Delgado, (2007), Mills, Reynolds, Reamer, (2008)), paremta įmonių, setorių ir šalių

patirtimi, galima daryti išvadą, jog klasterio koncepcija yra veiksminga priemonė stiprinti regionines ir nacionalines ekonomikas ir apibendrinant galima išskirti pagrindinius klasterių kūrimo privalumus:

- didėjanti specializacija;
- didėjantis produktyvumas;
- inovatyvumas;
- mažesnės įėjimo į atskiras pramonės šakas kliūtys;
- palenginamos priėjimo prie pagrindinių žaliavų galimybės.

K. Gečas (2007) teigia, kad skatinti klasterių kūrimą ir padėti jiems tapti sėkmingiems yra valstybės ir vietos valdžios institucijų interesas. Klasterių kūrimas ir reformavimas tampa reikšmingu uždaviniu vyriausybėms, įmonėms bei kitoms organizacijoms, o klasterių kūrimo iniciatyvos nubrėžia naujas ekonominės politikos, kuri pažangiose valstybėse remiasi makroekonominė stabilizacija, privatizacija ir rinkų liberalizacija, gaires (Feldman, Francis, Bercovitz, 2009).

Pastaraisiais metais buvo atliktos analizės apie klasterių kūrimo koreliaciją su ekonomiais rodikliais ir jų rezultatus galima suskirstyti į tris kategorijas (Ketels, 2013): kuo daugiau stipresnių klasterių regione, tuo juose yra didesnis darbo užmokestis, klasterių buvimas siejamas su didesniu BVP ir taip pat pastebėta, kad klasterių iniciatyvų buvimas ir veikla leidžia įvertinti, kaip tokios pastengos yra susijusios su veiklos rezultatais. Buvo pagrįsti daugiausia JAV literatūroje iškelti teiginiai, kad didesnis aglomeracijų lygis klasteriuose yra susijęs su aukštesniu ekonominės veiklos lygiu. Pastebėtas teigiamas ryšys tarp aglomeracijų klasterių stiprumo ir regiono darbo užmokesčio klasteriuose. Klasteriai kuriasi regionuose nepriklausomai nuo verslo aplinkos kokybės, tačiau geresnė verslo aplinka suteikia geresnes sąlygas sėkmingai klasterių veiklai ir plėtojimuis. Kalbant apie darbo užmokestį, tai jis didesnis ten, kur yra geresnė verslo aplinka. Tai reiškia, kad regionai, kuriuose yra sudaryta geresnė aplinka verslui turi didesnę potencialą klasterizacijos procesuose ir savo ruožtu tuose regionuose gyventojų darbo užmokestis klasterių įmonėse yra didesnis.

Galima teigti, kad klasterių politika yra vienas iš labai svarbių konkurencingumo didinimo aspektų ir vaidina itin svarbų vaidmenį tiek atskirų šalių tiek ir globaliu aspektu. Klasterių barjerų šalinimas ir klasterių procesų skatinimas turėtų būti prioritetingos sritys nacionalinės ir regioninės politikos atvejais, kadangi yra įrodyta klasterių įtaka ekonomikos augimui, o klasterizacijos procesų koreliacija su ekonomikos plėtra ir darbo užmokesčio augimu yra teigiama ir reikšminga (Ketels, 2015). Toliau darbe bus analizuojama klasterių politika ES mastu, gilinama analizė į Lietuvos klasterizacijos procesus ir vyriausybės politikos indėlį į juos.

2.2 ES klasterių politika

Klasteriai veikia kartu regioninėse rinkose. ES klasterių portale teigiama, kad 38 proc. europiečių darbo vietų yra sukurtos tokiose regioninėse bazėse, o MVĮ dalyvavimas klasteriuose suteikia daugiau inovatyvumo ir didesnę augimo potencialą. Europoje yra apie 2000 statistinių klasterių, iš kurių 150 pripažįstami pasaulinio lygio pagal darbo vietų skaičių, dydį, koncentraciją ir specializaciją. Įdomu tai, jog remiantis Europos klasterių kompetencijos rezultatų suvestinės duomenimis, tam tikras skaičius atrinktų besivystančių industrijų ir regionų 2010-2013 m. laikotarpiu parodė, kad 10 proc. užimtumo augimą pranoksta 33,3 proc. klasteriams priklausančių įmonių, lyginant su 18,2 proc. įmonių, kurios nepriklauso klasteriams. Tai dar kartą patvirtina klasterių skatinimo politikos svarbą.

Kaip minėta, klasterių analizės pradmenys yra kilę iš JAV, Harvardo universiteto profesoriaus M. Porter, kuris yra laikomas klasterių sampratos ir analizės pradininku. Į Europą JAV klasterių analizės modelis buvo atvežtas 2003 metais profesorių O. Solvell, Dr. Ch. Ketels ir Dr. G. Lindquist iniciatyva Stokholme. Pirmieji matavimai buvo daromi Švedijai.

2004m. pagal Europos 6-ąją bendrąją programą (BP 6), buvo pradėtas projektas, siekiant surinkti ir sudaryti ES-10 šalių klasterių žemėlapi. Projektui vadovavo ekspertų grupės vadovas A. Subira (Ispanija) bei atstovai iš Europos Komisijos R. Buscher ir N. Pantalos. ES-10 klasterių kartografavimo duomenys buvo paskelbti pirmajame Europos INNOVA dokumente. Buvo sukurtos tam tikros naujovės klasterių analizėje – tai trijų skirtingų indeksų naudojimas klasterių matavimuose – klasterio dydis, specializacija ir nagrinėjamo regiono darbo jėga.

Vėliau, 2006m. klasterių kartografavimo duomenys buvo papildyti ES-27 šalių duomenimis, pridėdant Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos, Turkijos ir Izraelio. Tą atliko Europos Komisijos Generalinio Direktorato koordinuojamas Įmonių ir pramonės konsorciumas. Vėliau šis projektas buvo pavadintas Europos Klasterių Observatorija ir 2007m. sukurtas internetinis portalas, kuriame talpinami duomenys, susiję su klasterių stebėjimu ir analize. Duomenys čia yra nuolat atnaujinami. Klasterių Observatorija yra internetinė, nemokama ir patogi platforma, kuri suteikia bendrą prieigos tašką prie duomenų ir analizių apie klasterius, klasterių organizacijų ir regioninių mikroekonomikos programų sąlygų Europoje. Klasterių Observatorija taip pat pateikia ataskaitas apie klasterių ir regioninio konkurencingumo sąlygas. Pagrindinės trys Klasterių Observatorijos tikslinės grupės yra mokslininkai, klasterių politikos formuotojai ir visuomenės darbuotojai bei klasterių organizacijos.

2006 metų Europos komisijos komunikatas „Dėl plataus masto inovacijų strategijos Europai“ paskatino Europos Tarybą pakviesti Europos Komisiją paruošti analizę, kaip paskatinti klasterių kūrimą

Europoje, tarptautiniu mastu. Tais pačiais metais buvo įkurtas Europos klasterių aljansas (EKA). Tai yra atvira platforma įkurta palaikyti nuolatinį dialogą ES politikos lygiu tarp nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų, atsakingų už inovacijų politiką, valdant ar finansuojant klasterių programas savo šalyse ar regionuose. Europos klasterių aljansas yra dalis Europos iniciatyvos PRO INNO, kuri finansuojama pagal konkurencingumo ir inovacijų bendrąją programą (CIP). Pagal pastarąją yra parengta iniciatyvų ir programų, skirtų remti klasterių politikos kūrimą, skatinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir kurti bandomąsias iniciatyvas.

PRO INNO iniciatyva yra atsakas į daugelio ES valstybių narių poreikius pasidalinti patirtimi klasterių politikos ir iniciatyvų srityje. Tai leis jiems sutelkti išteklius ir spręsti problemas, su kuriomis susiduriama, siekiant išvengti pastangų dubliavimo ir sumažinti klasterių iniciatyvų susiskaidymą Europoje.

Teigiama, kad Europos klasterių aljansas yra daugiau nei tik dar vienas klasterių projektas. Nuo 2008 metų šis projektas buvo atvertas platesnei auditorijai: bet kurios klasterių politikos formuotojos arba klasterių finansavimo agentūros, norinčios pasidalinti patirtimi bei plėtoti bendrus veiksmus su kitomis aljanso partnerėmis, gavo galimybę prisijungti prie Europos klasterių aljanso. Taip pat Aljanso plėtrai svarbūs yra 2010 metai, tuomet Aljanso esamos narės buvo pasiryžusios skatinti ir stiprinti Aljanso indėlį į klasterių politinį dialogą ir veiksmus visais lygiais, siekiant pagerinti esamų pastangų efektyvumą, siekiant palengvinti naujų konkurencingų pramonės šakų Europoje atsiradimą per klasterių kūrimą ir plėtojimą, o taip pat skatinti tarptautinį bendradarbiavimą klasterių ir jų narių (MVĮ, mokslinių tyrimų organizacijų ir tt) naudai.

Bendra Europos klasterių aljanso vizija yra stebėti klasterius ir kuo geriau išnaudoti jų galimybes. EKA vizija yra tapti veiksmiu, skatinančiu geresnę klasterių politiką Europoje. Pagrindiniai EKA tikslai išskiriami šie:

- Dalintis patirtimi klasterių politikos atžvilgiu, nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu, taip siekiant patobulinti esamą arba sukurti naują klasterių politiką;
- Nustatyti gerą klasterių politiką ir palengvinti politinį dialogą tarp tų, kurie nori skatinti pažangą Europos klasterių darbotvarkės bendrų interesų srityse;
- Tapti vienintele vieta ES lygmeniu gebančia parengti ir keisti naujas idėjas ir praktines priemones, naujas finansavimo iniciatyvas, gerinti klasterių politiką Europoje bei skatinti Europos bendradarbiavimą politiniu lygmeniu;

- Didinti Europos klasterių politikos kompetenciją ir efektyvumą, ko rezultate tikimasi paskatinti konkurencingų, pasaulinio lygio klasterių kūrimą Europoje, kaip siūloma Europos Komisijos klasterių komunikate.

2010 – 2013 metais EKA tapo valdoma kaip dalis naujo projekto TAKTIKA. TAKTIKA INNO-Net projektu siekiama spręsti naujus pagrindinius uždavinius, susijusius su klasterių plėtra Europoje ir jis tapo atsakingas už Europos klasterių aljansą, atvirą platformą sukurtą pagal Europos Komisijos Konkurencingumo ir inovacijų programą. Šis projektas skirtas plėtoti ES klasterių politiką, praktinių priemonių ir paskatų kūrimą šešiose pagrindinėse teminėse srityse, kas vėliau gali būti įgyvendinta nacionaliniu ar regioniniu lygiu:

1. Klasterių tarptautinio bendradarbiavimo skatinimas.
2. Mokslinių tyrimų ir plėtros finansavimo nukreipimas klasteriams.
3. Vartotojimu pagrįsti klasteriai.
4. Klasterių rinkodaros ir prekių ženklų rėmimas.
5. Vertinamas klasterių meistriškumas.
6. Spręsti augančių pramonės šakų, įskaitant novatoriškas paslaugas, klausimus, panaudojant klasterius.

Europos Komisija, suprasdama klasterių svarbą visos ES ir jos šalių ekonomikai ir konkurencingumo augimui, inicijavo Europos klasterių memorandumo pasirašymą 2008 metais Stokholme. Memorandume teigiama, kad Europai yra būtinos inovacijos, nes jos yra pagrindinis variklis, formuosiantis Europos ekonominio augimo ir klestėjimo viziją. Ataskaitoje teigiama, kad būtent klasteriai gali būti inovacijų kūrimo procesų katalizatoriumi, nes jie kuria inovacijoms palankią aplinką. Jie skatina „atviras inovacijas“, naujų idėjų tarp bendradarbiaujančių įmonių bei organizacijų kūrimą ir tobulinimą.

Klasteriai vienareikšmiškai skatina inovacijas, nes, kaip teigiama Lietuvos pramonės klasterių plėtros programinėje studijoje (LR ūkio ministerija, 2003), klasterio įmonės patiria nuolatinį savo verslo partnerių ir konkurentų spaudimą inovuoti, nes netgi partneriai nepirks produkto ar paslaugos iš klasterio įmonės, jei galės kur nors gauti pigiau. Klasteriai taip pat palengvina naujų idėjų įdiegimą versle, mažina įvairius barjerus ir leidžia geriau panaudoti globalizacijos privalumus.

ES klasterių memorandume pabrėžiama, kad klasteriai atsiranda ten, kur konkurencija tarp regionų skatina įmones pasirinkti veiklos vietovę efektyvesnei veiklai, o ne ten, kur nenatūralios biurokratinės kliūtys varžo tarptautinę prekybą ir investicijas. Klasteriai tampa stiprūs, kai jų nariai ir konkuruoja, ir bendradarbiauja, o klasterio potencialas geriausiai realizuojamas tada, kai pavyksta

sukurti tamprius ryšius su kitais klasteriais. Kaip teigiama Europos klasterių memorandumo ataskaitoje, svarbiu valstybės prioritetu turi būti laikoma didelę pridėdamąją vertę kurianti ūkinė veikla, grindžiama žiniomis bei aukštomis technologijomis pramonėje. Europos Komisija pripažino, jog įmonių klasteriai ir jų tinklai, taip pat technologinės platformos, technologiniai parkai, technologiniai slėniai yra itin svarbūs smulkių ir vidutinių įmonių augimui ir plėtrai, nes padeda gerinti produktyvumą, didinti inovacinius gebėjimus, lengvinti inovacijų marketingą, lemia aukštą užimtumo lygį. Ilgainiui tai turėtų atsiliiepti regionų, teritorijų atskirties mažinimui.

Klasterių memorandumo ataskaitoje pabrėžiama nacionalinė bei regioninė valdžios politika ir jos reikšmingumas klasteriams. Valdžios politika gali pagerinti kooperaciją tarp klasterių ir gerinti verslo aplinką. Klasterių politikos sėkmė priklauso nuo daugelio dalyvių – įvairių lygių valdžios ir viešųjų institucijų, įmonių, švietimo ir tyrimų institucijų, investuotojų, prekybos rūmų, prekybos asociacijų ir daugelio kitų organizacijų – veiksmų. Taip prieita išvados, kad Europos lygio politinės strategijos turi didelės įtakos tarptautinių klasterių ir kūrimuisi ir ryšių tarp jų stiprinimui.

Apibendrinant ES klasterių memorandumo ataskaitą galima teigi, kad ją pasirašius buvo patvirtinta, jog klasteriai skatina inovacijas, konkurencingumą, klasterių strategija, paremta aktyviu bendradarbiavimu tarp valdžios agentūrų, įmonių, švietimo bei kitų susijusių institucijų regione, yra efektyvus įrankis gerinti Europos įmonių ir regionų konkurencingumą. Nustačius klasterių svarbą, klasterių memorandume buvo nuspręsta ir įsipareigota:

- Remti dinamiškų, konkurencija ir bendradarbiavimu paremtų klasterių kūrimąsi ir augimą regionuose bei už jų ribų.
- Taikyti pripažintas strategijas ir remtis patikimais įvairių šaltinių vertinimais, tarp jų ir Europos klasterių stebėsenos centro duomenimis.
- Pasinaudoti įvairiomis Europos, nacionalinėmis ir regioninėmis ekonominės politikos programomis ir įrankiais kuriant įvairių veiksmų planą, atsižvelgiant į unikalius specifinių regionų klasterių poreikius.
- Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą tarp klasterių, suteikti galimybių mokytis ir kurti strateginius verslo ryšius, kurie savo ruožtu leistų paskirstyti turtą ir gebėjimus tarp skirtingų klasterių.

Europos Komisijos (EK) komunikate „Dėl Europos pramonės atgimimo“ pažymima, kad klasteriai gali palengvinti bendradarbiavimą tarp įvairių sektorių ir valstybių, padėdami įmonėms plėstis ir internacionalizuotis. 2015 m. bus pristatyta Europos klasterių plėtros strategija, kuri remis MVĮ inovacijas ir plėtrą, ypač besivystančiose industrijose.

Kalbant apie naująjį ES programavimo periodą, reikėtų paminėti ES strategiją „Europa 2020“. Tai 2010 m. pradėta įgyvendinti Europos Sąjungos dešimties metų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija. Ja siekiama ne tik įveikti krizę, po kurios palaipsniui atsigauna ES šalių ekonomika, bet ir šalinti ES augimo modelio trūkumus. Strategiją sudaro trys pagrindiniai prioritetai:

- Pažangus augimas – veiksmingesnės investicijos į švietimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas.
- Tvarus augimas – ryžtingas perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos.
- Integracinis augimas – daug dėmesio darbo vietų kūrimui ir skurdo mažinimui.

Kad pasiekti ir įgyvendinti pagrindines iniciatyvas yra užsibrėžti šių sričių penki pagrindiniai tikslai, kuriuos ES turi pasiekti iki 2020 m. pabaigos: užimtumo, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, klimato ir energetikos, švietimo, socialinės įtraukties ir skurdo mažinimo. O strategijos tikslų siekti padeda septynios pavyzdinės iniciatyvos susijusios su iškeltais prioritetais, kurias vykdydamos Europos Sąjunga ir nacionalinės valdžios institucijos suvienija pastangas strategijos „Europa 2020“ prioritetus padedančiose įgyvendinti srityse, tokiose kaip inovacijos, skaitmeninė ekonomika, užimtumas, jaunimas, pramonės politika, skurdas ir efektyvus išteklių naudojimas.

Kalbant apie klasterių svarbą naujajame programavimo periode, jų kūrimas gali būti priskiriamas pirmajam prioritetui – pažangus augimas. Daugiausia apie tai kalbama antroje pavyzdinėje iniciatyvoje – inovacijų sąjunga. Kaip teigiama LR klasterių plėtros koncepcijoje (2014), klasterizacija yra svarbi tiek pasauliniu, tiek ES, tiek nacionaliniu mastu. ES inovacijų politikoje pabrėžiama, kad būtina sudaryti palankią aplinką inovatyviems klasteriams kurtis, tarptautiniams ryšiams ir tarptautiniams pasaulinio lygio inovacijų klasteriams plėtotis. Europos Komisijos 2010 m. spalio 6 d. komunikate Nr. KOM (2010) 546 „Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ pabrėžiama, kad svarbu pagreitinti MTEP rezultatų diegimą rinkoje, sprendžiant pagrindines visuomenės problemas, siekiant stiprinti ES konkurencingumą ir didinti naujų darbo vietų skaičių. Įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų partnerystė regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu gali būti viena iš priemonių šiems tikslams pasiekti.

Kaip jau minėta, 2007-2013 m. laikotarpiu klasterių politika buvos siejama su MVĮ rėmimu, inovacijų, antrepreneriškumo skatinimu ir visa daugiausia buvo nagrinėjama konkurencingumo ir inovacijų bendrojoje programoje. Šie kausimai ir toliau nagrinėjami naujajame programavimo periode, programoje COSME. Tai yra ES programa, skirtą mažų ir vidutinių įmonių konkurencingumo

skatinimui. Pirminis planuojamas programos biudžetas (apie 2,3 mlrd.eurų) skirtas šiems klausimams spręsti:

- Geresnė prieiga prie finansavimo MVĮ. Bus siekiama smulkiam ir vidutiniam verslui pagerinti prieigą prie finansavimo šaltinių per dvi pagrindines priemones: tai paskolų garantijos bei investicijos į rizikos ir mišraus kapitalo fondus.
- Geresnė prieiga prie rinkų. Didinama ir gerinama įmonių prieiga prie Europos įmonių tinklo, kad įmonės galėtų lengviau rasti ir kreiptis pagalbos į vietinį partnerį savo regione.
- Palankesnių sąlygų verslo kūrimui ir augimui gerinimas, pirmiausia MVĮ bei įskaitant turizmo sektorių. Šio klausimo išskelti uždaviniai yra administracinės ir reguliavimo naštos įmonėms sumažinimas, gerosios praktikos pavyzdžių politikoje naudojimas siekiant pagerinti MVĮ politiką bei analitinių įrankių tobulinimas.
- Antreprenerių (verslininkų novatorių) rėmimas. Teigiama, kad būtent antrepreneriškas verslas yra kelias į konkurencingumą. Todėl verslumo skatinimas ir rėmimas yra vienas iš keturių pagrindinių COSME programos tikslų. Tam skirtas veiksmų planas Antreprenerystė 2020, naujuoju periodu atsirado trys šio veiksmų plano iniciatyvų patobulinimai: verslumo ugdymas, gerinama verslo aplinka ir modeliai bei informavimas konkrečioms grupėms.

Klasterizacijos procesų rėmimas taip pat yra minimas COSME programoje, kaip viena iš prioritetinių priemonių MVĮ konkurencingumo didinimui. Iš paminėtų 4 prioritetinių COSME sričių, klasterizacijos procesai minimi trečiojoje, šiuo iškelto tikslu yra tęsiama (nuo CIP) politika, skirta MVĮ administracinių kliūčių mažinimui, taip pat veiksmai skirti klasterių organizacijoms ir išskirtiems prioritetiniams sektoriams remti.

Svarbu paminėti programas, tiesiogiai susijusias su klasterizacijos procesais COSME programoje – tai klasterių kompetencijos (angl. cluster excellence) ir klasterių internacionalizacijos programa MVĮ (angl. cluster internationalisation programme for sme's). Klasterių kompetencijos programoms skirta skatinti klasterių kompetenciją COSME dalyvaujančiose šalyse, remianti plačiu spektru metodikų ir sistemų, kaip nurodyta Komisijos komunikate dėl MVĮ internacionalizacijos. Programa padės klasterių organizacijoms, verslo tinklams bei jų vadovams teikti aukštos kokybės paslaugas MVĮ įvairiuose sektoriuose. Siektini programos rezultatai yra labiau išplėta klasterių kompetencija ir sukurta daugiau pasaulinio lygio klasterių šalyse narėse. Tikimasi, kad strateginio bendradarbiavimo klasterių parama dėl bendrų pramoninių projektų įgyvendinamo prisidės prie ES reindustrializacijos. Šiuo veiksmu taip pat tikimasi, kad per klasterius ir verslo paslaugas daugiau MVĮ gaus daugiau profesionalių ir reikalingų verslo paslaugų. Programos rezultatai bus vertinami dviem

kriterijais: 1. Įtrauktų į veikslių programą Klasterių ir verslo tinklų skaičius šalyse narėse. 2. MVĮ, gavusių naudingos aukštos kokybės pagalbos iš projekte dalyvaujančių šalių, skaičius.

Pagrindiniai klasterių internacionalizacijos programos MVĮ tikslai yra intensyvuoti klasterių ir verslo tinklų bendradarbiavimą per sienas, skatinti visos Europos strateginę klasterių partnerystę, siekiant tarptautinio klasterių bendradarbiavimo naujose srityse, gerinti paramą MVĮ, siekiant pasaulinio konkurencingumo. Manoma, kad stiprinamas klasterių ir verslo tinklų bendradarbiavimas ir visos Europos klasterių konsorciūmo formavimas, padės MVĮ prisidėti prie naujų vertės grandinių atsiradimo ir užimti lyderiaujančią poziciją pasaulio mastu. Tikėtinas programos rezultatas yra visos Europos strateginės klasterių partnerystės įkūrimas ir plėtojimas remiant MVĮ ir siekiant pasaulinio konkurencingumo.

2.3 Klasterių politika Lietuvoje

Akivaizdu, kad klasterių svarba ES lygmeniu yra neigiamai ir klasterizacijos procesai yra remiami bei skatinami ES politikos priemonėmis ilguoju laikotarpiu. Kalbant apie Lietuvą, 2003 m. LR ūkio ministerijos užsakymu atlikta Lietuvos pramonės klasterių plėtros programinė studija atskleidė pagrindinius trikdžius klasterizacijai:

- pasitikėjimo tarp potencialių klasterio subjektų stoka;
- netolygus atskirų verslo subjektų technologinis ir vadybinis lygis;
- praktiškai neveikia verslo informacinės sistemos;
- veiklos partnerystėje patirties ir kompetencijos stoka;
- antrepneriško stoka;
- neaktyvios profesinės ir šakinės asociacijos;
- neefektyvi inovacijų politika.

Kaip teigia R. Jucevičius (2009), klasterizacija yra vienas kertinių Lietuvos ūkio (pramonės ir verslo) plėtros strategijos prioritetų. Pasak R. Gilienės (2014), išvardintos priežastys atskleidžia, kad klasterizacijos procesams skatinti turi būti panaudotos kompleksinės priemonės – stiprinami verslo ir mokslo institucijų ryšiai, kuriama inovacijoms palanki aplinka, sudaromos sąlygos perduoti veiklos partnerystės patirtį, remiamos įvairiausios bendros veiklos iniciatyvos ir stiprinami įmonių gebėjimai panaudoti egzistuojančias kompetencijas ir žinias bei efektyviai valdyti verslo procesus. Visa tai turėtų apimti vyriausybės vykdoma klasterių politika, siekiant skatinti ir remti klasterizacijos procesus Lietuvoje, tai didinant šalies konkurencingumą.

Pirmą kartą apie klasterizacijos strategijos svarbą buvo užsiminta 2002 m. patvirtintoje LR valstybės ilgalaikės raidos strategijoje. Čia tarp svarbiausių uždavinių, reikalingų įgyvendinti valstybės lygiu, siekiant strateginio pramonės plėtros tikslo, buvo numatyta parengti ir įgyvendinti investicijų pritraukimo į Lietuvos pramonę strategiją, skatinančią „plyno lauko“ investicijas ir investicijas įtraukiant Lietuvos įmones į žinių ekonomikos branduolius (klasterius).

Strategijos pagrindu, LR Ūkio ministerijai bendradarbiaujant su Kauno Technologijos universitetu, 2003m. atlikta „Lietuvo klasterių plėtros programinė studija“. Tai mokslo tiriamasis darbas, kuriame atskleista klasterizacijos įtaka ūkio konkurencingumui, atlikta Lietuvos pramonės klasterizacijos analizė, išskirtos pagrindinės klasterių formavimosi kliūtys ir pateikti pasiūlymai dėl klasterizacijos procesų skatinimo Lietuvos pramonėje politikos.

Kaip tegia R. Gilienė, kalbant apie klasterių politikos formavimą svarbu ir tai, kad Lietuvoje pradėti svarstyti klausimai dėl klasterių požiūrio taikymo formuojant ekonominę politiką. Taip pat reikšmingos yra valdžios institucijų nuostatos dėl klasterių plėtros svarbos, užfiksuotos keliuose programiniuose ekonominės politikos ir atskirų ūkio sektorių plėtros dokumentuose. 2004 m. rugpjūčio 2 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtintame Lietuvos 2004–2006 metų bendrajame programavimo dokumente buvo numatyta tiesioginė parama pramonės ir verslo bendradarbiavimo tinklų ir klasterių sukūrimui.

Kalbant apie 2007–2013 metų Ekonomikos augimo skatinimo veiksmų programą, aptariant bendrą Lietuvos ūkio būklę, buvo konstatuota, jog Lietuvoje mažai išplėtoti klasterizacijos ir partnerystės tinklai. Programoje pabrėžta, jog vienas iš keturių svarbiausių „naujų žaidimo taisyklių“ tarptautinėje konkurencijoje elementų yra kokybiškai naujas klasterinių bei tinklinių darinių, aljansų vaidmuo (Gilienė, R., 2014).

Kitas svarbus dokumentas, 2010m. LR vyriausybės nutarimu sudaryta Lietuvos inovacijų 2010-2020 strategija. Tai yra ilgalaikis strateginio planavimo dokumentas, nustatantis Lietuvos inovacijų srities viziją, tikslus, uždavinius ir siektinus rezultatus iki 2020 metų. Šios strategijos paskirtis – sutelkti ir efektyviai valdyti valstybės išteklius – kurti konkurencingą, naujausiomis technologijomis ir kvalifikuotais žmogiškaisiais ištekliais grindžiamą žinių ekonomiką.

Strategijoje yra teigiama, kad įveikti krizę, skatinti ekonomiką atsigauti gali inovacijos. Nauji produktai, technologijos, procesai, verslo modeliai, organizacinės struktūros didintų įmonių konkurencingumą tiek vidaus, tiek užsienio rinkose. Daugelyje išsivysčiusių valstybių inovacijos jau seniai – pagrindinis ekonominio augimo variklis, leidžiantis pasiekti didelį verslo našumą ir pelningumą, sparčiai gerinantis piliečių gyvenimo kokybę.

Lietuvos inovacijų strategijoje atlikta inovacijų plėtros stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizėje pažymėta, kad viena iš galimybių konkurencingumo didinimui yra įmonių jungimasis į klasterius. Čia teigiama, kad verslo įmonių jungimasis į tarptautinius klasterius skatins inovacinės veiklos plėtrą, taigi į tai reikėtų atkreipti didesnę dėmesį.

Lietuvoje šiuo metu klasterizacijos procesų plėtrai skiriamas didelis dėmesys. Kuriama inovatyviems klasteriams palanki aplinka, plėtojami tarptautiniai ryšiai ir skatinamas įsiliejimas į tarptautinius klasterius, siekiant Lietuvoje turėti aukšto lygio inovatyvius klasterizuotus junginius, kadangi inovacijų tinklai mažoms ir vidutinėms įmonėms sudaro palankią aplinką kurti inovacijas ir plėtoti sąsajas su didelėmis bendrovėmis ir tarptautiniais partneriais.

Kalbant apie klasterizacijos svarbą ir klasterių procesų skatinimą Lietuvoje reikėtų paminėti kokius projektus buvo įgyvendinami šiuo klausimu (žr. lentelę nr. 6):

6 lentelė

Projektai susiję su klasterizacija Lietuvoje 2004 – 2015

Pavadinimas Periodas	Trumpas aprašymas	Trukmė Metai	Programa Užsakovas	Koordinatorius Partneriai
Klaster.LT	Verslo ir mokslo partnerystės tarptautiškumo skatinimas. Verslo ir mokslo subjektų jungimosi į klasterius, esamų klasterių plėtros ir tarptautiškumo skatinimas	2011 10 07 - 2015 05 29 (45 mėn.)	ES 2007-2013, SF, Ekonomikos augimo veiksmų programa, Priemonė: Inogeb LT-3 Užsakovas: ŪM, LVPA	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra 2 partneriai: LIC, Versli Lietuva
Klasteriai Europoje (CLOE)	Apsikeitimas informacija ir gerąja praktika apie klasterių inicijavimą, valdymą ir plėtrą Europoje	2007-2008	INTERREG IIIC – Europos komisija, INTERREG IIIC vakarų zonos sekretoriatas	Ekonominės plėtros departamentas Karlsruhe' s mieste (Vokietija) Konsorciumą sudaro 17 partnerių
Regioninių klasterių kūrimas ir bendradarbiavimo skatinimas plėtojant inovacijas	Tinklas (Regiono pogrūpis)	2004-2006	Europos bendrijų verslumo veiklos strategija – pagrindinė veikla 06.B – Inovatyvių klasterių skatinimas	Inno AG (Vokietija) Konsorciumą sudaro 13 narių iš 13 šalių.

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos inovacijų centro (LIC) pateikiama informacija.

Lietuvoje su klasteriais susiję projektai, kuriuos vykdė Lietuvos inovacijų centras (su partneriecia) pradėti įgyvendinti 2004 metais. Pirmasis Lietuvos inovacijų centro (LIC) projektas skirtas regioninių klasterių kūrimui ir bendradarbiavimo skatinimui plėtojant inovacijas vykdytas 2004-2006 metais, pagal Europos bendrijų verslumo veiklos strategiją – pagrindinė veikla Inovatyvių klasterių skatinimas. Šio projekto koordinatorius Vokietijos įmonė Inno AG, o konsorciumą sudarė 13 narių iš 13 šalių. Toliau sekė (2007 – 2008) metus trukęs projektas CLOE – klasteriai Europoje. Projekto metu vyko apsikeitimas informacija ir gerąja praktika apie klasterių inicijavimą, valdymą ir plėtrą Europoje. Programa, pagal kurią vykdytas šis projektas - INTERREG IIIC, užsakovas Europos komisija ir Vakarų zonos sekretoriatas, projekto koordinatorius Ekonominės plėtros departamentas Karlsruhe's mieste Vokietijoje, Konsorciumą sudarė 17 partnerių.

Ir paskutinis projektas, kuri yra vykdomas iki šio - Klasterių kompetencijos tinklas (Klaster.LT). Šis tinklas, įkurtas 2011 metais, yra Lietuvos viešų paslaugų verslui tiekėjų santalka, skirta padėti Lietuvos įmonėms suprasti klasterizacijos naudą ir būtinas sąlygas, išmokti planuoti, organizuoti ir plėtoti klasterių veiklą, pačioms telktis į regioninius ir tarptautinius klasterius, remti klasterių veiklą inovacijomis. Tinklas veikia visoje Lietuvoje ir yra ilgalaikė, nuolatinė iniciatyva teikti Lietuvos įmonėms, mokslo institucijoms ir valstybės ar savivaldybių įstaigoms informavimo, žinių plėtros, gebėjimų lavinimo, individualaus/grupinio konsultavimo bei tęstinio sprendimų priėmėjų, specialistų mentoringo paslaugas nemokamai.

KKT iniciatoriais buvo 3 organizacijos:

- VšĮ „Eksportuojančioji Lietuva“. Tai verslą skatinanti organizacija Lietuvoje, kurios misija — padėti konkurencingiems verslams kurtis ir plėstis Lietuvoje, eksportuoti teikiant mokymų, konsultacijų ir verslo partnerių paieškos paslaugas, naudojant efektyvią organizacijos struktūrą ir partnerių tinklą, maksimaliai išnaudojant pasaulio ekonomikos globalizacijos bei Europos sąjungos plėtros bei ekonominės integracijos atveriamas galimybes, skatinti Lietuvos ekonomikos augimą ir Lietuvos verslo plėtrą.
- Žinių visuomenės institutas. Jo misija — spartinti žinių bei besimokančios visuomenės vystymąsi Lietuvoje, telkiant mokslo, švietimo, pramonės ir verslo profesionalus bei institucijas į efektyviai veikiančius kompetencijų tinklus.
- VšĮ Lietuvos inovacijų centras. Tai yra nepelno organizacija, teikianti inovacijų paramos paslaugas verslo įmonėms, mokslo ir studijų institucijoms, Lietuvos verslo asocijuotoms struktūroms ir verslo paramos organizacijoms. Lietuvos inovacijų centro misija – teikti inovacijų paramos paslaugas, įgyvendinant Lietuvos inovacinę ūkio plėtros politiką.

Kaip matoma, visos KKT iniciatorės turėjo vieningą tikslą – skatinti verslumą ir didinti šalies sektorių konkurencingumą užsienios tinkose. Sujungus skirtingas kompetencijų sritis, tokias kaip inovacijos, žinių visuomenė bei verslumo skatinimas, gimė bendras projektas – Klasterių kompetencijos tinklas.

Klasterių kompetencijos tinklas buvo įkurtas panaudojant ES finansavimą pagal ES 2007-2013 SF Ekonomikos augimo veiksmų programos priemonę Inogeb LT-3. Planuotas projekto laikotarpis buvo 45 mėn (2011 10 07 – 2015 05 29).

Projekto metu išsikelti uždaviniai:

- Vykdomos veiklos paskatins inovacijų diegimą versle bei MTTP plėtrą.
- Projektas paskatins SVV subjektų bei mokslo ir studijų institucijų bendrų inovatyvių sprendimų paiešką bei dalyvavimą tarptautiniuose klasteriuose.
- Įgytos naujos inovacinių tinklų kūrimosi žinios prisidės prie klasterizacijos proceso plėtros Lietuvoje. Taip pat projekto veiklos metu bus siekiama formuoti Lietuvos kaip patrauklaus tarptautinio partnerio MTTP ir inovacijų srityje įvaizdį, pristatant turimus tarptautinius patentus bei Lietuvos inovacinį potencialą tarptautiniuose renginiuose.
- Įgyvendinus projektą, bus: sukurti nauji klasteriai; koordinuojama klasterių veikla; Lietuvoje susikūrę klasteriai ir inovatyvūs SVV subjektai žinomi Europoje; Lietuvos SVV subjektai ir klasteriai įsijungs į tarptautines klasterių iniciatyvas, konsorciumus, MTTP projektus; pagerintas Inovacijų sąjungos švieslentės rodiklis „Inovatyvios MVI, bendradarbiaujančios su kitomis įmonėmis“.

Iškelti uždaviniai yra sėkmingai įgyvendinami iki šiol tinklas sėkmingai veikia, numatyta projekto pabaiga 2015 gegužės mėn., šiai dienai jo veikla apima:

- Teikiama informacija apie klasterių ir jų teikiamą naudą teoriniu lygmeniu.
- Skelbiama susisteminta bei detali informacija apie Lietuvoje veikiančius klasterius, jų nariai, klasterių žemėlapis.
- Teikiamos konsultacijų paslaugos: „Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra“, VšĮ „Versli Lietuva“, VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ konsultuoja klasterių kūrimosi, vystymosi, plėtros, strategijos formavimo, inovacijų klausimais, teisiniais klausimais, Padeda surasti tiek Lietuvos, tiek tarptautinius partnerius, Padeda surasti idėjų realizavimo finansavimo šaltinius.
- Organizuoja įvairius renginius, parodas, konferencijas susijusias su klasterių tematika, pateikia naujausią informaciją apie klasterizacijos procesus Lietuvoje ir Europoje, skelbia gerosios praktikos pavyzdžius ir sėkmės istorijas.

Kad pastarasis projektas turėjo didelę įtaką Lietuvos klasterizacijos procesams įrodo tai, jog dauguma šiuo metu veikiančių klasterių buvo įkurti būtent 2010 – 2014 metais.

Kalbant apie Lietuvos klasterių tarptautiškumą, daugiausia klasteriai dalyvauja tarptautiniuose projektuose, tokiuose kaip Baltic Sea Region 2007-2013, EUREKA Eurostars, ES 7-osios bendrosios programos finansuojamuose projektuose ir pan., kitose ES iniciatyvose, kuriant žinių ir inovacijų erdvę bei vysto komercinį bendradarbiavimą su užsienio partneriais.

Lietuvos pramonės ir verslo klasterių žemėlapyje pažymima (2007), kad klasterių kūrimosi procesai yra didžiaja dalimi savaiminis procesas, tačiau tikrai galimas ir netgi sveikintinas procesas yra valstybės institucijų potencialus poveikis. Kaip rodo atlikti klasterių kūrimosi įvairiose šalyse analizė, virš 80 proc. sėkmingai susikūrusių ir veikiančių klasterių neapsiėjo be valstybės paramos.

Kaip teigiama LR ūkio ministerijos, regionų inovacijų grupės ir tinklai (klasteriai) pripažįstami kaip daugelio išsivysčiusių ir sparčiai besivystančių šalių ekonomikos reiškiny. Pirmas šiuolaikinio verslo ir ypač technologinės aplinkos bruožas – itin spartūs jos pokyčiai ir augantis žinių bei informacijos kompleksiskumas. Žinios, sudarančios bet kokios inovacinės veiklos pagrindą, nebegali būti sukauptos nei valstybės institucijose, nei atskirose kompanijose, nepaisant pastarųjų dydžio. Jos pasklidusios po daugelį sistemos veikėjų – įmonių, universitetų, valdžios struktūrų, o bene vienintelis būdas įmonėms šias žinias panaudoti inovacijų kūrime – bendradarbiauti tiek su šalia esančiomis partnerinėmis įmonėmis, tiek su organizacijomis ir institucijomis, apjungiant turimas kompetencijas unikalių paslaugų ir produktų gamybai.

Yra teigiama, kad klasterizacijos procesai yra svarbūs tiek pasauliniu mastu, tiek Europos Sąjungai, tiek Lietuvai. ES inovacijų politikoje pabrėžiama, kad būtina sudaryti palankią aplinką inovatyviems klasteriams kurtis, plėtoti tarptautinius ryšius ir tarptautinius pasaulinio lygio inovacijų klasterius. Klasterizacijos procesų skatinimas yra identifikuotas kaip vienas iš 9 Europos inovacijų politikos prioritetinių veiksmų.

3. KLASTERIZACIJOS PROCESO LIETUVOJE VERTINIMAS

Remiantis atlikta teorinių šaltinių analize nustatyta, kad klasteriai turi reikšmingą poveikį šalies ūkio konkurencingumui. Pasak G. Junevičiaus (2010), klasteriuose susidaro palankios sąlygos didinti įmonių produktyvumą, jų inovatyvumą, gerinti darbo ir produktų kokybę, technologinį turinį, atsirasti naujam verslui. Į klasterius reikia žiūrėti, kaip į vieną iš svarbiausių instrumentų ekonomikai plėtoti, konkurencingumui didinti šakos ir visos šalies mastu, o tarptautiniu mastu konkurencingumui didelę reikšmę turi ne pats klasterio buvimas, o jo kokybė, apimtis, orientacija. Tolesnėje darbo dalyje pristatoma ir įvertinama esama situacija ir perspektyvos kuriant klasterius Lietuvoje, Lietuvos situacija vertinama kitų šalių kontekste, analizuojama ir vertinama klasterių teisinė bazė ir paramos galimybės.

3.1. Esamos klasterių situacijos Lietuvoje vertinimas

Pasak LR ūkio ministerijos, verslo ir mokslo inovacinės partnerystės tinklų svarba yra nepaneigiama. Įvertinant tai, kad 99,3 proc. įmonių Lietuvoje dirba mažiau nei 250 darbuotojų, jų galimybės pavieniui spręsti produktyvumo, efektyvumo, o ypač inovatyvumo problemas nėra didelės. Sukūrus bendradarbiavimo ir komunikavimo tinklus klasteriuose ir kooperuojantis su kitomis panašių interesų turinčiomis įmonėmis, mokslo institucijomis, tai galima padaryti kur kas efektyviau. Nepaisant ryškėjančių klasterių kūrimo ir vystymo požymių ir potencialo atskiruose sektoriuose, klasterizacijos procesai Lietuvoje vyksta gana vangiai ir atitinka tik naujųjų ES valstybių narių vidurkį.

Kaip teigiama LR Ūkio ministerijos, klasterizacija yra vienas pagrindinių Lietuvos ūkio plėtros strategijos prioritetų verslo ir pramonės srityse. 2012m. atliktoje Lietuvos pramonės klasterių plėtros studijoje buvo identifikuoti 8 pramonės sektoriai, turintys potencialą klasteriams kurtis:

- mašinų ir prietaisų gamybos pramonė,
- medienos apdirbimo ir baldų pramonė,
- tekstilės ir aprangos pramonė,
- maisto ir gėrimų pramonė,
- chemijos pramonė,
- informacinių ir komunikacinių technologijų sektorius,
- biotechnologijų sektorius,
- lazerių ir jų komponentų sektorius.

Studijoje buvo tikimasi, kad bent dalis iš paminėtų pramonės šakų sukurs efektyviai veikiančius klasterius per ateinančius keletą metų.

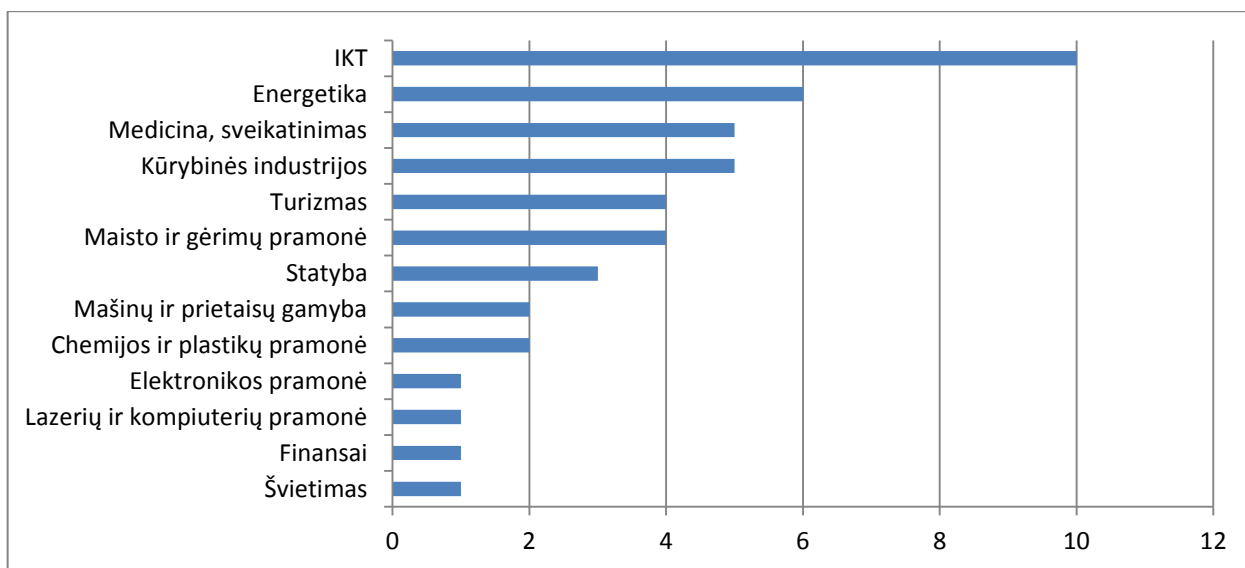
Kaip teigiama, tik ketvirtadalis identifikuotų klasterių formuojasi natūraliai, per ilgalaikį bendradarbiavimą vystant naujus produktus ar paslaugas bei siekiant užimti didesnę rinkos dalį, taip padidinant bendrą klasterio įmonių konkurencingumą. Lietuvoje išskiriami šie natūraliai susiformavę klasteriai:

- Vilniaus kino klasteris,
- Lazerinių ir inžinerinių technologijų klasteris,
- E - paslaugų klasteris,
- Fotoelektros technologijų klasteris,
- Modernių namų kūrimo klasteris MONAK2,
- Odontologijos inovacijų klasteris,
- ABBI klasteris,
- Plastikų ir naujų medžiagų klasteris,
- Sveikatingumo klasteris iVita,
- ELIT Cluster.

Šių natūraliai susiformavusių klasterių susiformavimo pagrindas – ilgalaikis bendradarbiavimas tarpusavyje vystant naujus produktus ar paslaugas ir galimybė kartu užimti didesnę rinkos dalį, taip padidinant bendrą klasterio įmonių konkurencingumą.

Pasak LR Ūkio ministerijos Lietuvoje šiuo metu yra apie 50 klasterių, iš kurių dalis yra užuomazgos stadijos ar tėra įmonių grupės, kurių susibūrimą lėmė siekis pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama. Vidutiniškai vieną klasterį sudaro apie 10 narių. Klasteriai pagal gyvavimo laikotarpį klasifikuojami į besiformuojančius (Lietuvoje aptinkama 12 tokių klasterių), besivystančius (21) ir brandžius (16).

Remiantis VŠĮ “Versli Lietuva” atliktu klasterių skirstymu pagal sektorius (D. Lasionis, 2014) (žr. 9 pav.) galima akivaizdžiai matyti, kad yra tam tikri pirmaujantys sektoriai, identifikuotų klasterinių darinių atžvilgiu. Nustatyta, kad klasterių skaičius didžiausias yra informacinių ir komunikacinių technologijų sektoriuje (10). Energetikos sektoriuje susiformavusių klasterių skaičius yra beveik perpus mažesnis, t.y. 6. Toliau eina kūribinių industrijų bei medicinos ir sveikatinimo sektoriai, turintys po 5 klasterius, turizmo ir maisto pramonės – po 4 klasterius, statybų sektoriuje šiuo metu identifikuojami 3 susiformavę klasteriai, po 2 klasterius yra susiformavę chemijos ir plastikų pramonės bei mašinų ir prietaisų gamybos sektoriuose, o mažiausiai klasterių (po 1) identifikuota elektros pramonės, lazerių ir kompiuterių pramonės, finansų ir švietimo sektoriuose.

9 pav. Klasterių skaičius pagal sektorius

Šaltinis: VŠĮ „Versli Lietuva“ (2014)

Remiantis Lietuvos klasterių žemėlapiu, Lietuvos pramonė ir paslaugos yra skirstoma šiek tiek kitaip nei anksčiau minėta, skirstoma į 9 šakas, pagal šakos specifiką:

- *Chemijos pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 5 subsektoriai: kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba, chemikalų ir chemijos produktų gamyba, pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba, guminių ir plastikinių gaminių gamyba, kitų nemetalo mineralinių produktų gamyba. Šiai pramonės šakai priklauso ir biotechnologijų pramonės sektorius.
- *Elektronikos pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 2 subsektoriai: kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba ir spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas.
- *Tekstilės ir drabužių pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 3 subsektoriai: tekstilės gaminių gamyba, drabužių siuvimas (gamyba) ir gamyba bei odos ir odos dirbinių gamyba.
- *Maisto produktų ir gėrimų pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 9 subsektoriai: pieno, mėsos, grūdų perdirbimo, gėrimų ir kiti subsektoriai.
- *Medienos ir baldų pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 3 subsektoriai: medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba; popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba ir baldų gamyba.
- *Metalu, mašinų ir įrenginių gamybos pramonė.* Šią pramonės šaką sudaro 6 subsektoriai: metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba, elektros įrangos gamyba, niekur kitur

nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba, variklinių transporto priemonių, priekabų ir puspriekabių gamyba, kitų transporto priemonių ir įrangos gamyba, mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas.

- *Paslaugos, keičiančios kliento fizinės ar protines savybes.* Šiai paslaugų grupei priklauso: apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos, įdarbinimo paslaugos, kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, švietimo paslaugos, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas, meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kita asmenų aptarnavimo veikla.
- *Paslaugos, keičiančios kliento materialinių gėrybių savybes.* Šiai paslaugų grupei priklauso: sandėliavimas ir saugojimas, nekilnojamo turto operacijos, nuoma ir išperkamoji nuoma, apsaugos ir tyrimo veikla, pastatų aptarnavimas ir kraštovaizdžio tvarkymas, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas.
- *Informacinės paslaugos.* Šiai paslaugų grupei priskiriama: transportas ir saugojimas (išskyrus sandėliavimą ir saugojimą), informacija ir ryšiai, finansinė ir draudimo veikla, profesinė, mokslinė ir techninė veikla, išskyrus mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą.

Remiantis Lietuvos klasterių žemėlapiu duomenimis jame užfiksuota, kad Lietuvoje yra 7 pramonės šakos, kuriose yra susiformavę klasteriai. Klasteriai nėra susiformavę tik tekstilės ir drabužių bei metalų, mašinų ir įrenginių gamybos pramonės šakose. Priede nr.1 pateikiamas sąrašas Lietuvoje veikiančių klasterių pagal pramonės šakas.

7 lentelė

Klasterių ir įmonių dalyvaujančių juose skaičius pramonės ir paslaugų sektoriuose

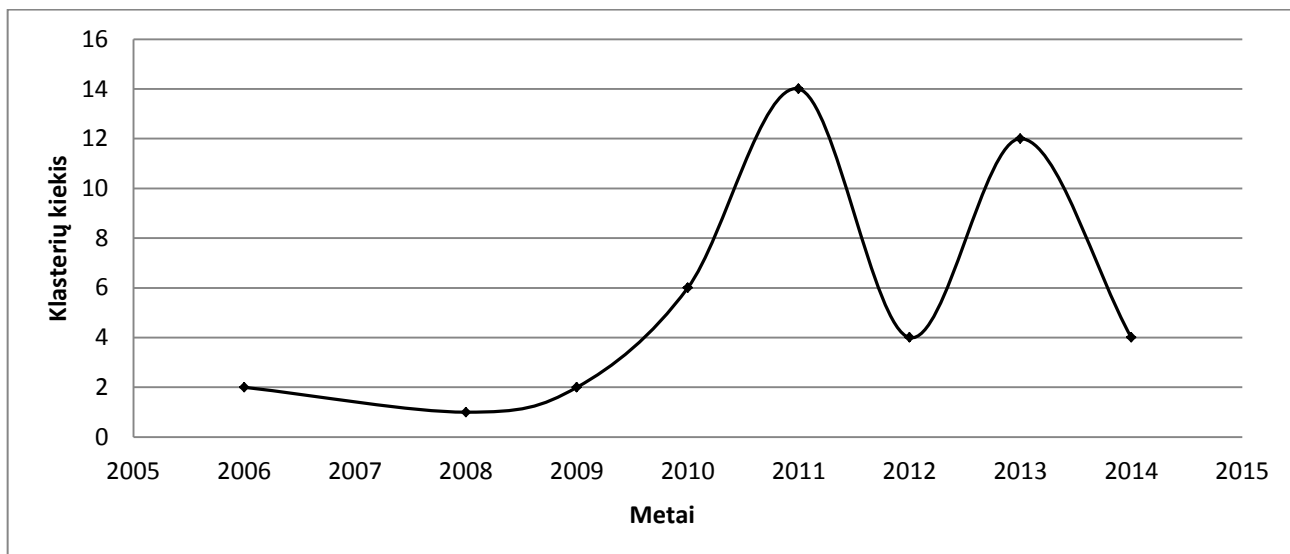
Sektorius	Klasterių skaičius	Įmonių, dalyvaujančių klasteriuose skaičius
Maisto produktų ir gėrimų pramonė	4	35
Informacinės paslaugos	11	131
Medienos ir baldų pramonė	1	16
Chemijos pramonė	3	28
Paslaugos, keičiančios kliento fizinės ar protines savybes	12	159
Paslaugos, keičiančios kliento materialinių gėrybių savybes	5	26
Elektronikos pramonė	2	37

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis priedu nr.1

Nustatyta (žr. Lentelę nr. 7), jog daugiausia klasterių kuriasi paslaugų sektoriuje, kuriame klasterinių darinių skaičius yra žymiai didesnis nei pramonės sektoriuose. Ypač daug klasterių yra įkurta paslaugų, keičiančių kliento fizinės ar protines savybes (ypač sveikatinimo ir kultūrinių industrijų srityse) bei informacinių paslaugų sektoriuje. Apdirbamosios pramonės sektoriuose

daugiausiai klasterinių darinių kuriasi chemijos pramonės bei maisto ir gėrimų pramonės sektoriuose. Mažiausiai klasterių yra tekstilės bei medienos ir baldų pramonės sektoriuje. Kalbant apie įmonių, dalyvaujančių klasteriuose skaičių, pastebima tokia pati tendencija.

Kaip teigiama KKT Lietuvos klasterių apžvalgoje, klasteriai Lietuvoje kuriasi ekonomiškai stipriausiuose miestuose (Vilniuje, Klaipėdoje, Kaune, Alytuje), nes ten yra didžiausia koncentracija veikiančių ūkio subjektų ir užimtų gyventojų skaičius. Nepaisant to, Lietuvos regionuose taip pat galima aptikti tam tikrų mikro klasterių užuomazgų, o kai kurie regionai turi savo aiškiają specifiką.

10 pav. Per metus susikūrusių klasterių skaičius 2006 – 2014m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis VŠĮ „Versli Lietuva 2008m duomenimis

Lietuvoje klasteriai aktyviau kurtis pradėjo pakankamai neseniai, identifikuojamas vidutinis klasterio amžius yra 2,6m. galima aiškiai išskirti pagrindinius laikotarpius, kuomet buvo įkurta daugiausia klasterinių struktūrų (10 paveikslas) – tai 2011 ir 2013 metai.

Kaip minėta II darbo dalyje, yra identifikuojami barjerai, su kuriais susiduriama klasterizacijos procesų metu. Kalbant apie Lietuvą, VŠĮ "Versli Lietuva" klasterių plėtros koordinatorius D. Lasionis (2014) pabrėžia pagrindines problemas ir iššūkius, kylančius Lietuvos klasterizacijos procesų metu:

- Žinių, kompetencijos apie klasterių kūrimą ir naudą trūkumas (ir privačiame, ir viešajame sektoriuose),
- Pasitikėjimo tarp verslo subjektų trūkumas,
- Ribota bendradarbiavimo patirtis vykdant verslą (mažai sėkmės istorijų),
- Noras gauti greitą rezultatą per trumpą laikotarpį (ir privačiame, ir viešajame sektoriuose),
- Praėjusiam finansavimo periode buvo remiami tik su MTTP veikla susiję klasteriai,
- Aiškių ilgalaikių strateginių tikslų trūkumas (ir privačiame, ir viešajame sektoriuose).

Apibendrinant galima teigti, kad klasterių kūrimo procesai Lietuvoje prasidėjo 2006 metais ir palaipsniui intensyvėjo. Daugiausia klasterių sukurta 2011 ir 2013 metais. Didžiausias klasterių skaičius Lietuvoje yra informacinių ir komunikacinių paslaugų sektoriuje, o taip pat nemažai klasterių susikūrę energetikos, medicinos ir sveikatinimo, kūribinių industrijų, turizmo ir maisto ir gėrimų pramonės sektoriuose. Minėtuose sektoriuose yra susikoncentravusi didžioji dalis visų Lietuvoje veikiančių klasterių – 34 iš identifikuojamų 50. Dėl didžiausios veikiančių ūkio subjektų koncentracijos ir didžiausio gyventojų užimtumo klasteriai Lietuvoje kuriasi ekonomiškai stipriausiuose miestuose. Identifikuota, kad Lietuvoje besikuriantys ir veiklą plėtojantys klasteriai susiduria su II skyriuje identifiкуotais barjerais, todėl toliau bus vertinamos Lietuvos politikos priemonės šiems barjerams eliminuoti.

3.2. Klasterizacijos procesas Lietuvoje kitų šalių kontekste

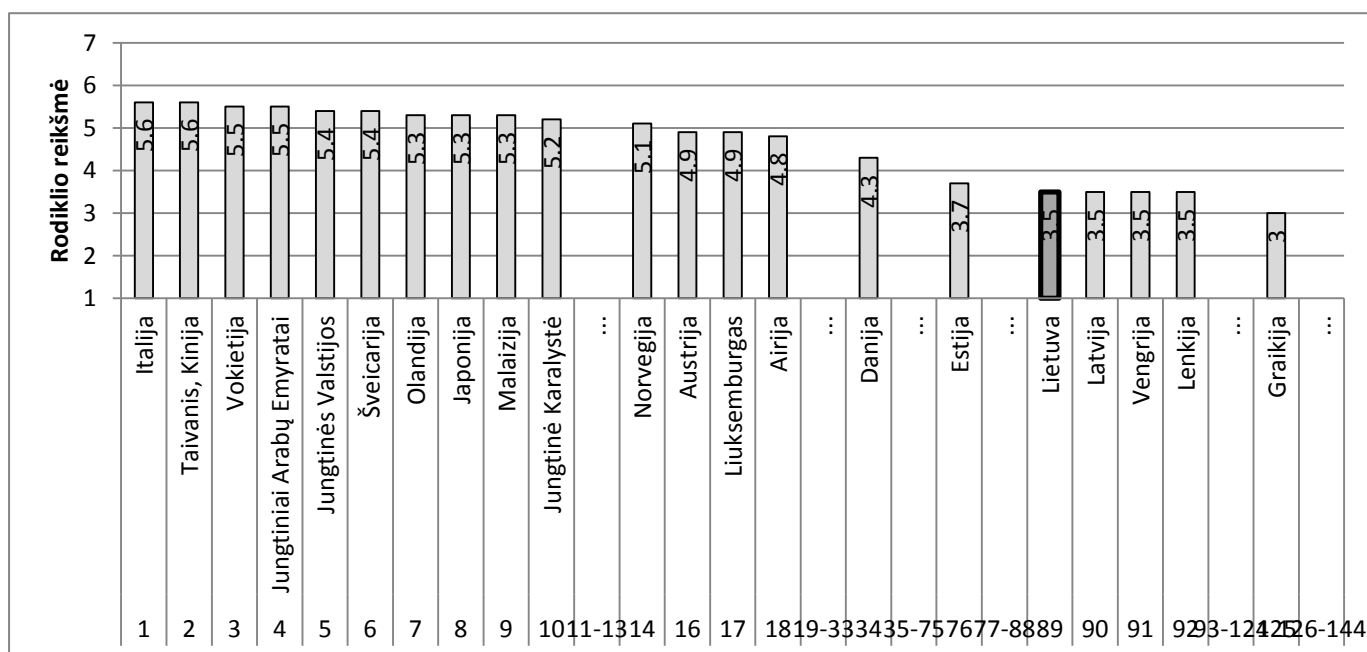
Siekiant įvertinti šalių išsivystymo lygį ir konkurencingumą, Pasaulio ekonomikos forumas kasmet atlieka pasaulio šalių konkurencingumo tyrimą, kuriame dalyvauja 148 pasaulio valstybės ir pateikia globalaus konkurencingumo ataskaitas. Kaip minėta I-ojoje darbo dalyje, Pasaulio konkurencingumo indeksas yra vienas žymiausių ir plačiausių (nagrinėjamų šalių skaičiaus prasme) tarptautinių konkurencingumo tyrimų. Pasaulio konkurencingumo indeksą sudaro trys pagrindiniai subindeksai (Pirminiai/ baziniai veiksniai, efektyvumą didinantys veiksniai ir inovacijų veiksniai), kurie dar yra skirstomi į 12 rodiklių grupių. Kiekviena iš išvardintų rodiklių grupių, apimanti nuo šešių iki penkiolikos indikatorių, formuoja atskirą indeksą. Svertinis dvylikos indeksų vidurkis sudaro bendrąjį pasaulio konkurencingumo indekso rezultatą.

Kalbant apie nagrinėjamą klasterių temą, svarbu išskirti vienuoliktąją rodiklių grupę – verslumas, verslo patirtis ir raida. Kaip teigiama taikomajame moksliniame tyrime „Verslo sąlygos ir jų gerinimas Lietuvoje“ (Titarenko, Zabielaite, Rudzki, Rojaka, 2007), šalies verslo patirtis yra įvertinama atsižvelgiant į vidaus tiekėjų rinkos ypatumus (jų skaičių ir teikiamos produkcijos/paslaugų kokybę), įmonių strategiją bei gamybos procesą, įskaitant gerai išplėtotą gamybą bei sprendimų priėmimo procesus, rinkodaros efektyvumą ir pan. Ne mažiau svarbūs tyrėjams yra ir geografiniai aspektai – vertinamos regioninių pardavimų apimtys, skverbimasis į tarptautines rinkas, horizontali bei vertikali įmonių kooperacija (klasterių kūrimas). Pasaulio konkurencingumo 2014-2015 metų ataskaitoje pabrėžiamas klasterių kūrimas, kaip vienas iš vertinamų rodiklių dėl jų teikiamos naudos. Teigiama, kad įmonėms iš konkretaus sektoriaus susibūrus į klasterinius junginius, padidėja efektyvumas, sukuriama galimybė diegti inovatyvius procesus ir kurti inovatyvius produktus,

sumažinami naujų įmonių įėjimo į rinką barjerai. Nagrinėjamas rodiklis – valstybės klasterių plėtra – atspindi, kaip šalyje yra plačiai išvystyti ir gilūs klasteriai.

Pasaulio konkurencingumo 2014-2015 metų ataskaitoje nurodoma, kad Lietuva šiuo metu yra pereinamojoje stadijoje iš antros pakopos (efektyvumo sąlygojamas ūkio išsivystymo lygis) į trečią (Inovacijų sąlygojamas ūkio išsivystymo lygis). Pagal bendrą konkurencingumo reitingą Lietuva yra 41 vietoje iš 148. Rodiklio reikšmė nepasikeitė nuo ankstesnio laikotarpio (2013-2014). Pagal inovacijų veiksmus Lietuvos reitingas kiek mažesnis už bendrą rezultatą, ji yra 49 vietoje pagal verslumo rodiklių grupę ir 44 pagal inovacijų indeksų grupę. Detalizuojant verslumo rodiklių grupės, kurioje yra analizuojami klasteriai, rezultatus, matoma, kad būtent šalies įmonių klasterių išsivystymo lygis yra žemas – 89 vieta iš 144, tai yra žemiausias rodiklio rezultatas iš visų nagrinėjamos grupės rodiklių.

Detalizuojant rodiklių nagrinėjamo laikotarpio rezultatus ir kalbant konkrečiai apie klasterizacijos procesų efektyvumo vertinimą ir palyginimą kitų šalių atžvilgiu, pateikiamos valstybės klasterių plėtros rodiklių reikšmės (11 pav.):

11 Pav. Šalių klasterių išsivystymo rodiklis 2014-2015

Šaltinis: parengta autorės, remiantis Pasaulio ekonomiko forumo 2014-2015 metų pasaulio konkurencingumo vertinimo ataskaita

Nagrinėjamas rodiklis vertina kaip plačiai ir giliai yra išvystyti klasteriai šalyje, kokia yra susijusių firmų, gamintojų, tiekėjų, specializuotų įstaigų tam tikroje srityje geografinė koncentracija. Rodiklio reikšmė 1 reiškia, kad klasteriai neegzistuoja, reikšmė 7 – klasteriai paplitę daugelyje sričių.

Nagrinėjama laikotarpiu vertintos 144 pasaulio šalys. Nagrinėjant šalių išreitingavimą matyti, kad aukščiausia rodiklio reikšmė nepasiekta nei vienoje šalyje. Lyderiaujančias pozicijas užima tokios ES šalys kaip Italija (1 vieta), Vokietija (3 vieta). Šiose šalyse rodiklio reikšmės yra 5,6 ir 5,5. Tai lyderiaujančios šalys pasaulyje, vertinant esamų klasterių kokybę, tačiau joms vis dar yra kur tobulėti šiuo klausimu. Į pirmąjį dešimtuką pagal nagrinėjamą rodiklį papuola dar 2 ES šalys – Olandija ir Jungtinė Karalystė, bei viena Europos, bet ne ES šalis – Šveicarija, nutolusios nuo lyderių tik per kelias dešimtąsias dalis. Lietuva 2014-2015 metų pasaulio konkurencingumo ataskaitoje, pagal klasterių išsivystymo lygį užima 89 vietą, su rodiklio reikšme 3,5, tokia pat, kaip ir kaimynių Latvijos, Lenkijos, toks pats rodiklis nustatytas ir Vengrijoje. Dar viena kaimyninė valstybė – Estija, lenkia mūsų šalį ir yra 76 vietoje.

2012 metais atliktoje „Klasterių studijoje“ (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012) pateikta Baltijos jūros regiono valstybių klasterizacijos procesų apžvalga.

8 lentelė

Baltijos jūros regiono valstybių klasterizacijos procesų apžvalga

Šalis	Klasterių svarbos vertinimas	Klasterių politika
Suomija	Klasteriai nelaikomi kaip įmonių geografinės koncentracijos, o laikomi tematiniais tinklais, kurie nebūtinai turi būti fiziškai arti vienas kito, kaip tradiciniai regioniniai klasteriai.	Pramonės politikos tikslas – užtikrinti, kad pagrindinė veikla ir funkcijos vidaus ekonomikoje pasiliktų šalyje ir nebūtų perkeltos į kitas šalis. Politika skirta ne klasterių kūrimui, bet jų palaikymui per tinklus. Klasterių politikoje vyrauja sektorinis požiūris. Dėmesys skiriamas žinioms imliems pramonės, gamybos sektoriams.
Švedija	Ilgą laiką vyravo skeptiškas požiūris į klasterius, vėliau klasterių politika tapo svarbiu veiksniu vyriausybės politikoje.	Klasterių politikos vystymas Švedijoje yra lemiamas ekonomikos augimo ir konkurencingumo skatinimo potencialo visuose sektoriuose.
Norvegija	Verslo ir pramonės politika turi senas tradicijas prisidėti prie prekybos ir pramonės vertės kūrimo tobulinimo, remiant individualių įmonių plėtros projektus.	Nuo 1990-ųjų metų vidurio buvo atkreiptas dėmesys, kad daugiausiai inovacinių projektų yra sukuriama bendradarbiaujant skirtingoms įmonėms, taip pat ir verslo aplinkai bendradarbiaujant su akademinė aplinka. Norvegijos plėtros politika buvo nukreipta į esamų ir naujų klasterių skatinimo politiką.
Latvija	Klasterių vystymasis imtas remti nuo 1999 m. Parama klasterių plėtrai turėjo svarbių rezultatų – buvo pagerintas supratimas apie klasterių svarbą ir jų kūrimąsi, pagerėjo tarpusavio	Dėl savo fragmentiškumo klasteriai Latvijoje gali būti laikomi ankstyvosios vystymosi stadijos. Dauguma klasterių rėmimo iniciatyvų paprastai yra trumpalaikės ir atsitiktinės visuose sektoriuose. Mažoje valstybėje kaip Latvija yra neįmanoma konkuruoti tarptautinėje rinkoje

	bendradarbiavimas tarp žaidėjų įvairiuose sektoriuose. Vistik Latvijoje klasterių vaidmuo nėra visiškai pripažintas ir suprantamas.	išlaikant visą gamybos ciklą, todėl reikia specializuotis tam tikrų produktų ar paslaugų gamyboje, o klasteriai turi būti kuriami Baltijos jūros regiono, kuriam reikalinga regioninė specializacija, mastu.
Estija	Estijoje klasterių politika yra integruota į MTTP ir inovacijų politiką ir yra jos sudedamoji dalis. Klasterių politika buvo vykdoma nuo 2006 m	Klasterių politikos pagrindinis tikslas yra tinklų kūrimas pritraukiant investicijas ir tarptautiškumo skatinimas. Šalies politikoje dominuoja horizontalus klasterių politikos suvokimas.

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis „Klasterių studija“ (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012).

Apvžalgoje aprašoma klasterių politika Suomijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Latvijoje ir Estijoje (žr. lentelę nr. 8). Suomijoje pati klasterio koncepcija yra suvokiama kitaip nei kitur Europoje, čia klasteriai netraktuojami kaip įmonių geografinė koncentracija, o laikomi tematiniais tinklais, kurie gali būti fiziškai nutolę vienas nuo kito. Pagrindinė to priežastis yra mažas gyventojų skaičius ir didelė pramonės geografinė sklaida. Suomijoje didžiausias dėmesys skiriamas ne klasterių kūrimui, o jų palaikymui. Didžiausias dėmesys skiriamas žinioms imliems pramonės, gamybos sektoriams, pramonės šakoms, kurios yra unikalios šalyje ir generuoja dideles pajamas. Tokia klasterių politika Suomijoje turėjo įtakos spartiems klasterizacijos procesams.

Švedijoje ilgą laiką vyravo skeptiškas požiūris į klasterius, nors verslo aplinka tam buvo palanki. Nepaisant skepticizmo, klasterių politika vistik tapo svarbiu veiksniu Švedijos vyriausybės politikoje ir klasterius skatinančios programos lėmė teigiamus rezultatus. Klasterių politikos vystymas Švedijoje nėra sektorinis, bet labiau lemiamas ekonomikos augimo ir konkurencingumo skatinimo potencialo visuose sektoriuose. Tai lemia koncentraciją į didžiausią augimo potencialą ir gali daryti įtaką netiesioginėms vieno sektoriaus poreikių privilegijoms.

Norvegijoje klasterių politiką plėtojama ilgą laiką – jau apie 25 metus. Nuo 1990-ųjų metų vidurio buvo atkreiptas dėmesys, kad daugiausiai inovacinių projektų yra sukuriama bendradarbiaujant skirtingoms įmonėms, taip pat ir verslo aplinkai bendradarbiaujant su akademinė aplinka. Remiantis šia išvalga, Norvegijos plėtros politika buvo nukreipta į esamų ir naujų klasterių skatinimo politiką.

Latvijoje klasterizacijos procesai yra silpnai išvystyti. Nors klasterių vystymas čia imtas remti nuo 1999m, tačiau šiandien Latvijoje klasterių vaidmuo nėra visiškai pripažintas ir suprantamas, lyginant su kitomis ES šalimis, Latvijoje yra mažiausiai klasterių iniciatyvų, klasterių prekių ženklų, iniciatyvų organizuojant klasterizacijos palaikymo veiklas, teikiant finansinę paramą skirtingoms klasterizacijoms veikloms. Latvijoje klasteriai laikomi ankstyvos vystymosi stadijos dėl klasterizacijos

procesų fragmentiškumo, o dauguma klasterių rėmimo iniciatyvų paprastai yra trumpalaikės ir atsitiktinės visuose sektoriuose.

Estijoje klasterių politika pradėta vykdyti dar vėliau nei Latvijoje (nuo 2006 metų) ir ji yra integruota į MTTP ir inovacijų politiką. Klasterių politikos pagrindinis tikslas yra tinklų kūrimas pritraukiant investicijas ir tarptautiškumo skatinimas. Estijoje nėra identifikuoti klasterizacijai palankūs sektoriai, kadangi Estija yra maža šalis ir siekiama paskatinti visus sektorius, kurie gali gauti finansavimą per programą, valdomą „Versli Estija“.

Abibendrinant galima teigti, kad klasterizacijos procesai yra labiau vystomi ekomomiškai stipresnėse šalyse. Remiantis pateikta Baltijos jūros regiono valstybių klasterizacijos procesų apžvalga matyti, kad Švedijoje, Suomijoje ir Norvegijoje klasterių politika vaidina svarbų vaidmenį, o priemonės klasterių kūrimui ir plėtojimui šiose šalyse yra ilgalaikės. Šiose šalyse išskirti strateginiai, stipriausi sektoriai ir klasterių politika nukreipta būtent į juos. Remiantis Latvijos pavyzdžiu, matyti, kad klasterizacijos procesų reikšmė šalies konkurencingumui nėra taip vertinama, kaip anksčiau minėtose šalyse. Tai lemia klasterių kūrimo procesų rėmimą nebent tik trumpalaikėje perspektyvoje, klasterių politika fragmentiška ir atsitiktinė. Čia klasterių politika nėra nukreipta į strateginius sektorius, o galioja visuose sektoriuose. Ta pati tendencija yra pastebima ir Estijoje, nes nėra identifikuoti klasterizacijai palankūs sektoriai.

Apibendrinant klasterių kūrimo procesų apžvalgą nagrinėtose valstybėse, galima išvelgti kryptis, kuriomis turėtų judėti Lietuva, siekdama didinti konkurencingumą per klasterių kūrimą:

1. Suvokti klasterių politikos svarbą konkurencingumui.
2. Kurti ilgalaikę strategiją klasterių politikos atžvilgiu, susieti klasterių politiką, kaip svarbią ekonominės politikos dalį ir siekti šalies konkurencingumo didinimo.
3. Iš nagrinėtų šalių pavyzdžių, Lietuvai geriausiai tiktų Estijos atvejis, kadangi šalių dydis panašus, nėra išskirti strateginiai sektoriai, todėl vertėtų orientotis ne į vieno ar kelių sektorių konkurencingumo didinimą, tačiau į daugelio sektorių klasterių iniciatyvų skatinimą

Ilgainiui įmonėms tapo svarbus ne tik patekimas į rinką, bet ir ekonominis efektyvumas, pasirenkant veiklos vietą (Porter, Ketels, Delgado, 2007). Tai padidino klasterių svarbą, pabrėžiant jų privalumus dėl produktyvumo didinimo. Klasteriai gali būti kuriami bet kokioje ekonomikos šakoje, tačiau daugiausia klasterių kuriasi žinioms imliose pramonės šakose, susijusiose su informacinėmis technologijomis ir inovacijomis (Porer, Ketels, Delgado, 2007).

Galima daryti išvadą, kad Lietuvoje klasterizacijos procesai yra dar gana silpnai išvystyti, lyginant su kitomis šalimis, tačiau gerai tai, jog pastebimas progresas, lyginant su ankstesniu

laikotarpiu – Lieuva pakilo iš 109 vietos 2013-2014 metų ataskaitoje į 89 2014-2015 metų ataskaitoje. Tam įtakos galėjo turėti tai, jog 2013-2014 metais Lietuvoje susikūrė 16 naujų klasterių (žr. 9 pav.). Tai yra daugiau nei 35 procentai šiuo metu šalyje veikiančių klasterių. Nors akivaizdu, kad progresas klasterizacijos procesuose tikrai vyksta teigiama linkme, kyla klausimas, kaip klasterių kūrimo procesai yra remiami, kokia teisinė bazė yra suformuota ar formuojama bei kokios galimybės yra gauti paramą ir dar labiau plėtoti klasterizacijos procesus, siekiant padidinti šalies konkurencingumą. Šie aspektai bus vertinami tolimesnėje darbo dalyje.

3.3. Teisinės bazės vertinimas

Klasterizacijos procesai yra svarbūs šalies pramonės plėtrai ir konkurencingumui, tai parodo Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2014–2017 metų veiksmų planas. Čia klasterizacijos procesų rėmimas yra įtrauktas kaip tikslams pasiekti siūlomas uždavinys. Tai pabrėžiama kaip viena iš priemonių trečiojo tikslo – Skatinti vertės tinklų kūrimą, plėtrą ir jų tarptautiškumą – įgyvendinimui. Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos sumanios specializacijos kryptių prioritetams skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimo, technologijų perdavimo, klasterizacijos, tarptautinių vertės kūrimo tinklų formavimo ir plėtros srityse (sumanios specializacijos infrastruktūros plėtrai ir tinklaveikai skirtos priemonės). O taip pat išskirtas ir detalizuotas atskiras uždavinys tikslui įgyvendinti – skatinti klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės kūrimo tinklus, kuris apima tokius veiksmus:

- Teikti konsultacijas įmonėms jungiantis į inovatyvius klasterius.
- Teikti finansavimą inovatyvių klasterių infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams.
- Finansuoti inovatyvių klasterių bendradarbiavimo veiklą ir tarptautines iniciatyvas.
- Teikti finansavimą verslo tarptautinei tinklaveikai, dalyvavimui tarptautiniuose MTEPI projektuose ir tarptautinių partnerių paieškai.
- Kurti inovatyvius 5-ųjų prioritetinių asmens sveikatos priežiūros kryptių paslaugų teikimo modelius, skirtus profilaktikos, diagnostikos ir gydymo klasteriams funkcionuoti.
- Plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendinant Baltijos jūros regiono strategiją (ESBJRS) ir jos iniciatyvas, skirtas MTEPI skatinti.
- Dalyvauti jungtinėje Baltijos jūros mokslinių tyrimų programoje BONUS.

Pasak R. Viederytės ir V. Juščiaus (2012) Europos Sąjunga remia visos sąjungos pramonės klasterizacijos politiką, kuri yra vienas svarbių pramonės restruktūrizavimo ir tarptautinio konkurencingumo didinimo išsiplėtusioje Europoje instrumentų. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros

iki 2015 m. ilgalaikėje strategijoje (2001) klasteriai taip pat įvardijami tarp svarbių strateginių konkurencingumo didinimo priemonių.

Remiantis 2012 metais atlikta Klasterių studija matyti, kad Lietuvos teisės aktuose klasterio bei klasterizacijos sąvokos minimos labai fragmentiškai ir netgi klaidingai yra siejamos su mokslo ir technologijų parkų ar slėnių veikla. Tuo metu studijos autoriai paminėjo tik keletą Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriuose galima rasti užuominų į klasterius ir jų veiklos teisinius aspektus. Šiuos aktus skirtė į tris grupes:

1. Strateginiai teisės aktai:

- LR Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ (Žin., 2002, Nr. 113-5029);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 163 „Dėl Lietuvos inovacijų
- 2010-2020 metų strategijos“ (Žin., 2010, Nr. 23-1075);
- Mokslo ir studijų įstatymas (Žin., 2009, Nr. 54-2140; Žin., 2009, Nr. 61; Žin., 2009, Nr. 101);
- Lietuvos Respublikos 2007 m. kovo 21 d. nutarimas Nr. 321 „Dėl Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) kūrimo ir plėtros koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 40-1489);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 23 d. nutarimas Nr. 788 „Dėl Ekonomikos augimo veiksmų programos priedo patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 95-3721);

2. Teisės aktai, darantys įtaką strategijai:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 166 „Dėl prioritetinių Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2007–2010 metų kryptų patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 21-766);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 24 d. nutarimas Nr. 1048 „Dėl Aukštųjų technologijų plėtros 2007–2013 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 114-4356); įsigaliojo nuo 2006-10-27 ir galiojo iki 2010-12-31; negalioja nuo 2011-01-01);
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2011 m. sausio 4 d. įsakymas dėl „Dėl Aukštųjų technologijų plėtros 2011–2013 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 17-821); pakeitė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 24 d. nutarimo Nr. 1048 „Dėl Aukštųjų technologijų plėtros 2007–2013 metų programos patvirtinimo“ nuostatas;

- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK–2336 patvirtinta „Dėl Bendrosios nacionalinės kompleksinės programos patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 7- 262);
- Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2009 m. birželio 8 d. įsakymas Nr. 4-276 „Dėl VP2-1.4-ŪM- 01-K priemonės „Inoklaster LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 71- 2903);
- Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1262 “Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Saulėtekis“ plėtros programos patvirtinimo”
- Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1263 “Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Santara“ plėtros programos patvirtinimo”;
- Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. liepos 23 d. nutarimas Nr. 786 “Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) Lietuvos jūrinio sektoriaus plėtrai programos patvirtinimo”;
- Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1130 “Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ plėtros programos patvirtinimo”;
- Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1170 “Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Santaka“ plėtros programos patvirtinimo”.

3. Gretutinių sričių teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas (Žin., 2004, Nr. 25-752).
- Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas (Žin., 1996, Nr. 92-2141; Žin., 2003, Nr. 70-3163).
- Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (Žin., 1999, Nr.: 66-2127);
- Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (Žin., 1999, Nr.: 50-1598; 2003, Nr.: 28-1125);
- Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (Žin., 1994, Nr.: 8-120; Žin., 2011, Nr. 4-127);
- Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (Žin., 2002, Nr.: 112-4980), nauja redakcija nuo 2013 m. birželio 1 d. (Žin., 2002, Nr. 112-4980);
- Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (Žin., 1994, Nr. 34-620; Žin., 2004, Nr. 28-868).
- Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 54-1942).

Strateginiai teisės aktai numato ilgalaikius šalies politikos tikslus, susijusius su klasterių veikla, juose klasterių kūrimas yra pabrėžiamas kaip tiesioginis veiksnys inovacijų skatinimui ir šalies konkurencingumo didinimui. Teisės aktai, darantys įtaką strategijai nustato mokslo ir verslo veiklos

sritis, finansavimo prioritetus, projektinės veiklos kryptis, kuriomis gali pasinaudoti klasterių subjektai arba patys klasteriais ir kurios yra kitaip aktualios klasteriams. Gretutinių saričių teisės aktai tiesiogiai nesusiję su klasteriais ir klasterizacija, tačiau prie šios grupės priskiriami su klasteriais susijusių objektų – įstaigų, investicijų, autorių teisių, patent ir kt. – įstatymai.

Vertėtų papildyti 2012 metais atliktą teisės aktų analizę ir paminėti, kad atsirado naujų dokumentų, aprašančių klasterių politiką Lietuvoje. 2014 m. vasario mėn. LR Ūkio ministro buvo patvirtinta Lietuvos klasterių plėtros koncepcija (žr. 2 priedą). Lietuvos klasterių plėtros koncepcija (toliau – Koncepcija) parengta vadovaujantis Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija“ Lietuva 2030“ patvirtinimo“, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“. Koncepcija yra rekomendacinio pobūdžio, jos tikslas – skatinti klasterizacijos plėtrą Lietuvoje. Šiuo dokumentu siekiama sudaryti sąlygas priimti novatoriškus sprendimus, vykdyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklą, skatinti investicijas, didinti užimtumą, verslo našumą, eksportą, diegti inovacijas. Koncepciją sudaro klasterių esamos būklės analizė, klasterizacijos naudos išgryninimas, klasterių plėtros tikslai ir uždaviniai, klasterio narių aprašymas, klasterių išsivystymo lygiai ir klasterizacijos skatinimo stebėseną.

Koncepcijoje aprašomas klasterių plėtros tikslas – didinti Lietuvos ūkio inovacinį potencialą, skatinant klasterizaciją. Šiam tikslui pasiekti užbrėžti uždaviniai:

- propaguoti klasterizacijos potencialą;
- skatinti klasterių kūrimąsi ir plėtrą;
- didinti klasterių inovacinį potencialą;
- skatinti klasterių jungimąsi į tarptautinius tinklus (klasterius).

Tegiami, kad klasterio kūrimosi pradžioje turėtų būti ne mažiau kaip 5 nepriklausomos įmonės, tačiau, vystant veiklą ir norint didesnio produktyvumo tiek Lietuvoje, tiek užsienio rinkose, šis skaičius turėtų augti. Kuriant naujas technologijas ir diegiant inovacijas, siekiama, kad klasterio veikloje dalyvautų mokslo ir studijų institucijų atstovai. Klasterio nariai gali veikti pagal jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį arba kitais sutartiniais pagrindais. Vienas iš klasterio narių turi būti klasterio koordinatorius.

Taip pat reikia paminėti 2014m. liepą LR Ūkio ministro patvirtintą Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2014–2017 metų veiksmų planą (žr. 3 priedą). Veiksmų plano tikslai yra:

1. Plėtojant naujas žinias ir jų pritaikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę
2. Didinti verslo inovacinį potencialą
3. Skatinti vertės tinklų kūrimą, plėtrą ir jų tarptautiškumą
4. Didinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumą ir skatinti inovacijas viešajame sektoriuje

Su klasterių kūrimu gali būti siejamas antrasis punktas, nes, kaip nustatyta darbe, klasterių kūrimas skatina ir palengvina inovacijų diegimą. Tačiau tiesiogiai su klasterių kūrimu yra susijęs trečiasis punktas. Šio tikslo uždaviniai yra:

- Skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, žinių ir technologijų perdavimą
  - Teikti finansavimą technologijų centrų kūrimo ir plėtros projektams
  - Remti technologijų paslaugų teikimą
  - Dalyvauti tarptautinių technologijų perdavimo tinklų (Europos verslo ir inovacijų tinklo (angl. *Enterprise Europe Network*) ir kitų) veikloje
  - Vykdyti integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) infrastruktūros plėtros projektų įgyvendinimo stebėseną
  - Finansuoti bendrus verslo ir mokslo projektus, skatinant investicijas į MTEPI
  - Plėtoti KKI srities bendrojo naudojimo MTEPI infrastruktūrą
- Skatinti klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės kūrimo tinklus
  - Teikti konsultacijas įmonėms jungiantis į inovatyvius klasterius
  - Teikti finansavimą inovatyvių klasterių infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams
  - Finansuoti inovatyvių klasterių bendradarbiavimo veiklą ir tarptautines iniciatyvas
  - Teikti finansavimą verslo tarptautinei tinklaveikai, dalyvavimui tarptautiniuose MTEPI projektuose ir tarptautinių partnerių paieškai
  - Kurti inovatyvius 5-ųjų prioritetinių asmens sveikatos priežiūros krypties paslaugų teikimo modelius, skirtus profilaktikos, diagnostikos ir gydymo klasteriams funkcionuoti
  - Plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendinant Baltijos jūros regiono strategiją (ESBJRS) ir jos iniciatyvas, skirtas MTEPI skatinti
  - Dalyvauti jungtinėje Baltijos jūros mokslinių tyrimų programoje BONUS

Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos sumanios specializacijos krypties prioritetams skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimo, technologijų perdavimo, klasterizacijos, tarptautinių vertės kūrimo tinklų formavimo ir plėtros srityse (sumanios specializacijos infrastruktūros plėtrai ir tinklaveikai skirtos priemonės).

Remiantis Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2014–2017 metų veiksmų planu, su klasterių plėtra susijusiam trečiajam plano tikslui įgyvendinti numatytas laikotarpis yra 2014–2017 metai, atsakingi skirtingų uždavinių vykdytojai yra LR Ūkio ministerija, LIC, Švietimo ir mokslo ministerija, Kultūros ministerija, Sveikatos ministerija, MITA, Lietuvos mokslo taryba. Pagrindiniai numatyti finansavimo šaltiniai yra ES struktūrinės paramos, tarptautinių programų lėšos ir Valstybės biudžeto lėšos. Taip pat numatyta, kad projektų numatytų terminų pabaigoje bus vertinama atliktų veiksmų rezultatai pagal numatytus rodiklius.

Apibendrinant galima teigti, kad iki 2012 metų Lietuvos teisinė bazė dar nebuvo palanki klasterių kūrimui, nebuvo numatytos priemonės klasterių plėtrai, tačiau pastaraisiais metais klasterių svarba šalies politikoje padidėjo, 2014 metais buvo patvirtinta Lietuvos klasterių plėtros koncepcija, skirta klasterizacijos skatinimui, su tikslu didinti Lietuvos ūkio inovacinį potencialą. Taip pat tais pačiais metais buvo patvirtintas Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2014–2017 metų veiksmų planas, kuriame kaip vienas iš keturių tikslų buvo klasterizacijos procesų skatinimas. Šiam tikslui numatyti uždaviniai, veiksmų sąrašas bei finansavimo šaltiniai.

3.4. Paramos gavimo galimybių vertinimas

Atlikus klasterių Lietuvoje situacijos analizę nustatyta, kad klasterizacijos procesai Lietuvoje yra dar pakankamai nauja sritis. Verslas intensyviau pradėjo burtis į klasterius nuo 2006 metų, o intensyviausi klasterių kūrimosi procesai pastebimi 2011 ir 2013 metais. Taip pat įvertinus su klasteriais susijusių Lietuvos teisinę bazę, galima teigti, kad LR politika, orientuota į klasterių kūrimo ir plėtojimo procesus buvo pradėta labiau vystyti nuo 2014 metų. Nepaslaptis, kad pastaraisiais metais suintensyvėjusį klasterių kūrimąsi Lietuvoje paskatino geresnė informacijos sklaida apie klasterių naudą bei ES skiriamas didesnis dėmesys šalių konkurencingumo didinimui, skatinant klasterizacijos procesus. Apie ankstesnių ES programavimo laikotarpių priemones jau kalbėta II darbo dalyje. Siekiant nustatyti ir įvertinti tolimesnes Lietuvos klasterizacijos kryptis vertėtų įsigilinti į ES ateities planus dėl klasterių rėmimo ir įvertinti paramos gavimo klasterių kūrimui ir vystymui galimybes.

Kalbant apie naujausią ES programavimo laikotarpį, reikia kalbėti apie strategiją Europa 2020. Viena iš Europos strategijos programų, kuri yra skirta įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms (MVI), skatinti jų konkurencingumui – tai COSME programa. Programa siekia padėti MVI gauti geresnes

finansavimo galimybes, palengvinti patekimą į rinką, remti novatoriškus verslininkus – antrepnerius, kurti palankesnes sąlygas verslo kūrimui ir plėtrai. Svarbu paminėti, kad viena iš šios programos priemonių, siekiant tikslo – konkurencingumo skatinimo – yra klasterių kūrimo procesų rėmimas. Kalbant apie klasterių skatinimą, šioje programoje išskiriamos dvi priemonės:

- COS-WP 2014/03/04 – Klasterių Kompetencijos programa. Bendras šios programos tikslas yra sutelkti ES pastangas stiprinti klasterių valdymo kompetenciją, kaip galimybę suteikti daugiau profesionalių verslo paslaugų Europos MVĮ per klasterius ir prisidėti prie pasaulinio lygio klasterių plėtros Europos Sąjungoje. Paraiškos pagal Klasterių kompetencijos programą buvo priimanamos iki 2014 spalio 29.
- COS-CLUSTER-2014/03/03 – Klasteriai veikia tarptautiniu mastu. Pagrindinis programos tikslas yra suintensyvinti klasterių ir verslo tinklų bendradarbiavimą tarp sienų ir sektorių ribų ir remti strateginės Europos klasterių partnerystės kūrimą, vadovauti tarptautiniam klasterių bendradarbiavimui strategiškai svarbiose srityse – pirmiausia remiant augančių pramonės šakų plėtrą.

LR Ūkio ministerija kvietė klasterių atstovus teikti paraiškas gauti paramą klasterių tarpvalstybiniam ir tarpsektoriniam bendradarbiavimui už Europos Sąjungos (ES) ribų stiprinti pagal 2014–2020 m. įmonių konkurencingumo ir MVĮ programos (COSME) Europos Komisijos kvietimą „Klasteriai veikia tarptautiniu mastu“. Paskutinė diena paraiškoms pateikti buvo 2015 balandžio 21-oji. Kaip teigiama LR Ūkio ministerijos 2015m sausio 30 dienos pranešime žiniasklaidai, į paramą gali pretenduoti klasteriai arba verslo tinklų organizacijos, suinteresuotos kurti ir plėtoti Europos klasterių partnerystę. Paraišką gali pateikti konsorciumas, sudarytas iš ne mažiau kaip trijų skirtingų klasterių arba tinklo organizacijų iš mažiausiai 3 COSME programoje dalyvaujančių valstybių. COSME programoje dalyvauja 28 ES valstybės, taip pat Turkija, Islandija, Juodkalnija.

Pareiškėjai gali patys siūlyti veiklas, kurias jie laiko svarbiomis, tačiau visos veiklos turi būti susijusios su kiekvienai kryptčiai nustatytais tikslais ir tinkamai pagrįstos. Programa „Klasteriai veikia tarptautiniu mastu“ yra skirstoma į dvi kryptis:

- Pagal pirmąją klasterių plėtros kryptį parama teikiama parengiamiesiems veiksams kuriant ir formuojant naują Europos strateginių klasterių partnerystę. Siekiami tokie rezultatai kaip susitarimas dėl partnerystės, tarptautiškumo strategijos plano ir įgyvendinimo veiksmų plano parengimas. Pagal šią kryptį planuojama finansuoti 8 projektus, vienam projektui skiriant 187,5 tūkst. eurų paramos.

- Pagal antrąją kryptį parama teikiama pirmajam Europos strateginių klasterių partnerystės įgyvendinimo etapui, tyrimams ir tolesniam Europos strateginių klasterių partnerystės plėtojimui, siekiant vystyti bendradarbiavimą su tarptautiniais partneriais. Pagal šią kryptį planuojama finansuoti 5 projektus, vienam projektui skiriant 450 tūkst. Eurų. ES teikiama parama bus galima finansuoti iki 75 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Iš viso pagal šį kvietimą Europos Komisija per dvejus metus COSME programoje dalyvaujančioms valstybėms paskirstys 3,75 mln. eurų.

Šiuo metu Lietuvoje veikiantiems klasteriams atsiveria galimybė gauti paramą savo veiklos plėtrai – Ūkio ministerija kviečia klasterių atstovus teikti paraiškas gauti paramą klasterių tarpvalstybiniam ir tarpsektoriniam bendradarbiavimui už ES ribų stiprinti. „Verslo žiniuose“ (2015m. vasario 2d.) teigiama, kad pagal 2014–2020 m. įmonių konkurencingumo ir mažų bei vidutinių įmonių programos (COSME) Europos Komisijos (EK) kvietimą „Klasteriai veikia tarptautiniu mastu“ per 2 metus EK paskirstys 3,75 mln. Eur. Pasak ūkio ministro Evaldo Gusto, šia parama siekiama aktyvinti klasterių ir verslo tinklų bendradarbiavimą, suteikiama galimybė pasinaudoti už ES esančių naujų rinkų augimo teikiamomis galimybėmis. Į paramą gali pretenduoti klasteriai arba verslo tinklų organizacijos, suinteresuotos kurti ir plėtoti Europos klasterių partnerystę. Paraišką gali teikti konsorciumas, sudarytas iš ne mažiau kaip trijų skirtingų klasterių arba tinklo organizacijų iš mažiausiai 3 COSME programoje dalyvaujančių valstybių.

Apskritai kalbant, klasterių kūrimosi procesas Lietuvoje įsibėgėja, nes įmonės vis labiau pradeda suprasti tokio bendradarbiavimo naudą. Kaip jau minėta, tai ypač aktualu smulkesnėms įmonėms, nes joms sunkiau tapti patrauklioms užsienio rinkose. Susivieniję į klasterius smulkios ir vidutinės įmonės turi daugiau šansų sudominti stambius užsienio užsakovus. Taip pat svarbu paminėti, kad klasterių kūrimas padeda sėkmingai pasinaudoti ES parama – susibūrusiems bendrovėms atsiranda galimybė gauti europinę paramą ir investuoti į įrangą, ją išbandyti, taip pat diegti inovacijas.

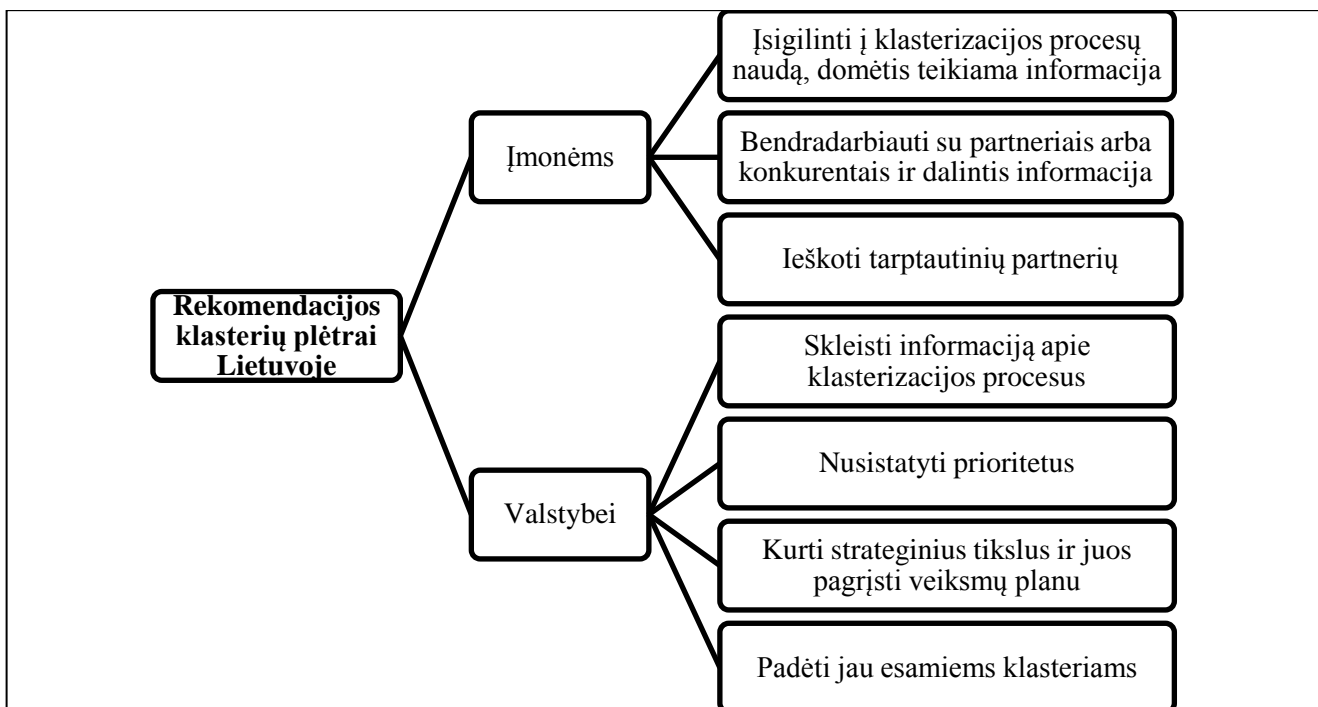
3.5 Pasiūlymai dėl klasterių vystymo Lietuvoje ir perspektyvos

Apibendrinant atliktą esamos situacijos vertinimą nustatytos pagrindinės problemos, trukdančios sėkmingai klasterių veiklai:

- Klasterio kaip verslo struktūros idėjos ir naudos nesupratimas,
- Noro bendradarbiauti ir atvirumo stoka,
- Aiškių strateginių tikslų ir taktinių veiksmų nesuderinimas,
- Finansavimo stoka,

Atlikus mokslinės literatūros analizę padaryta išvada, kad klasterių kūrimo procesai yra itin svarbūs įmonių, o kartu ir visos šalies konkurencingumui. Atlikus esamos klasterių situacijos Lietuvoje bei esamos teisinės bazės vertinimą, galima pateikti rekomendacija tolimesnei klasterių politikos plėtrai Lietuvoje. Rekomendacijas galima priskirti dviem lymenims – įmonėms ir valstybei.

Rekomendacijos klasterių plėtrai Lietuvoje pateiktos 12 paveiksle:

12 pav. Rekomedacijos klasterių plėtrai Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorės.

Visų pirma, valstybė, suprasdama klasterių svarbą ir įtaką konkurencingumui, turėtų daugiau dėmesio skirti informacijos apie klasterių teikiamą naudą sklaidai. Skleisti daugiau informacijos apie klasterių naudą, suteikiant įmonėms ir kitoms suinteresuotosioms pusėms žinių apie klasterizacijos teikiamas galimybes, kad įmonės suprastų realią ilgalaikę naudą iš paties proceso ir suvoktų tai kaip galimybę, o ne tik progą gauti ES finansavimą. Antra, turi būti nustatyti prioritetai šalies lygmeniu. Valstybė turėtų:

- išskirti strategines pramonės/paslaugų sritis, kuriose klasterių kūrimas galėtų duoti geriausių rezultatų
- arba remtis Estijos pavyzdžiu ir remti visas potencialias sritis.

Trečia rekomendacija valstybei – kurti strateginius politikos tikslus tiesiogiai susijusius su klasteriais, nes šiuo metu klasterizacijos procesai LR teisiniuose dokumentuose yra tik kaip dalis kitų tikslų įgyvendinimui. Ir, žinoma, šias strategijas aiškiai susieti su taktiniais veikslių planais. Ketvirta,

valstybė turėtų ne tik padėti kurtis naujiems klasteriams, tačiau taip pat reikėtų daugiau dėmesio skirti jau esamų klasterių plėtojimui ir stiprinimui, toliau teikiant finansavimą, jei tas yra reikalinga, padedant plėstis į užsienio rinkas, rasti užsienio partnerių.

Kalbant apie pasiūlymus įmonės, pirmiausia jos turėtų įsigilinti į klasterizacijos procesų naudą, domėtis teikiama informacija ir pritaikyti ją savo veikloje. Antra, suprasti tai, jog klasterio nariai turi ne tik bet kokia kaina konkuruoti tarpusavyje, o siekti bendro visoms pusėms naudingo tiklso, taip gilinant specializaciją, siekiant masto ekonomijos. Įmonės turėtų bendradarbiauti su partneriais arba konkurentais ir dalintis informacija. Ir trečia, įmonės turėtų ieškoti glimybų plėsti veiklą užsienio rinkose, pvz. ieškoti tarptautinių partnerių.

Pasak Klasterių organizacijos „Clusterland Sweden“ generalinio direktoriaus M. Gustafsson (2015), klasteriai turi suprasti problemą, kas stabdo jų konkurencingumą, ir ieškoti tokių partnerių, kurie leistų praplėsti jų kompetencijas, pavyzdžiui patobulinti pakuotes, atnaujinti jų dizainą ir adaptuoti užsienio rinkoms, nes tai leistų žymiai padidintų šių prekių pardavimus.

Konferencijoje „Klasteriai turi plėsti bendradarbiavimo galimybes už Lietuvos ribų“ dalyvavęs Berlyno Inovacijų ir technologijų instituto dr. Gerdas Mejeris zu Kokeris (Gerd Meier zu Köcker) akcentavo pramonės transformaciją, technologijų konvergenciją ir naujų industrijų svarbą. Klasteriai norėdami tapti tarptautiniais turėtų labai gerai suprasti globalios rinkos poreikius, susipažinti su Europinių klasterių bendruomenėmis, žinoti, kokie verslo ryšiai bei tikslai juos sieja ir kodėl. Konferencijos svečio teigimu, nesėkmių priežastys yra susiję su pasitikėjimo, laiko trūkumu ir finansais. G. Mejeris akcentavo, kad pradėti eiti į tarptautinius klasterius reikėtų nuo asmeninių kontaktų, kuriuos reikia išnaudoti kaip galima plačiau. Taip pat ekspertas nesiūlė pradėti nuo Azijos ar kitų tolimųjų kraštų verslo misijų, pirmiausiai, ieškant naudingų kontaktų reikia pradėti nuo bendradarbiavimo artimesnėse, Europos šalyse.

IŠVADOS

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę ir atsakant į pirmąjį darbo uždavinį galima daryti išvadą, kad šalies konkurencingumo savoka yra tapatinama su vadyba, inovacijomis, žiniomis, o konkurencinga yra laikoma ta šalis, kuri užtikrina savo gyventojams gerovę. Pasak M. Porter (1990), šalies konkurencingumas priklauso nuo jos sugebėjimo kurti inovacijas bei tobulinti pramonę. Išgryninus konkurencingumo sampratą ir raidą nustatyta, kad vienas iš itin svarbių veiksnių šakos konkurencingumui yra įmonių priklausymas tinklui, o šalies konkurencingumui teigiamos įtakos turi tarptautinės strateginės sąjungos, koalicijos bei klasteriai.

2. Apibendrinant autorių, nagrinėjusių klasterių kūrimosi kliūtis, darbus, nustatyti klasterizacijos barjerai: kylantys dėl rinkos netobulumų; sisteminiai netobulumai, kurie kyla dėl politikos, valdžios atstovų netiesioginio poveikio rinkos subjektams; barjerai, kurie kyla dėl netinkamų valdžios veiksmų. Nustatyta, kad politika turi didelę reikšmę, o tinkami politiniai sprendimai gali visiškai ar iš dalies eliminuoti klasterių barjerus ir taip paskatinti klasterizaciją. Remiantis atlikta išsamia mokslinės literatūros analize (Karaev, Lenny Koh, Szamosi, (2007), Porter, Ketels, Delgado, (2007), Mills, Reynolds, Reamer, (2008)), paremta įmonių, sektorių ir šalių patirtimi, galima daryti išvadą, jog klasterio koncepcija yra veiksminga priemonė stiprinti regionines ir nacionalines ekonomikas. Darbe išgrynintos pagrindinės ES ir Lietuvos politikos priemonės klasterių kūrimo rėmimui ir kylančių barjerų šalinimui:

- Klasterizacijos procesai yra remiami bei skatinami ES politikos priemonėmis nuo 2003 metų, kuomet profesorius O. Solvell, Dr. Ch. Ketels ir Dr. G. Lindquist iniciatyva Stokholme į Europą JAV buvo atvežtas klasterių analizės modelis. 2004m. pagal Europos 6-ąją bendrąją programą (BP 6), buvo pradėtas projektas, siekiant surinkti ir sudaryti ES-10 šalių klasterių žemėlapi, kuris vėliau buvo plėtojamas. 2006 metais įkurtas klasterių aljansas – atvira platforma įkurta palaikyti nuolatinį dialogą ES politikos lygiu tarp nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų, atsakingų už inovacijų politiką, valdant ar finansuojant klasterių programas savo šalyse ar regionuose. Nuo 2008 metų šis projektas buvo atvertas platesnei auditorijai: bet kurios klasterių politikos formuotojos arba klasterių finansavimo agentūros, norinčios pasidalinti patirtimi bei plėtoti bendrus veiksmus su kitomis aljanso partnerėmis, gavo galimybę prisijungti prie Europos klasterių aljanso. Įkurta PRO INNO iniciatyva – atsakas į daugelio ES valstybių narių poreikius pasidalinti patirtimi klasterių politikos ir iniciatyvų srityje. Iniciatyva finansuojama pagal konkurencingumo ir inovacijų bendrąją programą (CIP). 2010 – 2013 metais EKA tapo valdoma kaip dalis naujo projekto TAKTIKA. TAKTIKA INNO-Net projektu

siekama spręsti naujus pagrindinius uždavinius, susijusius su klasterių plėtra Europoje ir jis tapo atsakingas už Europos klasterių aljansą, atvirą platformą sukurtą pagal Europos Komisijos Konkurencingumo ir inovacijų programą. 2008m. pasirašytas Europos klasterių memorandumas. Pasirašius jį buvo patvirtinta, jog klasteriai skatina inovacijas, konkurencingumą, klasterių strategija, paremta aktyviu bendradarbiavimu tarp valdžios agentūrų, įmonių, švietimo bei kitų susijusių institucijų regione, yra efektyvus įrankis gerinti Europos įmonių ir regionų konkurencingumą ir nustatytas konkretus veiksmų planas klasterių politikos plėtojimui. Kalbant apie naująjį ES programavimo periodą, reikėtų paminėti ES strategiją “Europa 2020”. Klasterių svarba naujajame programavimo periode yra minima, jų kūrimas gali būti priskiriamas pirmajam prioritetui – pažangus augimas. Daugiausia apie tai kalbama antrojoje pavyzdinėje iniciatyvoje – inovacijų sąjunga. 2007-2013 m. laikotarpiu klasterių politika buvos siejama su MVĮ rėmimu, inovacijų, antrepreneriškumo skatinimu ir visa daugiausia buvo nagrinėjama konkurencingumo ir inovacijų bendrojoje programoje. Šie klausimai ir toliau nagrinėjami naujajame programavimo periode, programoje COSME. Tai yra ES programa, skirtą mažų ir vidutinių įmonių konkurencingumo skatinimui.

- Nustatyta, kad klasterizacija yra vienas kertinių Lietuvos pramonės ir verslo plėtros strategijos prioritetų. Pirmą kartą apie klasterizacijos strategijos svarbą buvo užsiminta 2002 m. patvirtintoje LR valstybės ilgalaikės raidos strategijoje. Strategijos pagrindu, LR Ūkio ministerijai bendradarbiaujant su Kauno Technologijos universitetu, 2003m. atlikta „Lietuvo klasterių plėtros programinė studija“ – mokslo tiriamasis darbas, kuriame atskleista klasterizacijos įtaka ūkio konkurencingumui, atlikta Lietuvos pramonės klasterizacijos analizė, išskirtos pagrindinės klasterių formavimosi kliūtys ir pateikti pasiūlymai dėl klasterizacijos procesų skatinimo Lietuvos pramonėje politikos. 2004 m. rugpjūčio 2 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtintame Lietuvos 2004–2006 metų bendrajame programavimo dokumente buvo numatyta tiesioginė parama pramonės ir verslo bendradarbiavimo tinklų ir klasterių sukūrimui.

3. Atlikus klasterizacijos procesų Lietuvoje vertinimą, remiantis esamos klasterių situacijos, statistinių duomenų, palyginamąja šalių ir Lietuvos teisinės bazės analize, padarytos išvados:

- Klasterių kūrimo procesai Lietuvoje prasidėjo 2006 metais ir palaipsniui intensyvėjo. Daugiausia klasterių sukurta 2011 ir 2013 metais. Didžiausias klasterių skaičius Lietuvoje yra informacinių ir komunikacinių paslaugų sektoriuje, o taip pat nemažai klasterių susikūrė energetikos, medicinos ir sveikatinimo, kūribinių industrijų, turizmo ir maisto ir gėrimų pramonės sektoriuose. Minėtuose sektoriuose yra susikoncentravusi didžioji dalis visų Lietuvoje

veikiančių klasterių – 34 iš identifikuojamų 50. Dėl didžiausios veikiančių ūkio subjektų koncentracijos ir didžiausio gyventojų užimtumo klasteriai Lietuvoje kuriasi ekonomiškai stipriausiuose miestuose.

- Siekiant įvertinti Lietuvos situaciją kitų Europos šalių kontekste remtasi Pasaulio ekonomikos forumo atliekamomis Pasaulio konkurencingumo ataskaitomis. Pagal bendrą konkurencingumo reitingą Lietuva yra 41 vietoje iš 148. Gilinant analizę iki klasterių konkurencingumo lygmens nustatyta, kad būtent šalies įmonių klasterių išsivystymo lygis yra žemas – 89 vieta iš 144, tai yra žemiausias rodiklio rezultatas iš visų nagrinėjamos grupės rodiklių. Nagrinėjamas rodiklis vertina kaip plačiai ir giliai yra išvystyti klasteriai šalyje, kokia yra susijusių firmų, gamintojų, tiekėjų, specializuotų įstaigų tam tikroje srityje geografinė koncentracija.

- Lietuvos situacijai įvertinti taip pat remtasi 2012 metais atliktoje „Klasterių studijoje“ (Jucevičius, Kiškienė, Leichteris, Stumbrytė, 2012) pateikta Baltijos jūros regiono valstybių klasterizacijos procesų apžvalga. Nustatyta, kad klasterizacijos procesai yra labiau vystomi ekonomiška stipresnėse šalyse ir pateikiamos kryptys kuriomis turėtų judėti Lietuva, siekdama didinti konkurencingumą per klasterių kūrimą: suvokti klasterių politikos svarbą konkurencingumui; kurti ilgalaikę strategiją klasterių politikos atžvilgiu, susieti klasterių politiką, kaip svarbią ekonominės politikos dalį ir siekti šalies konkurencingumo didinimo; Iš nagrinėtų šalių pavyzdžių, Lietu/ujvai geriausiai tiktų Estijos atvejis, kadangi šalių dydis panašus, nėra išskirti strateginiai sektoriai, todėl vertėtų orientuotis ne į vieno ar kelių sektorių konkurencingumo didinimą, tačiau į daugelio sektorių klasterių iniciatyvų skatinimą

- Apibendrinant Lietuvos klasterių teisinę bazę nustatyta, kad nors klasteriai pavieniais atvejais ir buvo minimi teisės aktuose, tačiau iki 2012 metų Lietuvos teisinė bazė dar nebuvo palanki klasterių kūrimui, nebuvo numatytos priemonės klasterių plėtrai. Pastaraisiais metais klasterių svarba šalies politikoje padidėjo, 2014 metais buvo patvirtinta Lietuvos klasterių plėtros koncepcija, skirta klasterizacijos skatinimui, su tikslu didinti Lietuvos ūkio inovacinį potencialą. Taip pat tais pačiais metais buvo patvirtintas Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2014–2017 metų veiksmų planas, kuriame kaip vienas iš keturių tikslų buvo klasterizacijos procesų skatinimas. Šiam tikslui numatyti uždaviniai, veiksmų sąrašas bei finansavimo šaltiniai.

- Klasterių kūrimosi procesas Lietuvoje įsibėgėja, nes įmonės vis labiau pradeda suprasti tokio bendradarbiavimo naudą. Svarbu paminėti, kad klasterių kūrimas padeda sėkmingai

pasinaudoti ES parama – susibūrusiems bendrovėms atsiranda galimybė gauti europinę paramą ir investuoti į įrangą, ją išbandyti, taip pat diegti inovacijas. Šiuo metu Lietuvoje veikiantiems klasteriams atsiveria galimybė gauti paramą savo veiklos plėtrai – Ūkio ministerija kviečia klasterių atstovus teikti paraiškas gauti paramą klasterių tarpvalstybiniam ir tarpsektoriniam bendradarbiavimui už ES ribų stiprinti pagal strategijos Europa 2020 programos COSME priemones.

- Apibendrinant atliktą esamos situacijos vertinimą nustatytos pagrindinės problemos, trukdančios sėkmingai klasterių veiklai: klasterio kaip verslo struktūros idėjos ir naudos nesupratimas, noro bendradarbiauti ir atvirumo stoka, aiškių strateginių tikslų ir taktinių veiksmų nesuderinimas, finansavimo stoka. Atlikus statistinę Lietuvos klasterių situacijos analizę, Lietuvos klasterių teisinės bazės vertinimą ir palyginimą su kitomis ES šalimis nustatyta, kad į klasterių kūrimo procesus orientuotos politikos plėtojimas gali padidinti šalies konkurencingumą ir pateiktos rekomendacijos klasterių plėtrai Lietuvoje įmonių ir valstybės lygmeniu. Valstybė, siekdama didinti konkurencingumą turėtų skleisti daugiau informacijos apie klasterizacijos procesus, išskirti prioritėtines sritis klasterių politikos įgyvendinimui, tuomet kurti strateginius tikslus orientuotus į konkrečias nustatytas sritis bei sudaryti pagalbos jau esamų klasterių plėtojimui strategiją. Tuo pačiu, įmonės taip pat turėtų vėksti orientuotai į bendrą konkurencingumo didinimo tikslą –t.y. įsigilinti į klasterizacijos procesų naudą, domėtis teikiama informacija, suprasti tai, jog klasterio nariai turi ne tik bet kokia kaina konkuruoti tarpusavyje, o siekti bendro visoms pusėms naudingo tikslo, taip gilinant specializaciją, siekiant masto ekonomijos ir ieškoti galimybių plėsti veiklą užsienio rinkose.

LITERATŪRA

1. Beniušienė, I. Svirskienė, G. (2008). Konkurencingumas: Teorinis aspektas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2008. 4 (13). p.32–40. Prieiga internete: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2008~ISSN_1648-9098.N_4_13.PG_32-40/DS.002.0.01.ARTIC>
2. Bilbao-Osorio, B., Blanke, J., Campanella, E., Crotti, R., Drzeniek-Hanouz, M., Serin, C., (2013). Assessing the Sustainable Competitiveness of Nations // World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2013–2014, Chapter 1.2. Prieiga internete: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Chapter1.2_2013-14.pdf >
3. Blaug, M. 1996. *Economic Theory in Retrospect*. Cambridge: Cambridge University Press. Prieiga internete: <https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=4nd6alor2goC&oi=fnd&pg=PR17&dq=Blaug,+M.+1996.+Economic+Theory+in+Retrospect.+Cambridge:+Cambridge+University+Press.&ots=mI5UOQ-I3v&sig=J7Q-x9d4JlzzgdsLBS6hnR8HFbg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>
4. Boshoff, C., Tait, M. (1996). Quality perceptions in the financial services sector. The potential impact of internal marketing. *International Journal of Service Industry Management*, Nr. 7 (5)
5. Clulow, V. (2007). The resourceYbased view and value: the customerYbased view of the firm. *Journal of European Industrial Training*, Nr. 31 (1)
6. Čiegis, R. 2006. *Ekonominių teorijų istorija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
7. Dumčiuvienė, D., Meilienė, E., Snieška, V., (2005). Konkurencingumo ir sanglaudos ryšiai Europos Sąjungos politikos kontekste // VIEŠOJI POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS Nr.13, KTU, Kaunas. Prieiga internete: <www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/vpa/archyvas/dwn.php?id=239800>
8. Drucker P.(1969), *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*. New York: Harper and Row.
9. Garuckas,R., Jatulevičienė G., Kučinskienė, M., (2007). LIETUVOS SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO KONKURENCINGUMO ANALIZĖ EUROPOS SĄJUNGOS KONTEKSTE // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Prieiga internete: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367163206469/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> >
10. Gottschalg, O., Zollo, M. (2007). Interest alignment and competitive advantage. *Academy of Management Review*, Nr. 32 (2)

11. Jucevičius, R., (2007). Lietuvos pramonės ir verslo klasterių žemėlapis // KTU verslo strategijos institutas.
Prieiga internete:
<http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/pramone_ir_verslas/pramone/doc/Ataskaita.pdf >
12. Jucevičius, R., Kiškienė, A., Leichteris, E., Stumbrytė, G. (2012). KLASTERIŲ STUDIJA // Žinių ekonomikos forumas.
13. Karaev, A., Lenny Koh, S.C., Szamosi, L., (2007). The cluster approach and SME competitiveness: a review. // Journal of Manufacturing Technology Management Vol. 18 No. 7, 2007.
14. Ketels, C., (2004). Clusters-based economic development: What we have learned // Harvard business school, London.
15. Ketels, C., (2009). Clusters, Cluster Policy, and Swedish Competitiveness in the Global Economy // Expert report no. 30 to Sweden's Globalisation Council. Prieiga internete:
<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/17/95/d6e53822.pdf> >
16. Ketels, C., H., M., (2004). Global Competitiveness Report 2004-05: Sweden's Business Competitiveness // Chamber of Commerce, Stockholm. Prieiga internete:
<http://www.isc.hbs.edu/pdf/GCR_0405_Sweden.pdf >
17. Leinbach, T., Bowen, J. (2004). Air Cargo services and the electronics industry in Southeast Asia. Journal of Economic Geography, Nr. 4
18. Liučvaitienė, A., Peleckis, K., (2011). ŠIUOLAIKINIO VERSLO KONKURENCINGUMO FORMAVIMO IR VERTINIMO TEORINIAI MODELIAI IR JŲ TAIKYMO GALIMYBĖS // contemporary issues in business, management and education, VGTU, Vilnius. Prieiga internete:
<http://leidykla.vgtu.lt/conferences/CIBME_2011/pdf/2011-liucvaitiene_peleckis-siuolaikiniu.pdf>
19. Mills, K., Reynolds, E., Reamer, A., (2008). CLUSTERS AND COMPETITIVENESS: A NEW FEDERAL ROLE FOR STIMULATING REGIONAL ECONOMIES // Metropolitan policy program at Bookings.
20. Mitkutė G., Nagreckaitė L., (xxxx). KONKURENCINGUMO TYRIMO MODELIŲ ANALIZĖ , Kauno Technologijos Universitetas

21. Morris, M., Carter, C. (2005). Relationship Marketing and Supplier Logistics Performance: An Extension of the Key Mediating Variables Model. *The Journal of Supply Chain Management*, November
22. Navickas, V., Malakauskaitė, A., (2010). Konkurencingumo vertinimo metodologinės problemos ir ribotumas // *Verslas: teorija ir praktika*.
23. Piccoli, G., Ives, B.: Review: IT-Dependent Strategic Initiatives and Sustained Competitive Advantage: A Review and Synthesis of the Literature. ;*MIS Quarterly*(2005)747-776
24. Porter M. E. (1990). The competitive advantage of nations.
25. Porter, M., E., (2012). Regional Competitiveness and the Role of Business // Harvard Business School, Mexico. Prieiga internete: < http://www.isc.hbs.edu/pdf/2012-0427---Michael_Porter_Puebla.pdf >
26. Porter, M., E., Ketels, C., Delgado, M., (2007). The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index // *The Global Competitiveness Report 2007-2008* © 2007 World Economic Forum CHAPTER 1.2
Prieiga internete: < www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/download/btp.2010.01/1>
27. Ramanauškas, G. 2004. Evaluation of international competitiveness, *Ekonomika* p.68
28. Robertas Jucevičius KLASTERIŲ VADOVAS (2009). Prieiga internete: <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/ino/VM_bendradarb_iavimas/Klasteriai/doc/klasteriu%20vadovas.pdf >
29. Rosenfeld, S.A. (1997). Bringing business clusters into the mainstream of economic development // *European Planning Studies*, Vol. 5, pp. 3-23.
30. Rundh, B. (2005). The multi faceted dimension of pac kaging Marketing logistic or marketing tool. *British Food Journal* Nr. 107 (9)
31. Schwab, K., (2012) The Global Competitiveness Report 2012 – 2013, World Economic Forum, Geneva. Prieiga internete: < http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf >
32. Shepherd, C. and Ahmed, P.K. (2000). From Product Innovation to Solutions Innovation: A New Paradigm for Competitive Advantage. *European Journal of Innovation Management*, Nr. 3(2)
33. Snieška, V., (2002). Klasteriai: raktas į regionų konkurencingumo didinimą.
34. Soosay C., Hyland P. (2004). Driving Innovation in Logistics: Case Studies in Distribution Centres. *Creativity and Innovation Management*, Nr. 13

35. Vaiginienė, E., Kasnauskienė, G., Miškinis, A. (2006). Lietuvos aprangos ir tekstilės pramonės konkurencingumo stiprinimo galimybės // *Ekonomika*. Prieiga internete: <[http://www.leidykla.eu/fileadmin/Ekonomika/74/Erika Vaiginiene Algirdas Miskinis Gindra Kasnauskiene.pdf](http://www.leidykla.eu/fileadmin/Ekonomika/74/Erika_Vaiginiene_Algirdas_Miskinis_Gindra_Kasnauskiene.pdf)>
36. Vainienė, R. (2008). *Ekonomikos terminų žodynas*.
37. Valodkienė G., Snieška, V. (2012) TARPTAUTINIS KONKURENCINGUMAS IR JŲ LEMIAMANTYS VEIKSNIAI EKONOMIKOS NUOSMUKIOLAİKOTARPIU // *Economics and management*, 17 (2), p.602-608.
38. Vilpišauskas, R. (2004). *Tarptautinis konkurencingumas ir Lietuvos eksporto politika*. Pinigų studijos, 1.
39. Gečas, K., (2007). *Inovacijų versle plėtra: strateginiai prioritetai ir veiksmai*. Vilnius: VŠĮ Lietuvos inovacijų centras. Prieigs internete: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc7/Programa_2007-LIC.doc>
40. Gilienė, R. (2014), *KLASTERIŲ POLITIKA LIETUVOJE. MEDICINOS ĮMONIŲ IR ĮSTAIGŲ KLASTERIZACIJA* // *Sveikatos politika ir valdymas*, ISSN 2029-3569, MRU, 2014, 1 (6) p.39-54
41. Feldman, M. P.; Francis, J.; Bercovitz, J. *Creating a Cluster While Building a Firm: Entrepreneurs and the Formation of Industrial Clusters*. *Regional Studies*. 2005, 39(1): p.129–141.
42. Rosenfeld, S. A. (2002). *Creating Smart Systems. A Guide to Cluster Strategies in Less Favored Regions*. – Brussels: European Commission
43. Andersson, T., Schwaag–Serges, S., Sorvik, J., Hansson, E. (2004). *The Cluster Policies Whitebook*. – Sweden: IKED
44. Ketels, Ch. (2003). *The Development of the cluster concept – present experiences and further developments* // *NRW conference on clusters*. – Duisburg.
45. Stalgienė, A. (2010). *KLASTERIŲ VYSTYMOŠI BARJERAI* // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 2010, Nr.5 (24), *Research papers*, /issn 1822 6760.
46. *ES struktūrinė parama 2007 – 2013*
<<http://www.esparama.lt/projektas?id=31758&order=&page=2&pgsz=10>>
47. Titarenko V., Zabielaite J., Rudzkis R., Rojaka J., 2007. *Taikomasis mokslinis tyrimas // Verslo sąlygos ir jų gerinimas Lietuvoje*

Prieiga internete:

http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/strategija/doc08/VS_Idalis.pdf

48. The Global Competitiveness Report 2014–2015, 2014 World Economic Forum

Prieiga internete: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf >

PAPILDOMI INTERNETINIAI ŠALTINIAI:

1. 2007–2013 metų Ekonomikos augimo skatinimo veiksmų programa. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturines_paramos_2007_1013m_medis/titulinis/files/2VP_EA_2007-07-05.pdf
2. 7-oji bendroji mokslinių tyrimų ir technologijų vystymo programa (BP7). Prieiga internete: http://ec.europa.eu/research/fp7/understanding/fp7inbrief/home_lt.html
3. Baltijos Jūros Regiono Strategija. Prieiga internete: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/ino/strategijos/com_baltic_en.pdf >
4. Europos klasterių aljansas. Prieiga internete: <http://www.eca-tactics.eu/eca/about> >
5. Klasterių kompetencijos tinklo internetinis portalas KLAŠTER LT. Prieiga internete: <http://www.klaster.lt/lt/naujienos/naujienos1/klasteriai-turi-plesti-bendradarbiavimo-galimybes-uz-lietuvos-ribu>
6. Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa. Prieiga internete: http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm >
7. Lietuvos klasterių žemėlapis. Prieiga internete: <http://maps.klaster.lt> >
8. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. TX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr.113-5029. 27 Lietuvos pramonės klasterių plėtros programinė studija,
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 123-4486.
10. LR Ūkio ministerijos interneto tinklapis. Prieiga internete: <http://www.ukmin.lt/web/lt/> >.
11. LR Ūkio ministerijos 2015m sausio 30 dienos pranešimas žiniasklaidai. Prieiga internete: <http://www.klaster.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/europos-klasteriu-tarptautinei-veiklai-skatinti375-mln-euru-es-parama->

12. Nutarimas DĖL LIETUVOS INOVACIJŲ 2010–2020 METŲ STRATEGIJOS, 2010, Vilnius.
Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=365849&p_query=&p_tr2=>
13. The Europe 2020 Competitiveness Report: Building a More Competitive Europe, 2012 // World Economic Forum, Geneva. Prieiga internete: < <http://www.weforum.org/reports/europe-2020-competitiveness-report-building-more-competitive-europe> >
14. Verslo žinių internetinis portalas. Prieiga internete: <<http://vz.lt/blog/2015/2/2/pleciama-klasteriu-geografija#ixzz3SOogB6hf>>
15. VŠĮ Versli Lietuva internetinis portalas. Prieiga internete: <<http://www.verslilietuva.lt/lt/apie-mus/strategija/vizija-ir-misija/>>
16. Žinių visuomenės institutas. Prieiga internete: <<http://www.zvi.lt>>

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

Klasteris	Apie klasterį	Koordinatorius	Nariai	Sektorius
ABBI klasteris	Klasteris įkurtas 2009 m. ir siekia gėrimų pramonės tarptautinio konkurencingumo didinimo, suvienijant Lietuvos gėrimų pramonės gamintojus, skatinant didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir didinant gėrimų pramonės MTTP potencialo panaudojimo mastus. Klasterio tikslai: 1. Pasiiekti, kad ABBI klasteris pirmą kartą Rytų Europoje pagal tarptautinio konkurencingumo rodiklius. 2. Eksperto vystymas ir skatinimas. 3. Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros bei pažangos gėrimų pramonėje įgyvendinimas. Socialiai atsakingos organizacijos kūrimas: ekologiškos gamybos skatinimas, pakuočių atliekų tvarkymo rėmimas, kova prieš šėšėlinę rinką.	Asociacija Baltijos gėrimų pramonės aljansas	11	Maisto produktų ir gėrimų pramonė
Maisto (vaisių ir daržovių) klasteris	Šiuolaikinėje visuomenėje vis aktualesni sveikos gyvensenos bei sveiko ir saugaus maisto klausimai. Sveiko ir funkcionalaus maisto paklausa ir poreikis paskatino susiburti 5 maisto perdirbimo įmones ir vieną mokslo įstaigą į Maisto (vaisių ir daržovių) klasterį. Šiuo metu mūsų klasteris dalyvauja projekte Maisto (vaisių ir daržovių) klasterio MTTP infrastruktūros plėtra ir ruošiasi įsigyti įrangą moksliniams tyrimams. Su šia įranga ruošiamės atlikti MTEP tyrimus - nektarų, dehidratuotų specifinės tekstūros vaisių, uogų ir daržovių, sulčių, ekstraktų bei natūralių maistinių dažų srityse. Visus klasterio Partnerius sieja bendri ekonominiai interesai dalyvauti maisto (vaisių ir daržovių) produktų vertės kūrimo grandinėje, vystyti saugaus maisto produktų technologijas, kuriant ir diegiant į gamybą inovatyvius, biologiškai vertingus, nišinius produktus bei funkcionaliojo maisto produktus taip pat beatliekines vaisių, uogų bei daržovių perdirbimo technologijas, išgauti iš šalutinių perdirbimo produktų biologiškai aktyvius komponentus ir tokiu būdu įeiti į naujas rinkas ir padidinti klasterio narių eksporto galimybes.	UAB "Paslaugos žemdirbiams"	6	
Nacionalinis Maisto ūkio klasteris	Maisto ūkio technologijų plėtros skatinimas ir Lietuvos ūkio pramonės didesnio konkurencingumo Europoje ir pasaulyje siekimas. Inovacinės aplinkos, verslumo ir partnerystės tarp asociacijos narių skatinimas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.	Asociacija „Nacionalinis Maisto ūkio klasteris“	9	
Natūralaus mineralinio vandens klasteris	Siekiant užtikrinti ilgalaikį tarptautinį Lietuvos natūralaus mineralinio vandens ir jo produktų pramonės konkurencingumą bei ekonominį augimą, Lietuvoje įkurtas Natūralaus mineralinio vandens klasteris. Aštuonios Lietuvos ir užsienio organizacijos susibūrė į klasterį siekdamos visame pasaulyje populiarinti Lietuvoje pagamintus inovatyvius produktus, kurių sudėtyje yra naudojamos natūralios mineralinės medžiagos.	UAB "Birštono mineraliniai vandenys"	9	
Banking Cluster LT	Informacijos nėra.	UAB Banking cluster LT	1	Informacinės paslaugos
CLEAR DIGITAL WORLD klasteris	Tikslas: skatinti ir spartinti skaitmeninių ir informacinių technologijų sektoriuose veikiančių subjektų bendradarbiavimą, kurti bendradarbiavimo tinklus skaitmeninių ir informacinių technologijų kūrimo, platinimo ir apsaugos srityje, kuri ir platinti bendros atviros prieigos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros infrastruktūrą.	UAB "Clear Digital World"	13	
E-paslaugų klasteris	E-verslo klasteris įkurtas 2010 metais. Šis klasteris vienija informacinių technologijų įmones ir mokslo įstaigas, kurių tikslas – vystyti pažangias daugiafunkcines elektroninių paslaugų sistemas. Klasterio tikslas yra sukurti atvirų standartų e-paslaugų teikimo sistemą, kuri leistų į vieną kortelę integruoti mokėjimo, nuolaidų, dovanų, e-parašo korteles, darbuotojo pažymėjimą, nusipirkti ir kortelėje išsaugoti transporto ir renginių bilietus, greitai apmokėti smulkius pirkinius (valgykla, kopijavimas, pardavimo automatai, parkavimas), atsiskaityti internete už muziką, žaidimus, skelbimus, balsavimus. Ateityje numatoma korteles perkelti į mobiliuosius telefonus. Vienas pirmųjų klasterio įgyvendinamų projektų yra Kauno miesto Turisto kortelė, skirta naudotis visuomeniniu transportu, muziejų lankymui, nuolaidų suteikimui restoranuose, viešbučiuose, pramogų vietose. Taip pat vienas iš klasterio produktų yra daugiafunkcinė mikromokėjimų sistema „Tapsis“. Ši sistema jau yra įdiegta Kauno technologijos universitete, trijose Šiaulių, vienoje Vilniuje ir vienoje Kauno vidurinėse mokyklose, Kauno muzikiniame klube „Combo“. Sukurtam daugiafunkcinių e-paslaugų sistemos sprendimui klasteris pateikė patentinę paraišką. Klasterio veiklai plėtoti numatoma per 2,5 metus investuoti 16,5 mln. Lt ir įrengti specializuotas tyrimų laboratorijas ir mokslo centrą, įsigyti modernias aukšto saugumo elektroninių vartotojų kortelių sistemas su elektroninės piniginių ir e-parašo funkcijomis, licenzijas e-paslaugų apmokėjimo platformoms, e-paslaugų įrangos bandymo ir sertifikavimo įrangą. Tai leis sukurti vieningas vartotojų identifikavimo priemones (kortelės, pakabukai, USB raktai, mobilūs telefonai), paslaugų teikėjų įrangą (kompiuteriniai terminalai, skaitmeninės TV priedėliai, NFC telefonai, savitarnos terminalai), bendrinę infrastruktūrą (vartotojų registras, nuolaidų, mikroapmokėjimo sistemos). Nuo 2014 m. gegužės 15 dienos E-verslo klasteris tapo tarptautiniu - į narių gretas įsijungė Lenkijos Wielkopolska ICT klasteris.	UAB „E-verslo klasteris“	15	
ELIT Cluster	Pirmasis Lietuvoje IT klasteris, jungiantis 4 kompanijas ir 200 žmonių Vilniuje ir Kaune, įkurtas 2011 m. Klasterio narių tikslas – padidinti klasterio narių kuriamų produktų ir paslaugų pardavimus tiek Lietuvos, tiek užsienio rinkose, vykdyti bendrus projektus, teikti IRT specializuotus sprendimus ir paslaugas. Klasteris JAV rinkoje jau spėjo gauti ir įgyvendinti užsakymą antrai pagal dydį JAV nekilnojamojo turto agentūrai. Jų vadybininkams kūrė vidinės	UAB "Telesoftas"	4	

	sistemos mobiliąją aplikaciją, kurios pagalba nuskenavus QR kodą prie nekilnojamojo turto objekto, galima gauti visą su juo susijusią informaciją.			
INFOBALT informacinių ir ryšių technologijų klasteris	Klasteris jungia mokslo, privačius ir viešuosius juridinius asmenis bei veikia siekdamas bendrų ekonominių interesų nariams dalyvaujant IRT produktų vertės kūrimo grandinėje ir integruojantis į globalias rinkas. Siekiama, kad klasteris vystytųsi ir taptų inovacijų kūrimo ir spartaus diegimo instrumentu, sąlygojančiu didelį sinerginį efektą ir veikiančiu kaip efektyvi verslo sistema, didinanti jos narių produktyvumą ir efektyvumą. Klasterio veikla – IRT specializuoti sprendimai ir paslaugos finansų, draudimo, telekomunikacijų, logistikos ir transporto srityse.	Asociacija "INFOBALT"	8	
Informacinių technologijų medicinoje klasteris	Informacinių technologijų medicinoje klasteris yra 8 organizacijų sukurta iniciatyva, skirta suvienyti jėgas medicinos srities skirtų informacinių technologijų produktų kūrime, populiarinime ir diegime. Pagrindinis klasterio tikslas – paruošti ir pristatyti Lietuvos ir užsienio rinkoms kompleksinės programinės įrangos medicinos sektoriui sprendimus. Kompleksinės programinės įrangos medicinai kūrimas visame pasaulyje yra nauja ir perspektyvi sritis, kuri apima daugybę skirtingų sveikatos priežiūros veiklų būtinų veiklos aspektų. Klasterio nariai - mažos įmonės, todėl įmonės neišgalį norima apimtimi individualiai atlikti tyrimų ir rinkodaros veiklų, kurios reikalingos siekiant sukurti inovatyvius produktus ir užimti konkurencingas pozicijas tarptautinėje rinkoje.	UAB "Softneta"	8	
Išmanojo – žalio miesto klasteris	Klasterio veikla – išmaniųjų miestų sprendimų kūrimas, populiarinimas ir diegimas. Tikslas – plėtoti išmaniųjų miestų sprendimų technologijas ir vykdyti šių sprendimų rinkodarą. Klasterio produktas – išmanojo žalio miesto informacinio valdymo sistema, apimanti 6 sritis: energetiką, visuomenės saugumą, transportą, švietimą, viešąsias paslaugas, sveikatos apsaugą. Tai sprendimas miestų valdymui, kuris leidžia efektyviau, sklandžiau ir labiau integruotai valdyti įvairias miesto gyvenimo sritis.	VšĮ "Smart & green city"	9	
Išmaniųjų technologijų klasteris	Išmaniųjų technologijų klasteris (ITK) - tai išmaniųjų technologijų srityje bendradarbiaujančių nepriklausomų įmonių susivienijimas, siekiant sukurti kuo daugiau ir kuo didesnę vertę generuojančių sprendimų išmaniųjų technologijų (Smart City, Smart Grid, Smart House ir t.t.) srityse; padidinti klasterio įmonių efektyvumą, užtikrinant spartų apsikeitimą žiniomis ir bendrai tobulinant trūkstamas kompetencijas paskatinti klasterio įmonių konkuravimą ir bendradarbiavimą tiek tarpusavyje, tiek su kitais nacionaliniais ir tarptautiniais verslo dariniais.	Išmaniųjų technologijų asociacija (IT A/SMARTT A)	8	
Klasteris "Smart IT cluster"	Klasteris, įkurtas 2011 m., siekia suvienyti jėgas kuriant, populiarinant ir diegiant žemės ūkiui skirtus informacinių technologijų produktus. Pagrindinis klasterio tikslas – paruošti ir pristatyti Lietuvos ir užsienio rinkoms kompleksinės programinės įrangos žemės ūkio sektoriui sprendimus, kurių pagrindiniai sudedamieji komponentai yra operatyvinės verslo informacijos valdymas bei analizė, energijos išteklių valdymas bei kritinių taškų paieška ir finansinių procesų tvarkymas. Klasterio nariai siekia kurti naujus inovatyvius produktus, mažinti produktų kaštus, didinti kompetencijas, produktyvumą ir tarptautinį konkurencingumą. Klasteris ketina į Lenkiją, Ukrainą, Kazachstaną, Baltarusiją ir Argentiną eksportuoti kompleksinius programinės įrangos žemės ūkiui sprendimus.	VšĮ "SMART IT cluster"	12	
Nacionalinis programinės įrangos ir paslaugų klasteris	Įkurtas 2006 m. siekiant sukurti naują juridinį asmenį, kuris atstovautų Nacionalinę programinės įrangos ir paslaugų technologijų platformą bei koordinuotų ir administruotų jos veiklą. Klasterio veikla – Lietuvos programinės įrangos ir IT paslaugų sektoriaus konkurencingumo didinimas, eksporto skatinimas.	Asociacija "Nacionalinis programinės įrangos ir paslaugų klasteris"	25	
Naujos Kartos Mokslo ir Verslo klasteris	Klasteris įkurtas 2009 m. Klasterio veikla – skatinti mokslo ir verslo sektorių partnerystę, diegti pažangiausius žinių vadybos metodus, kurti naujus intelektualinės veiklos produktus, konsoliduoti Lietuvos mokslo institucijų ir verslo įmonių, dirbančių žinių vadybos srityje, potencialą.	Asociacija Naujos kartos mokslo ir verslo klasteris	28	
Modernių namų kūrimo klasteris MONAK ²	Klasterio tikslas - sukurti ir pastatyti konkurencingos kainos, sveiką, tausojantį energiją, ilgaamžį, ekologišką, draugišką aplinkai modernų namą, pasitelkiant geriausius specialistus, partnerius, naujausius mokslo atradimus. Klasteris diegia šiuolaikiškus sprendimus ir kuria produktus, pritaikant namus žmogaus patogumo poreikiams. Daug dėmesio skiriama ne tik energijos tausojimui, bet ir pagyvenusių ar neįgalių žmonių buities palengvinimui.	VšĮ Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centras	16	Medienos ir baldų pramonė
Antrinių žaliavų perdirbimo technologijos gamybos ir MTTP vystymo klasteris	Šiuo metu formuojasi Antrinių žaliavų perdirbimo technologijos gamybos ir MTTP vystymo klasteris, kurio nariai vienijasi siekiant pritaikyti, tobulinti ir plėsti esamas bei kurti naujas aukštąsias technologijas alternatyvaus kuro bei kitų produktų gamybai iš šalutinių produktų ir antrinių žaliavų bei menką perdirbamąją vertę turinčių atliekų.	UAB "Užvadas"	7	Chemijos pramonė

HHO vandenilio dujų generatorių klasteris	<p>Skatinti „HHO vandenilio dujų generatorių klasterio“ narių ekonominį augimą bei konkurencingumą tarptautinėje rinkoje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plėtoti klasterio veiklą, atliekant technines galimybių studijas, tyrimus, bei dalyvaujant parodose ir organizuojant sklaidos renginius • KOH (Kalio hidroksido) pakeitimas efektyvesne chemine medžiaga • Efektyvesnio nerūdijančio plieno parinkimas ar kito metalo lydinio pakeitimas į efektyvesnį elementą • Išbandžius naujas technologijas ir chemines priemones, sukurti modernesnes vandens dujų generatorius sistemas, kurių pagalba būtų galima sutaupyti daugiau nei 30 % benzino bei daugiau nei 18 % dyzelinio kuro. • Sumažinti kenksmingų išmetamųjų dujų iki 88% (inašas į aplinką). 	UAB " Free Energy Baltic	6	
Plastikų ir naujų medžiagų klasteris	<p>Klasteris, įkurtas 2011 m. ir vienijantis inovatyvias ir sėkmingai veiklą plėtojančias Lietuvos plastikų ir naujų medžiagų įmones, siekia sukurti sistemines prielaidas savo narių ir visos šios pramonės srities konkurencingumui bei verslo plėtrai ekonominės globalizacijos sąlygomis.</p> <p>Klasterio tikslas – kurti naujus produktus, paremtus naujaisiais pasiekimais pramoninės biotechnologijos ir medžiagų chemijos srityse, t.y. vystyti naujus fermentus, skirtus biopolimerų sintezei, atlikti plastikų ekstruzijos, liejimo, tempimo ir kitus bandymus, kurti naujus nanodalelių ir polimerų mišinius antrinių plastikų gamybai, tirti plastiko panaudojimo maisto taroje galimybes.</p> <p>Plastikų ir naujų medžiagų klasterio narių vizija - didelis Lietuvos plastiko pramonės tarptautinis konkurencingumas ir aukšta kuriama vertė, kuri yra sunkiai įgyvendinama be stiprių partnerystės ryšių tarp verslo įmonių ir mokslo visuomenės.</p>	VšĮ Perspektyvinių technologijų taikomųjų tyrimų institutas	15	
Anykščių turizmo klasteris	<p>Anykščių turizmo klasteris pradeda veikti užsibrėžęs viziją tapti kultūrinio turizmo sostine ir sutaręs dėl kelių tikslų: iki 2016 padidinti lankytojų skaičių dvigubai lyginant su 2012; antra, sukurti patrauklius laisvalaikio pramogų paketus; ir trečia, vystyti stovyklų, konferencijų paslaugų teikimo sferas. Vienas iš pirmųjų darbų – sukurti paslaugų paketus, kuriuos galėtų siūlyti Lietuvos ir užsienio turistams.</p>	Anykščių turizmo klasteris	20	Paslaugos, keičiančios kliento fizinės ar protinės savybes
Biržų turizmo klasteris	<p>Turizmo vystymas Biržų krašte. Patrauklių laisvalaikio pramogų pasiūlymų sukūrimas, konferencijų paslaugų sferos vystymas.</p>	Asociacija "Biržų turizmo klasteris"	13	
Kamieninių ląstelių ir regeneracinės medicinos inovacijų klasteris	<p>Klasterio tikslas – vykdyti MTTP veiklas kamieninių ląstelių ir regeneracinės medicinos srityje, sukurti inovatyvius gydymo metodus, paskatinti organizacijų bendradarbiavimą vykdant mokslinius tyrimus ir didinti jų konkurencingumą.</p> <p>Klasterio veikla – tyrimai kamieninių ląstelių ir regeneracinės medicinos srityje, medicinos paslaugų užsienio turistams teikimas, technologijų eksportas.</p>	UAB "Kamieninių ląstelių tyrimų centras"	11	
Kompleksinių sprendimų sveikatinimui klasteris	<p>Klasterio tikslas – kokybiškai išanalizuoti plačias sveikatinimo temas ir mokslinių tyrimų rezultatus naudoti naujiems produktams ar paslaugoms kurti, siekiant mokslinė plėtra ir produktais konkuruoti su kitų pasaulio šalių gamintojais ar panašių paslaugų teikėjais.</p> <p>Klasteris planuoja įkurti atviros prieigos MTTP infrastruktūrą, kuri sudarys sąlygas vykdyti jungtines MTTP veiklas, užsakomuosius mokslinius tyrimus, jų rezultatus pritaikyti naujų produktų ir paslaugų gyvenimo kokybės gerinimui ir trukmės prailginimui kūrimui.</p>	UAB "Tarptautinė skubiosios medicinos akademija"	9	
Lietuvos Medicinos turizmo klasteris (LITCARE)	<p>Lietuvos medicinos turizmo klasterio VIZIJA: „Lietuva – sparčiausiai Baltijos ir Šiaurės Europos regione auganti sveikatinimo turizmo šalis“</p> <p>Lietuvos medicinos turizmo klasterio MISIJA: Suteikti MT klientams/pacientams didžiausią pridėtinę suminę vertę (kainos/kokybės santykį) bei ilgalaikį pasitenkinimą gautomis paslaugomis</p> <p>Uždaviniai: Suformuoti strategiškai, koordinuotai ir sinergiškai veikiančių, aukštą pridėtinę vertę kuriančių MT paslaugų teikėjų tinklą - MT vertės grandinę. Suformuoti integruotus ir visuminius MT produktus. Bendra rinkodara ir viešinimas: dalyvauti tarptautinėse parodose, verslo misijose; didinti Lietuvos MT klasterio žinomumą ir skleisti informaciją apie paslaugas; surasti ir pritraukti naujų užsienio klientų/užsakovų (draudimo kompanijos, kelionių operatoriai, ligoninės ir pan.); Didinti MT klasterio narių konkurencingumą, jų veiklos ekonominį efektyvumą, sutelkiant bei kryptingai ir racionaliai panaudojant finansinius, žmogiškuosius, informacinius ir kitus išteklius Gerinti ir didinti paslaugų kokybę (visiems įsivesti tarptautinius sertifikavimo ir akreditavimo standartus); Išgryninti ir pristatyti užsienio rinkoms išskirtinės kompetencijos sveikatinimo paslaugų centrus „Centres of Excellence“; Bendradarbiauti su Ūkio, Sveikatos ir Socialinių reikalų, Švietimo ir mokslo ministerijomis dėl medicinos turizmo politikos formavimo valstybiniu lygiu; Teikti paraiškas ES paramai gauti pagal klasterių plėtros, kitų priemonių, skirtų medicinos turizmo paslaugų vystymuisi, tyrimų, kurių reikia klasteriui arba jo nariams plėtoti, programas; Gerinti kooperaciją tarp „medicinos“ ir „turizmo“ bei gretutinių sektorių įmonių; Glaudžiai bendradarbiauti su mokymo įstaigomis, padedant klasterio nariams parengti tikslinius specialistus bei bendrai kurti mokymo programas su mokymo institucijomis; Bendradarbiauti su universitetais, mokslinių tyrimų įstaigomis, kuriant naujas metodikas, atliekant tyrimus sveikatinimo ir sveikatingumo srityje;</p>	Lietuvos medicinos turizmo klasteris	14	

Odontologijos inovacijų klasteris	Odontologijos paslaugų organizacijos susibūrė į klasterį, siekdamas bendradarbiauti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklose ir taip bendru darbu didinti klasterio, odontologijos sektoriaus ir kiekvieno klasterio dalyvio atskirai konkurencingumą rinkoje. Klasterio veikla – odontologijos ir implantologijos produktų bei paslaugų kūrimas ir tiekimas. Klasteris, pasinaudodamas ES parama, kuria mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros centrą, kuriame galės mokytis, atlikti odontologijos tyrimus, kurti inovacijas.	UAB "MED GRUPĖ"	10
Pažangių ortopedijos ir reabilitacijos priemonių klasteris	tikslas - kuriant narių bendradarbiavimui reikalingą aplinką ir sutelkiant bendrus resursus bei kompetenciją naujų produktų kūrimo, gamybos ir paslaugų srityse, taip pat aukštųjų technologijų kūrimo ir diegimo, technologinių paslaugų teikimo, inovacijų ir investicijų skatinimo srityse, didinti jų, taip pat Lietuvos ortopedijos bei reabilitacijos techninių priemonių pramonės kuriamą pridėtinę vertę, konkurencingumą ir verslo internacionalizavimą bei globalizacijos sąlygomis. Užduotys yra kuriamos ir pritaikomos ortopedijos gaminiams naujos pažangios medžiagos bei naudojamos inovatyvios poveikio priemonės, padėsiančios išsprendinti reabilitacijos procesus ir sumažinti kaštus. Investicinėje Inovacijų Zonoje bus įrengta šiuolaikinė Klasterio bazė pažangioms ortopedijos bei reabilitacijos techninėms priemonėms kurti, žinių ir technologijų sklaidai bei verslo plėtrai ekonominės globalizacijos sąlygomis užtikrinti.	VšĮ „Vilties žiedas“	7
REDIRECTED klasteris	Dabartinė lietuviško kino ir kūrybinių industrijų pagrindinė problema yra ta, kad Europos ir pasaulio pramonės kontekste baigtiniai produktai (pvz. filmai, cross-media etc.) yra visiškai nekonkurencingi – t.y. tokiems produktams, kokie jie yra dabar, visiškai nėra paklausos tarptautiniu mastu. Šis faktas sąlygoja situaciją, kad kūrybinių industrijų pramonė Lietuvoje paslaugų pardavimo tarptautiniame lygmenyje plėtojasi tik kaip gamybinė bazė, teikianti žemos pridėtinės vertės technines-gamybines paslaugas tarptautiniams kūrybinių industrijų projektams. Mūsų klasterio tikslas yra užtikrinti, kad kūrybinių pramonės pradėtų sėkmingai sukurtų ir platintų tarptautinėse rinkose NE žemos pridėtinės vertės gamybinės paslaugas, o aukštos pridėtinės vertės galutinį produktą – t.y. filmus ir cross-media sprendimus (ir kt.), kurie būtų ne tik pagaminti, bet ir SUKURTI klasterio narių – t.y. – tarptautiniu mastu būtų patinimas baigtinis produktas, kuris klasterio narių sukurtas ir pagamintas nuo pradžios iki pabaigos. Misija - kūrybinių industrijų potencialo panaudojimas Lietuvoje ir jo matomumas bei žinomumas globaliu mastu. Lietuvos, kaip šalies, egzistavimas tarptautiniame kino žemėlapyje. Vizija – veiksmo filmų ir „crossmedia“ sprendimų globalios rinkos lyderis. Tikslai: - kurti intelektualius didelės pridėtinės vertės produktus; - didinti ir palaikyti Lietuvos kino žinomumą tarptautinėje rinkoje; - tobulinti Lietuvos kūrybinių industrijų specialistų kompetencijas; - skatinti mokslo ir verslo bei kitų šalių bendradarbiavimą kūrybinių industrijų sektoriuje; - formuoti teigiamą kūrybinių industrijų įvaizdį Lietuvoje ir plėsti bendras sektoriaus apimtis. Vertybės: profesionalumas ir nuolatinis tobulėjimas, kūrybiškumas, nuolatinis kokybės ir inovacijų siekimas.	Kūrybinio verslo asociacija	12
Skaitmeninių kūrybinių industrijų klasteris "Mediapolis"	Klasteris, įkurtas 2011 m., siekia, kad Lietuva taptų regiono skaitmeninių kūrybinių industrijų centru, kuriančiu pasaulyje vertinamus komercinius ir nekomercinius medijų, kultūros ir meno produktus. Kūrybinės industrijos pasaulyje yra suvokiamos kaip susijusios industrijos, kurių ekonominė veikla yra priklausoma nuo meno ir kultūros bei skirtingų industrijų bendradarbiavimo. Siekia suburti kino, integruotų media produktų ir informacinių technologijų, kompiuterinių žaidimų, mobiliųjų telefonų programėlių, televizinių laidų, animacinių filmų kūrėjų, 3D architektus, kino studijas, nepriklausomus menininkus, mokslininkus ir kitų sričių profesionalus. Per pirmuosius veiklos metus vykdyta visuomenės švietimo programa, surengtas skaitmeninių kūrybinių industrijų festivalis „Pixel“, kuris spalio mėnesį į 32 renginius dešimtyje Vilniaus vietų subūrė per 1500 kino, naujų technologijų, reklamos, komunikacijos, dizaino ir kitų sričių specialistų.	Lietuvos skaitmeninių kūrybinių industrijų asociacija "Mediapolis"	17
Sveikatingumo klasteris iVita	Klasterio tikslas – Siekti kurti tokius aukštos kokybės bei didelės pridėtinės vertės sveikatingumo produktus ir paslaugas, kurios didintų žmonių sveikatingumą, jų veiklos efektyvumą, prisidėtų prie prevencijos, visuomenės edukacijos bei sveiko gyvenimo būdo įpročių ugdymo. Vykdamas savo veiklą siekti ne tik stiprinti klasterio įmonių konkurencingumą vidaus ir eksporto rinkose, bet ir skatinti naujausias ir efektyviausias gamybos bei valdymo technologijas, verslo bei mokslo bendradarbiavimą MTEP srityje, jaunimo verslumą bei visuomenės supratimą.	UAB "De Futuro"	11

Užupio kūrybinis klasteris	<p>Vilniuje 2010 m. įsikūrė Užupio kūrybinis klasteris, kurio veikla – mokomųjų socialinių simulatorių kūrimas ir distribucija. Klasterio nariai dalyvauja tarptautinėse mugėse ir parodose, kur pristato savo veiklą ir produktus. Klasteris dalyvauja Stardust projekte, yra ISAGA ir kitų tarptautinių organizacijų narys, formuoja atstovybę Silicon valley.</p> <p>Dauguma asociacijos narių užsiima kūrybinių industrijų, informacinių technologijų, mokslinių tyrimų veikla, ir specializuojasi skirtinguose sektoriuose, tokiuose kaip simulatorių kūrimas, verslo konsultacijos, reklamos kūrimas, socialiniai tyrimai, projektų rašymas, administravimas ir t.t.</p> <p>Visi klasterio nariai aktyviai vykdo inovacijas savo srityse stengdamiesi plėtoti savo techninę bazę ir rinkai pristatyti unikalius visoje Europos Sąjungoje produktus. Siekdami tinkamiau panaudoti savo kapitalą investicijoms į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, klasterio nariai nusprendė kurti bendrą kompleksinių stimuliatorių ir integruotos komunikacijos tinklą, kuriame ketinama teikti 6 esminių kategorijų MTTP paslaugas ir produktus:</p> <p>analitinės, modeliavimo, simuliacijos paslaugas, strategijų formavimą, naujų medijos technologijų kūrimą ir testavimą, medijos prototipų kūrimą ir testavimą, informacijos saugumo tyrimo paslaugas bei mokymo paslaugas.</p>	Asociacija "Užupis creative cluster"	24	
Vilniaus kino klasteris	<p>Vilniaus kino klasteris susikūrė 2010 metais. Klasterio tikslas – kino kūrėjams susivienijus bendrai veiklai, Lietuvos ir užsienio rinkai siūlyti kompleksines kino kūrimo paslaugas nuo scenarijaus, kino filmavimo aptarnavimo iki postprodukcijos.</p> <p>Klasterio veikla – skaitmeninių medijų (audiovizualinės) pramonės produktų kūrimas ir platinimas.</p> <p>Vienas pirmųjų klasterio produktų – filmas „Tadas Blinda. Pradžią“, kurio kūrime dalyvavo didelė dalis Vilniaus kino klasterio įmonių. Šis filmas tapo daugiausia pajamų nuo nepriklausomybės atkūrimo surinkusiu filmu Lietuvoje ir uždirbo daugiau kaip 3,7 mln. litų pajamų.</p> <p>Vienas pagrindinių Vilniaus kino klasterio uždavinių inovacinių technologijų srityje – įkurti modernią, Baltijos šalyse analogo neturinčią audiovizualinę laboratoriją, kuria naudotųsi tiek VGTU studentai, tiek ir kino kūrėjai. Projekto vertė – virš 4 mln. litų, iš kurių dalis finansuojama ES struktūrinių fondų.</p> <p>Šiuo metu Vilniaus kino klasteris yra savo srities lyderis Lietuvoje, aktyviai bendradarbiauja kuriant filmus ir kitą audiovizualinę produkciją su Latvija, Baltarusija, Ukraina, Švedija, kitomis Skandinavijos šalimis, kuriose gausu stiprių kino pramonės klasterių, aktyviai mezga ryšius su JAV ir Kanada.</p>	UAB "Vilniaus kino klasteris"	11	
Bio jėgainių vystymo klasteris	Klasteris siekia sukurti efektyviai veikiančią bio-jėgainės kompleksą.	UAB "Addeco"	5	Paslaugos, keičiančios kliento materialinių gėrybių savybes
Energetikos klasteris	Atstovauti ir ginti energetinės įrangos gamintojų, montuotojų, projektuotojų interesus, koordinuoti jų veiklą.	UAB Energetikos klasteris	4	
Inovatyvus energijos tiekimo - vartojimo klasteris	<p>Klasteris jungia Lietuvos universitetinio ir taikomojo mokslo institucijas, energetikos sektoriaus privačias įmones, visuomenines asociacijas, nepriklausomas energetikos specialistus ir siekia suvienyti jėgas kuriant, populiarinant ir diegiant energijos vartojimo efektyvumą didinančias inovacijas. Klasterio veiklos tikslai:</p> <p>energetikos sektorių nepriklausomos duomenų bazės sukūrimas, valdymas ir sklaida įvairioms visuomenės bei interesų grupėms, tvaraus šilumos ūkio planavimo tyrimai ir rekomendacijų, atsižvelgiant į klasterio inovacijas, rengimas, vartotojų ilgalaikę ekonominę perspektyvą grindžiamų šilumos ūkių techninės-organizacinės pertvarkos tiekimo ir vartojimo pusėse ruošimas ir įgyvendinimas, decentralizuoto ir/arba paskirstyto šilumos tiekimo, grindžiamo vietinių alternatyvių energijos išteklių valdymu ir atitinkamų šilumos šaltinių efektyviu pritaikymu pagal klasterio inovacinius sprendimus, panaudojimas optimizuojant centralizuotą šilumos tiekimą.</p>	UAB "SENERGY group LT"	9	
Termoizoliacijos inovacijų klasteris	Nėra informacijos		0	

Vėjo energetikos skatinimo klasteris („VESK“)	<p>Pagrindiniai uždaviniai: Vykdėti vėjo energetikos, ypač jūrinės vėjo energetikos, kaip pramonės šakos atsiradimo Lietuvoje galimybių tyrimus, vėjo jėgainių ar jų komponentų gamybos Lietuvoje galimybių analizę, vėjo jėgainių statybos sausumoje ir jūroje plėtros studijas, mokymo programas, seminarus ir konferencijas, teikti pasiūlymus dėl teisės aktų ir norminės aplinkos šioje srityje tobulinimo, kitaip populiarinti vėjo energetikos veiklą Lietuvoje, pritraukiant kitus šioje srityje veikiančius ar ketinančius veikti subjektus bei skatinant juos keistis žiniomis, patirtimi ir įgūdžiais; Organizuoti Klasterio rinkodaros veiklą, siekiant pritraukti kitus šioje srityje veikiančius ar ketinančius veikti subjektus; Kurti bei skatinti verslo, mokslo, mokymo ir paslaugų sričių subjektų vidaus ir išorės bendradarbiavimo tinklą, teikiantį jo nariams papildomą pridėtinę vertę mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, marketingo, verslo valdymo, žmonių išteklių ugdymo bei aplinkos apsaugos srityse, taip pat skatinant inovacijų diegimą ir palengvinant investicijų pritraukimą, taip pat vidinius ir išorinius Partnerių ryšius; Kaupiti, analizuoti ir teikti Partneriams informaciją apie vėjo energetikos srities pramonės rinkos raidos procesus bei iššūkius, taip pat apie šios srities pasiekimus bei pažangią patirtį Lietuvos, ES ir pasaulio rinkose, identifikuoti Partnerių konkurencinius pranašumus bei jų dabarties bei ateities poreikius, ieškoti jų įmanomai geriausio patenkinimo galimybių Lietuvoje ir užsienyje; Gerinti Partnerių gebėjimus užsienio naujausių technologijų, medžiagų, kitų vadybinių ir technologinių inovacijų bei investicijų diegimo srityse, modernizuoti verslo valdymą ir diegti naujus efektyvius verslo modelius, ypač skatinant Partnerių bendradarbiavimą; Visokeriopa stiprinti Klasterio viduje ir išorėje Lietuvos mokslo ir mokymo institucijų bendradarbiavimą su verslo įmonėmis; Telkti ir ugdyti Lietuvos vėjo energetikos ir kitų susijusių sričių gamybos įmonių kūrybinį potencialą, ypač įtraukiant į bendrą veiklą aukštųjų mokyklų bei mokslo tiriamųjų institucijų darbuotojus, studentus ir individualiai Lietuvos ir užsienyje dirbančius specialistus; Didinti Partnerių, taip pat visos Lietuvos vėjo energetikos sektoriaus pridėtinę vertę, konkurencingumą ir verslo internacionalizavimą ekonominės globalizacijos sąlygomis.</p>	UAB "Eksponentė"	8	
Fotoelektros technologijų klasteris	<p>Fotoelektros technologijų klasteris įkurtas 2008 m. ir vienija pramonės bei mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros įstaigas. Klasterio tikslas - konsoliduoti Lietuvos įmones ir mokslinių tyrimų institucijas, veikiančias fotoelektros technologijų sektoriuje, siekiant padidinti nacionalinio fotoelektros sektoriaus tvarumą ir konkurencingumą. Klasterio veikla: ekonomiškai efektyvių ir aplinką tausojančių polikristalinio silicio, tinkamo saulės elementams, gamybos technologijos, plonasluoksnio silicio gamybos technologijų kūrimas ir technologinė plėtra, kristalinio silicio saulės elementų technologinė plėtra ir gamyba, medžiagų, skirtų naujos kartos saulės elementams, fundamentiniai ir taikomieji tyrimai, naujos kartos saulės elementų technologinė plėtra ir įgyvendinimas, koncentruotos šviesos saulės elementų taikomieji moksliniai tyrimai ir gamyba, fotoelektros modulių ir fotoelektros sistemų gamyba ir instaliavimas, fotoelektros sistemų valdymo elektronikos, skirtos FE energijos kaupimo sistemų ir (arba) elektros energijos perdavimui skirstomiesiems tinklams, vystymas ir gamyba, energiją taupančių ir ją generuojančių pastatų projektavimas ir statyba, saulės elementų taikymas tekstilės pramonėje, namų elektronikos ir kitose naujose srityse, fotoelektros sistemų ir jų komponentų logistika ir realizacija, pasyvaus namo sprendimai, energijos taupymo pastatuose koncepcijos ir sprendimai, zolių-gelių ir Aerogelių taikymų statybos pramonėje tyrimai, zolių-gelių ir Aerogelių tekstilės pramonėje taikymas, naujos kartos vaistus pernešančių dalelių nešėjų (polimerinių micelių) tyrimai.</p>	VšĮ Perspektyvini ų technologijų taikomųjų tyrimų institutas	26	Elektronikos pramonė
Lazerinių ir inžinerinių technologijų klasteris	<p>Klasterio veikla – naujų lazerinių įrenginių kūrimas ir gamyba. Įmonės suvienijo pajėgas siekiant sujungti tyrėjus, tiekėjus, gamintojus ir pardavėjus bei didinti lazerinių ir su jomis susijusio inžinerinių technologijų sektoriaus tarptautinį konkurencingumą. Šis klasteris taip pat investuoja į bendrą klasterio Mokymo ir tyrimų centro infrastruktūrą, susijusią su lazerinių įrenginių kūrimu ir gamyba.</p>	VšĮ „Fizikos instituto mokslo ir technologijų parkas“	11	

Pastaba: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos klasterių žemėlapiu duomenimis.

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos ūkio ministro

2014 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 4-131

LIETUVOS KLASTERIŲ PLĖTROS KONCEPCIJA

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos klasterių plėtros koncepcija (toliau – Koncepcija) parengta vadovaujantis Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija“ Lietuva 2030“ patvirtinimo“, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“.

2. Koncepciją sudaro klasterių esamos būklės analizė, klasterizacijos nauda, klasterių plėtros tikslai ir uždaviniai, klasterio nariai, klasterių išsivystymo lygiai ir klasterizacijos skatinimo stebėseną.

3. Koncepcija yra rekomendacinio pobūdžio, jos tikslas – skatinti klasterizacijos plėtrą Lietuvoje. Koncepcija siekiama sudaryti sąlygas priimti novatoriškus sprendimus, vykdyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veiklą, skatinti investicijas, didinti užimtumą, verslo našumą, eksportą, diegti inovacijas.

4. Koncepcijoje vartojamos sąvokos:

4.1. Klasteris – tai įmonių ir (arba) mokslo ir studijų institucijų bei kitų subjektų santalka, funkcionuojanti partnerystės principu, kurios nariai, veikdami tarpusavyje susijusiose įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekia padidinti ekonominę veiklos efektyvumą.

4.2. Klasterio fasilitatorius – asmuo, kuris, tiesiogiai nedalyvaujdamas klasterio veikloje, padeda klasterio nariams suprasti jų bendrus tikslus ir juos pasiekti.

4.3. Klasterio koordinatorius – juridinis asmuo, administruojantis, plėtojantis vidinių ir išorinių ryšių klasterio veiklas, atstovaujantis klasterio interesams ir tiesiogiai dalyvaujantis klasterio vertės kūrimo grandinės veikloje.

- 4.4. Klasterio nariai – fiziniai ir juridiniai asmenys, priklausantys klasteriui ir bendradarbiaujantys tarpusavyje.
- 4.5. Klasterizacija – įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų būrimasis į klasterius.
- 4.6. Kitos Konceptijoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS

ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

5. Šiuo metu Lietuvoje daug dėmesio skiriama klasterizacijos plėtrai. Kuriama klasteriams palanki aplinka, plėtojami tarptautiniai ryšiai ir skatinama įsilieti į tarptautinius klasterius, siekiant Lietuvoje turėti aukšto lygio inovatyvių klasterių, nes inovacijų tinklai mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVI) sudaro palankią aplinką kurti inovacijas ir plėtoti ryšius su didelėmis įmonėmis ir tarptautiniais partneriais.

6. Klasteris, kaip tam tikra bendradarbiavimo forma ar verslo modelis, Lietuvoje yra gana naujas reiškinys, todėl trūksta šios srities kompetencijos, žinių apie klasterio teikiamą naudą, jo valdymą ir bendradarbiavimo kultūrą, vertės grandinės kūrimą. Klasterizaciją stabdo klasterio narių tarpusavio pasitikėjimo ir bendradarbiavimo kultūros stoka, profesionalių klasterio fasilitatorių ir 3 kitų specializuotų tarpininkų trūkumas, nesugebėjimas pasirinkti tinkamų komunikavimo priemonių. Sėkmingai veikiančios įmonės stengiasi viena kitos atžvilgiu laikytis atsargiai, galimus partnerius laikydamos konkurentais, siekiančiais užimti jų rinkos dalį.

7. Remiantis Lietuvos klasterių žemėlapiu (<http://maps.klaster.lt/>) duomenimis, paslaugų sektoriuje klasterių yra daug daugiau nei pramonės sektoriuose. Ypač daug klasterių inicijuota informacinių technologijų, sveikatinimo ir kūrybinių industrijų srityse. Iš tradicinės pramonės sektorių daugiausia klasterių kūrėsi maisto ir gėrimų pramonės sektoriuose, mažiausiai – tekstilės, medienos ir baldų pramonės, mašinų ir prietaisų gamybos, chemijos ir plastikų, elektronikos sektoriuose ir kt. Pažymėtina, kad regioninių klasterių sukurta labai mažai. Šiuo metu veikia tik keletas klasterių, kurių pagrindinė veikla yra turizmo paslaugos.

8. Lietuvoje klasteriai kuriami ekonomiškai stipriausiuose miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje), kur yra didžiausia veikiančių ūkio subjektų koncentracija ir didžiausias gyventojų užimtumas. Tačiau Lietuvos regionuose (apskirtyse), ypač turinčiuose aiškiają specifiką, taip pat galima rasti tam tikrų klasterių užuomazgų (Anykščiuose, Biržuose, Druskininkuose ir kt.).

9. Vertinant Lietuvos klasterių tarptautiškumą, galima teigti, kad Lietuvos klasteriai dažnai dalyvauja tarptautiniuose projektuose, kitose Europos Sąjungos (toliau – ES) iniciatyvose, kuriančiose žinių ir inovacijų erdvę, vysto komercinį bendradarbiavimą su užsienio

partneriais. Vis dėlto dauguma Lietuvos klasterių kol kas yra jauni ir per silpni, kad būtų patrauklūs užsienio rinkai. Plėtojant vidinius ir išorinius klasterių ryšius, trūksta klasterių narių pastangų koordinacijos ir tai riboja klasterių galimybes veikti tarptautiniu mastu.

10. Klasterizacija yra svarbi tiek pasauliniu, tiek ES, tiek Lietuvos mastu. ES inovacijų politikoje pabrėžiama, kad būtina sudaryti palankią aplinką inovatyviems klasteriams kurtis, tarptautiniams ryšiams ir tarptautiniams pasaulinio lygio inovacijų klasteriams plėtotis. Europos Komisijos 2010 m. spalio 6 d. komunikate Nr. KOM (2010) 546 „Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ pabrėžiama, kad svarbu pagreitinti MTEP rezultatų diegimą rinkoje, sprendžiant pagrindines visuomenės problemas, siekiant stiprinti ES konkurencingumą ir didinti naujų darbo vietų skaičių. Įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų partnerystė regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu gali būti viena iš priemonių šiems tikslams pasiekti.

11. Atlikus studijas ir tyrimus (asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ 2012 m. atlikta „Klasterių studija“) nustatytos šios Lietuvos klasterių veiklos esminės stiprybės – santykinai pigi kvalifikuota darbo jėga, logistikos požiūriu palanki vieta, išvystyta logistikos infrastruktūra, aukštas įmonių technologinės bazės lygis; silpnybės – menkas įmonių tarpusavio bendradarbiavimas, pasitikėjimo ir kompetencijos stoka, įmonių nesiorientavimas į kompetencijos didinimą, aukštos pridėtinės vertės kūrimą; galimybės – nišinių produktų gamyba, eksportas, integracija į tarptautinius tinklus; grėsmės – regioninės specializacijos nebuvimas, kvalifikuotų specialistų trūkumas ir emigracija, nesugebėjimas konkuruoti su pigių veiklos kaštų valstybių gamintojais, nesugebėjimas jungtis į tarptautinius tinklus.

12. Remiantis asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ 2012 m. parengta „Klasterių studija“, Lietuvoje išskiriamos trys klasterizacijos procesų plėtros kryptys:

12.1. Aukštųjų technologijų sektoriaus klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – aukštųjų technologijų sektoriaus plėtra, skatinant klasterių vystymąsi biotechnologijų, mechatronikos, lazerių technologijų, informacinių technologijų, nanotechnologijų ir elektronikos srityse.

12.2. Regioninės klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – skatinti klasterių iniciatyvas regionuose (apskirtyse), ypač probleminiuose, diegti modernias ir didelio poveikio technologijas, svarbias pramonės inovatyvumui ir visos ekonomikos augimui, taip užtikrinant valstybės konkurencingumą visuose sektoriuose. Svarbu pabrėžti, kad klasteriai, jungiantys skirtingų sektorių įmones (veikiančias visoje klasterio vertės kūrimo grandinėje), mokslo ir studijų institucijas ir kitus subjektus, yra linkę būti inovatyvesni.

12.3. Tradicinės pramonės sektorių klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – tradicinės pramonės ir paslaugų sektorių klasterių plėtra, kuria siekiama atnaujinti ir sustiprinti 4 Lietuvos tradicinės pramonės sektorius, skatinti tradicinių pramonės sektorių įmonių bendradarbiavimą ir tarpusavyje, ir su mokslo ir studijų institucijomis.

13. Lietuva, kaip ir kitos ES valstybės narės, naujuoju ES struktūrinės paramos 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu įsipareigojo parengti valstybės Sumaniosios specializacijos strategiją. Ši strategija turės didelę įtaką Lietuvos mokslo ir verslo bendradarbiavimo perspektyvai ir valstybės konkurencingumui Europoje ir visame pasaulyje. Klasteris gali būti viena iš pagrindinių priemonių siekiant bendrų ES tikslų, norint geriausiai išnaudoti visas MTEP ir inovacijų (toliau – MTEPI) plėtros galimybes, kelti valstybių ekonomikos lygį, skatinti ilgalaikius valstybės verslo plėtros procesus, grįstus verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimu.

III SKYRIUS

KLASTERIZACIJOS NAUDA

14. Klasteriai nuo kitų bendradarbiavimo formų skiriasi tuo, kad klasterio narius sieja bendri ekonominiai interesai dalyvaujant produktų ir (arba) paslaugų vertės kūrimo grandinės veikloje. Klasteriai – tai daugiau nei paprasti horizontalieji tinklai, kuriais grįstas įmonių, veikiančių toje pačioje rinkoje ir priklausančių tai pačiai pramonės grupei, bendradarbiavimas tokiose srityse kaip MTEP, inovacijų diegimas, produktų kūrimas ar pirkimų politika. Dažniausiai klasteriai – tai tarpsektoriniai (vertikalieji ir (arba) horizontalieji) tinklai, sudaryti iš nevienodų ir viena kitą papildančių įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų, kurių specializacija klasterio vertės grandinėje yra specifiniai sprendimai. Rasti bendri tarpsektorinio bendradarbiavimo sąlyčio taškai ir jų plėtojimas, aktyviai veikiant klasterių fasilitatoriams, padeda klasterio nariams efektyviau kurti produktus ir (arba) paslaugas.

15. Žinios, sudarančios bet kokios inovacinės veiklos pagrindą, negali būti kaupiamos nei valstybės institucijose ar įstaigose, nei atskirose įmonėse, o turi būti pasklidusios po daugelį inovacijų sistemos veikėjų – įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų. Vienintelis būdas inovacijas norinčioms diegti įmonėms panaudoti šias žinias – tai bendradarbiauti tiek su kitomis suinteresuotomis įmonėmis, tiek su mokslo ir studijų institucijomis ir kitais subjektais, sujungti turimą kompetenciją ir koordinuoti veiklas siekiant pagaminti unikalių produktų.

16. Klasteriai yra laikomi daugelio išsivysčiusių ir sparčiai besivystančių valstybių ekonomikos reiškiniu, kadangi daugelyje valstybių jie skatina ekonomikos augimą, pritraukia naujų technologijų, kvalifikuotų darbuotojų, investicijų į MTEP. Klasteriai taip pat suburia

įmones, mokslo ir studijų institucijas ir kitus subjektus, kurių socialiniai gamybiniai ryšiai įgalina jų specializaciją, leidžia pasinaudoti unikaliais specializuotais ištekliais ir taip sustiprina tiek klasterio narių, tiek visos valstybės konkurencinį pranašumą.

17. Klasteris kaip veiklos forma ne tik keičia valstybės ar regiono (apskritis), ar tam tikro miesto ekonominę struktūrą ir potencialą, bet ir stiprina atskirų klasterio narių žmogiškuosius, techninius, mokslinius, kapitalo, inovacinius, partnerystės ar kitokius pajėgumus. Produktyvumas, konkurencinis pranašumas tiek vietinėje, tiek tarptautinėje rinkoje, inovatyvūs produktai ar personalo kompetencijos gerinimas, ir partneriams, ir įmonių klientams teikiama nauda gali būti tik vieni iš daugelio rezultatų, kurių gali pasiekti klasterio nariai, veikdami išvien.

18. Klasterizacija padeda plėtoti naujas idėjas ir verslą, sparčiau perduoti žinias ir diegti technologijas, kurti produktus, gerinti darbo ir produktų kokybę, technologinį turinį, kurti palankias įmonių produktyvumo, inovatyvumo didinimo sąlygas, mažinti MVI veiklos kaštus, ypač MTEPI srityje, paruošti palankias sąlygas augti MVI, skatinti eksporto plėtrą, mažinti riziką ir didinti sėkmės tikimybę renkantis naujas MTEPI kryptis, efektyvinti MTEPI procesus pasitelkiant potencialo konsolidavimą, padėti MVI įsilieti į pasaulinius žinių ir inovacijų tinklus, išnaudoti jų teikiamas galimybes kuriant didesnę pridėtinę vertę, didinti konkurencingumą ir užimtumą.

IV SKYRIUS

KLASTERIŲ PLĖTROS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

19. Klasterių plėtros tikslas – didinti Lietuvos ūkio inovacinį potencialą, skatinant klasterizaciją.

20. Nustatomi šie pagrindiniai klasterių plėtros uždaviniai:

20.1. propaguoti klasterizacijos potencialą;

20.2. skatinti klasterių kūrimąsi ir plėtrą;

20.3. didinti klasterių inovacinį potencialą;

20.4. skatinti klasterių jungimąsi į tarptautinius tinklus (klasterius).

V SKYRIUS

KLASTERIO NARIAI

21. Klasterio kūrimosi pradžioje turėtų būti ne mažiau kaip 5 nepriklausomos įmonės, tačiau, vystant veiklą ir norint didesnio produktyvumo tiek Lietuvoje, tiek užsienio rinkose, šis skaičius turėtų augti. Kuriant naujas technologijas ir diegiant inovacijas, siekiama, kad klasterio veikloje dalyvautų mokslo ir studijų institucijų atstovai.

22. Klasterio nariai gali veikti pagal jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį arba kitais sutartiniais pagrindais.

23. Vienas iš klasterio narių turi būti klasterio koordinatorius.

VI SKYRIUS

KLASTERIŲ IŠSIVYSTYMO LYGIAI

24. Klasterių išsivystymo lygį lemia šie veiksniai:

24.1. bendros veiklos (klasterio nariai bendradarbiauja tarpusavyje įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekdami padidinti ekonominę veiklos efektyvumą, dalytis žiniomis, perduoti technologijas, kurti naujus produktus ir pan.) patirtis;

24.2. klasterio narių įgyvendintų veiklų skaičius ir klasterio narių įsitraukimo laipsnis;

24.3. klasterio narių produktų ir (arba) paslaugų eksporto dalis pardavimų struktūroje.

25. Skiriami trys klasterių išsivystymo lygiai:

25.1. Besiformuojantys klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ne ilgiau kaip 2 metus.

25.2. Besivystantys klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ilgiau kaip 1 metus, turi sėkmingai įgyvendinę ne mažiau kaip 3 bendras veiklas, į kurias įsitraukė ne mažiau kaip 50 proc. klasterio narių.

25.3. Brandūs klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ne trumpiau kaip 3 metus, turi sėkmingai įgyvendinę ne mažiau kaip 5 bendras veiklas, į kurias įsitraukė ne mažiau kaip 60 proc. klasterio narių, ir kurių įmonių konsoliduota produktų ir (arba) paslaugų eksporto dalis pardavimų struktūroje yra didesnė nei 15 procentų.

VII SKYRIUS

KLASTERIZACIJOS SKATINIMO STEBĖSENA

26. Klasterizacijos skatinimo stebėsenos tikslas – sukurti patikimą klasterių kūrimosi ir plėtros pagrindą.

27. Klasterizacijos skatinimo stebėseną ir vertinimą organizuoja ūkio ministro įgaliotoji institucija (toliau – Įgaliotoji institucija) ir teikia vertinimo rezultatus Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai.

28. Įgaliotoji institucija parengia ir suderinusi su Ūkio ministerija patvirtina klasterizacijos skatinimo stebėsenos ir vertinimo tvarką.

29. Klasteriai turi būti registruojami klasterių duomenų bazėje, kurią administruoja Įgaliotoji institucija.

VIII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Klasterių kūrimas ir plėtra gali būti skatinami klasterio lėšomis, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, ES ir kitomis tarptautinės finansinės paramos lėšomis.

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos ūkio ministro

2014 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. 4-491

LIETUVOS INOVACIJŲ PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2014–2017 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią–pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodikis
1. Plėtojant naujas žinias ir jų pritaikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę	Šį tikslą ir jo uždavinius padeda įgyvendinti Valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1494 (toliau – SMTEP programa), pirmasis ir antrasis tikslai, jiems skirti uždaviniai ir SMTEP programos 2013–2015 m. veiksmų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-579, nustatytos priemonės, priemonė Nr. 1.2.1, numatyta 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programos prioriteto „Kultūra“ tarpinstituciniame veiklos plane					
	Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos Prioritetinių mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 951 (toliau – sumanios specializacijos kryptys), prioritetams skatinti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, kompetencijos ir gebėjimų ugdymo bei inovatyvaus verslo pradžios srityse (sumanios specializacijos pradžia skirtos priemonės)					
	1.1. Plėtoti aukšto lygio žinias, mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklą	1.1.1. Perkelti į elektroninę terpę Lietuvoje teikiamas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) paslaugas ir taip palengvinti informacijos paiešką, paraiškų finansavimui gauti teikimą	2014–2015 m.	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (toliau – MITA)	Europos Sąjungos (ES) struktūrinės paramos lėšos	Sukurta duomenų sistema
		1.1.2. Teikti konsultacinę ir informacinę pagalbą ūkio subjektams rengiant tarptautinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros bei inovacijų (MTEPI) programų ir iniciatyvų paraišką	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, VŠĮ Lietuvos inovacijų centras (toliau – LIC), Lietuvos mokslų taryba (toliau – LMT)	Valstybės biudžeto lėšos, ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos, tarptautinių programų lėšos	Tarptautinėse iniciatyvose Lietuvos dalyvių pritraukta lėšų suma, tūkst. Lt
	1.1.3. Plėtoti MTEPI politiką įgyvendinančių įstaigų tarptautinį bendradarbiavimą su užsienio šalių MTEPI organizacijomis	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, Užsienio reikalų ministerija	Valstybės biudžeto lėšos, tarptautinių programų lėšos	Tarptautinių bendradarbiavimo susitarimų skaičius	

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią–pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodikis
		1.1.4. Teikti finansavimą ūkio subjektų darbuotojų, vykdančių MTEP veiklą (inžinierių, technologų), technologiniams įgūdžiams tobulinti užsienio MTEPI centruose	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius
		1.1.5. Skirti apdovanojimų už sukurtus naujus produktus, gaminius, technologijas	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, LIC	Valstybės biudžeto lėšos	Skirtų apdovanojimų skaičius Konkursų dalyvių skaičius
	1.2. Švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje ugdyti kūrybiškumą, verslumą, inovatyvumą ir rinkos poreikius atitinkančius praktinius įgūdžius ir kvalifikaciją	1.2.1. Teikti pasiūlymų dėl kūrybinių, technologinių gebėjimų, gamtos ir tikslųjų mokslų srities mokinių gabumų ugdymo bendrojo ugdymo mokyklose	2014 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	Nenumatoma	Pateikti pasiūlymai
		1.2.2. Remti jaunimo dalyvavimą techninės kūrybos ir aukštųjų technologijų taikymo konkursuose	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	Valstybės biudžeto lėšos	Konkursų skaičius Dalyvių skaičius
		1.2.3. Skirti studentams apdovanojimų už akademinis ir mokslinius darbus ūkio konkurencingumo stiprinimo ir MTEPI srityse	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Skirtų apdovanojimų skaičius
		1.2.4. Organizuoti ir finansuoti inovacijų kultūrą populiarinančias ir inovacijas pristatančias konferencijas, parodas ir įgyvendinti kitas inovacijų sklaidos priemones	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, Žemės ūkio ministerija	Valstybės biudžeto lėšos, ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos, ES 2014–2020 m. paramos lėšos	Surengtų renginių skaičius Viešinimo priemonių skaičius
		1.2.5. Įgyvendinti vaikams ir jaunimui skirtas kultūros ir kultūrinės edukacijos skatinimo iniciatyvas	2014–2017 m.	Kultūros ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Įgyvendintų iniciatyvų skaičius
	1.3. Skatinti inovatyvaus verslo kūrimą, sudarant palankias sąlygas ir suteikiant žinių apie inovatyvaus verslo pradžią	1.3.1. Įgyvendinti inovatyvų verslą skatinančias iniciatyvas MTEPI paramos įstaigose ir mokslo ir studijų institucijose	2014–2015 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos	Verslumo iniciatyvų dalyvių skaičius Įkurtų įmonių skaičius

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Igyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
		1.3.2. Finansuoti ir organizuoti inovacijų paramos paslaugu, padedančių kurti inovatyvų verslą ir diegti inovacijas, teikimą	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, VŠĮ „Versli Lietuva“, LIC	ES struktūrinės paramos lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Ūkio subjektų, pasinaudojusių inovacijų paramos paslaugomis, skaičius
		1.3.3. Teikti finansavimą verslo akceleravimo priemonėms, skirtoms naujoms inovatyvioms įmonėms kurti ir plėtoti	2014–2015 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos	Akceleravimo paslaugomis pasinaudojusių skaičius Įkurtų įmonių skaičius
		1.3.4. Įgyvendinti rizikos kapitalo skatinimo priemonės, skirtas investicijoms į naujų inovatyvių įmonių pradinį kapitalą pritraukti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Pritraukta privačių investicijų, tūkst. Lt
		1.3.5. Organizuoti regionuose informacinius renginius, skirtus informacijos apie inovatyvaus verslo kūrimo, vystymo ir plėtros galimybes sklaidai	2014–2015 m.	Ūkio ministerija, MITA, VŠĮ „Versli Lietuva“	ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Suorganizuotų renginių skaičius Dalyvių skaičius
		1.3.6. Teikti finansavimą menų inkubatorių, kūrybinių rezidencijų infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams, skirtiems paramos paslaugoms kultūrinių ir kūrybinių industrijų (KKI) verslui plėtoti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Įgyvendintų projektų skaičius, įrengtos KKI srities inkubatorių infrastruktūros plotas, kv. m
2. Didinti verslo inovacijų potencialą	Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos sumamos specializacijos kryptių prioritetams skatinti didelę pridėtinę vertę generuojančių veiklų, inovatyvių produktų kūrimo ir pateikimo rinkai bei tarpsektorinio bendradarbiavimo srityse (sumamos specializacijos plėtrai skirtos priemonės)					
	2.1. Skatinti investicijas į didelę pridėtinę vertę kuriančias veiklas	2.1.1. Teikti finansavimą verslo inicijuojamiems investiciniams MTEPI infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Įrengtos infrastruktūros plotas, kv. m Paremtų įmonių skaičius
		2.1.2. Įgyvendinti rizikos kapitalo skatinimo priemonės, skirtas investicijoms į didelį augimo potencialą turinčių įmonių MTEPI veiklą pritraukti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Pritrauktų privačių investicijų apimtis, tūkst. Lt

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią–pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodikis
		2.1.3. Teikti finansavimą didelę pridėtinę vertę kuriančių tiesioginių užsienio investicijų skatinimo projektams	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Pritrauktų tiesioginių užsienio investicijų apimtis ir įsipareigotų sukurti darbo vietų skaičius sumanios specializacijos srityse (ES struktūrinės paramos lėšomis)
						Pritrauktų tiesioginių užsienio investicijų apimtis ir įsipareigotų sukurti darbo vietų skaičius vidutinės ir didelės pridėtinės vertės sektoriuose (valstybės biudžeto lėšomis)
		2.1.4. Teikti regionų ūkio subjektams finansavimą, skirtą pažangiosioms technologijoms, didinančioms gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumus, diegti, darbuotojų mokymams ir technologijų sklaidai	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija	ES paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius
		2.1.5. Teikti finansavimą technologiniams ir netechnologiniams sprendimams gamybos procesuose diegti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius
		2.1.6. Teikti finansavimą įmonių vykdomiems KKI sričių projektams, skirtiems MTEPI infrastruktūros plėtrai ir eksperimentinės plėtros veikloms, bendradarbiaujant su mokslo ir studijų institucijomis	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	KKI įmonių, gavusių paramą siekiant, kad jos pateiktų naujų produktų, skaičius
	2.2. Skatinti naujų produktų pateikimą rinkai	2.2.1. Teikti ūkio subjektams finansavimą pramoninės nuosavybės teisių apsaugai	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
		2.2.2. Populiarinti pramoninės nuosavybės apsaugos priemonės ir galimybės	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA, Valstybinis patentų biuras	Valstybės biudžeto lėšos, ES struktūrinės paramos, tarptautinių ir regioninių organizacijų lėšos	Surengtų informacinių renginių, įgyvendintų visuomenės švietimo pramoninės nuosavybės klausimais ir pramoninės nuosavybės informacijos sklaidos priemonių skaičius
		2.2.3. Teikti informacinę ir metodinę pagalbą asmenims, siekiantiems gauti išradimo patentą, užregistruoti dizainą ar prekių ženklą	2014–2017 m.	Lietuvos technikos biblioteka	Valstybės biudžeto lėšos	Suteiktų konsultacijų skaičius
		2.2.4. Teikti finansavimą ankstyvajai naujai sukurtų produktų validacijai ir sertifikavimui	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius
		2.2.5. Teikti finansavimą ūkio subjektams įsigyjant MTEP paslaugų	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius
		2.2.6. Teikti finansavimą įmonių technologinės plėtros veiklai prieš išleidžiant produktus į rinką	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius
		2.2.7. Teikti finansavimą įmonėms, diegiantiems inovatyvius sprendimus ir technologijas sveikatos priežiūros, sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityse	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius
		2.2.8. Remti KKI įmonių grupių rinkodaros medžiagos, plėtros strategijų rengimą ir dalyvavimą užsienio parodose ir kituose renginiuose	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Įdiegtų kūrybinių dizaino ir rinkodaros sprendimų skaičius
		2.2.9. Pristatyti Lietuvos KKI produktus užsienio rinkose	2014–2017 m.	Kultūros ministerija, Užsienio reikalų ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Lietuvos KKI pristatymų užsienio valstybėse skaičius

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
						Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybių surengtų Lietuvos KKI pristatymų skaičius
	2.3. Skatinti skirtingų sektorių bendradarbiavimą kuriant inovacijas ir plėtoti didelį poveikį turinčias inovacijas	2.3.1. Teikti finansavimą didelio poveikio technologijoms (DPT) kurti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, kitos ministerijos ir institucijos	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius
2.3.2. Teikti finansavimą ūkio subjektų MTEPI veiklai, susijusiai su aplinkai nekenksmingų (žaliųjų), energiją tausojančių, didesnės pridėtinės vertės produktų kūrimu ir diegimu		2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, MITA	ES paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius	
2.3.3. Įgyvendinti tarptautines ekologinių inovacijų skatinimo iniciatyvas		2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	Tarptautinių programų lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Paremtų ūkio subjektų skaičius	
2.3.4. Teikti finansavimą ūkio subjektams, siekiantiems pritaikyti versle elektroninius sprendimus, skirtus efektyviam procesų valdymui		2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų, diegiančių elektroninius sprendimus, skaičius	
2.3.5. Skatinti suskaitmeninto kultūrinio turinio ir kultūros paveldo panaudojimą inovatyvioms ir į vartotojus orientuotoms elektroninėms paslaugoms ir elektroniniams produktams kurti		2014–2017 m.	Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Sukurtų skaitmeninių paslaugų ir produktų, apimančių kultūrinį turinį ir kultūros paveldo sklaidą, skaičius	
2.3.6. Diegti kultūrinės ir kūrybinės inovacijas sveikatos ir sveikatingumo paslaugų sektoriuje		2014–2017 m.	Kultūros ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Naujų paslaugų skaičius, įgyvendintų projektų skaičius	
2.3.7. Įgyvendinti Lietuvos KKI naujų produktų ir (arba) paslaugų skatinimo iniciatyvas		2014–2017 m.	Kultūros ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Įgyvendintų iniciatyvų skaičius	
2.3.8. Skatinti diegti originalius dizaino ir rinkodaros sprendimus gamybos procesuose ir (arba) paslaugų srityje, pasitelkiant meninę, kultūrinę raišką		2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Įdiegtų kūrybinių dizaino ir rinkodaros sprendimų skaičius	

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Igyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
3. Skatinti vertės tinklų kūrimą, plėtrą ir jų tarptautiškumą	Šį tikslą ir jo uždavinius padeda įgyvendinti Valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1494 (toliau – SMTEP programa), antrasis tikslas ir jam skirti uždaviniai bei SMTEP programos 2013–2015 m. veiksmų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-579, nustatytos priemonės, priemonė Nr. 1.1.6, numatyta Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plane.					
	Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos sumanios specializacijos kryptių prioritetams skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimo, technologijų perdavimo, klasterizacijos, tarptautinių vertės kūrimo tinklų formavimo ir plėtros srityse (sumanios specializacijos infrastruktūros plėtrai ir tinklaveikai skirtos priemonės)					
	3.1. Skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, žinių ir technologijų perdavimą	3.1.1. Teikti finansavimą technologijų centrų kūrimo ir plėtros projektams	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Sukurtos MTEPI infrastruktūros plotas, kv. m
		3.1.2. Remti technologijų paslaugų teikimą	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų ūkio subjektų, pasinaudojusių paslaugomis, skaičius
		3.1.3. Dalyvauti tarptautinių technologijų perdavimo tinklų (Europos verslo ir inovacijų tinklo (angl. <i>Enterprise Europe Network</i>) ir kitų) veikloje	2014–2017 m.	LIC, Ūkio ministerija	Tarptautinių programų lėšos, ES struktūrinės paramos lėšos	Ūkio subjektų sudarytų tarptautinių bendradarbiavimo sutarčių skaičius
		3.1.4. Vykdyti integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) infrastruktūros plėtros projektų įgyvendinimo stebėseną	2014–2015 m.	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Įgyvendintų projektų skaičius
		3.1.5. Finansuoti bendrus verslo ir mokslo projektus, skatinant investicijas į MTEPI	2015–2017 m.	Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Finansuotų jungtinių iniciatyvų skaičius
		3.1.6. Plėtoti KKI srities bendrojo naudojimo MTEPI infrastruktūrą	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Kultūros ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtos KKI srities MTEPI infrastruktūros plotas, kv. m
3.2. Skatinti klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės	3.2.1. Teikti konsultacijas įmonėms jungiantis į inovatyvius klasterius	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius	

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Igyvendinimo terminas (pradžią–pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
	kūrimo tinklus	3.2.2. Teikti finansavimą inovatyvių klasterių infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Sukurta ir išplėta infrastruktūra, pritraukta privačių investicijų, tūkst. Lt
		3.2.3. Finansuoti inovatyvių klasterių bendradarbiavimo veiklą ir tarptautines iniciatyvas	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų klasterių skaičius Įmonių, bendradarbiaujančių su mokslinių tyrimų institucijomis, skaičius
		3.2.4. Teikti finansavimą verslo tarptautinei tinklaveikai, dalyvavimui tarptautiniuose MTEPI projektuose ir tarptautinių partnerių paieškai	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Paremtų įmonių skaičius
		3.2.5. Kurti inovatyvius 5-ių prioritetinių asmens sveikatos priežiūros krypčių paslaugų teikimo modelius, skirtus profilaktikos, diagnostikos ir gydymo klasteriams funkcionuoti	2014–2017 m.	Sveikatos apsaugos ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Sukurtų modelių skaičius
		3.2.6. Plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendinant Baltijos jūros regiono strategiją (ESBJRS) ir jos iniciatyvas, skirtas MTEPI skatinti	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija ir kt. institucijos, Užsienio reikalų ministerija kaip ESBJRS koordinatore Lietuvoje	Valstybės biudžeto lėšos, tarptautinių programų lėšos	Baltijos jūros regiono MTEPI iniciatyvų skaičius

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
		3.2.7. Dalyvauti jungtinėje Baltijos jūros mokslinių tyrimų programoje BONUS	2014–2017 m.	Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, MITA, Lietuvos mokslo taryba	Valstybės biudžeto lėšos	Finansuotų projektų, kuriuose dalyvauja Lietuvos pareiškėjai, skaičius
4. Didinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumą ir skatinti inovacijas viešajame sektoriuje	Šiam tikslui ir jo uždaviniams skiriamos priemonės taip pat gali būti taikomos sumamos specializacijos kryptių prioritetams skatinti inovacijų paklausos skatinimo srityje (sumaniai specializacijai skirtos paklausos priemonės)					
	4.1. Kurti inovacijas skatinančią reguliacinę aplinką ir tobulinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinę sandarą	4.1.1. Parengti Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo įstatymo projektą, siekiant teisiškai reglamentuoti inovacijų sampratą, valstybės paramos inovacinei veiklai teikimo principus ir formas	2014 m.	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateiktas įstatymo projektas
		4.1.2. Tobulinti teisinę bazę, darančią įtaką mokslo ir technologijų parkų veiklai	2014–2015 m.	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Pateiktų teisinių iniciatyvų skaičius
		4.1.3. Optimizuoti ir efektyvinti mokslo ir technologijų parkų veiklą	2015 m.	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Reorganizuotų mokslo ir technologijų parkų skaičius
		4.1.4. Supaprastinti ir patobulinti MTEP projektams įgyvendinti reikalingų darbų, paslaugų ir prekių viešųjų pirkimų reikalavimus, įvertinant inovatyvius pirkimus	2014–2017 m.	Ūkio ministerija,	Nenumatoma	Pateiktų teisinių iniciatyvų skaičius
		4.1.5. Parengti pasiūlymų dėl mokslo ir studijų institucijų ir tyrėjų vertinimo sistemos tobulinimo į ją įtraukiant ir eksperimentinės veiklos rezultatus	2015 m.	Ūkio ministerija, Lietuvos mokslų taryba	Nenumatoma	Pateiktų pasiūlymų dėl teisės aktų pakeitimų skaičius
		4.1.6. Stiprinti MITA kompetenciją efektyviau teikti paslaugas	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos	Mokymų dalyvių skaičius
		4.1.7. Sukurti ir įdiegti inovacijų sistemos stebėsenos duomenų rinkimo ir vertinimo sistemą	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos	Sukurta ir įdiegta sistema

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią-pabaiga)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
		4.1.8. Inicijuoti ir dalyvauti rengiant studijas, tyrimus, apklausas, skirtas inovacijų politikos, atskirų jos sričių sektoriams ir įgyvendinimo priemonėms vertinti ir tobulinti	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	Valstybės biudžeto lėšos	Studijų, tyrimų, apklausų skaičius
		4.1.9. Sukurti MTEPI programų naudos ir kokybės vertinimo sistemą	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos	Patobulinta programų įgyvendinimo vertinimo kriterijų (rodiklių) sistema
	4.2. Kurti inovacijų paklausos skatinimo priemones, padedančias spręsti socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos iššūkius	4.2.1. Parengti perkančiosioms organizacijoms inovatyvių viešųjų pirkimų (toliau – inovatyvūs pirkimai) vykdymo rekomendacijas	2014 m. IV ketvirtis	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Parengtos rekomendacijos
		4.2.2. Organizuoti perkančiosioms organizacijoms inovatyvių pirkimų vykdymo mokymus (seminarus)	2015–2017 m.	MITA, Ūkio ministerija	Valstybės biudžetas	Įvykusių inovatyvių pirkimų mokymų (seminarų) skaičius
		4.2.3. Teikti dalinį finansavimą inovatyviems pirkimams vykdyti	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Iš dalies finansuotų inovatyvių pirkimų skaičius
		4.2.4. Parengti teisės aktų pakeitimus, skirtus ikiprekybiniams pirkimams skatinti ir vykdyti	2014 m.	Ūkio ministerija	Nenumatoma	Parengtų teisės aktų pakeitimų projektų skaičius
		4.2.5. Teikti dalinį finansavimą MTEP veikloms, vykdant ikiprekybinius pirkimus	2015–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos	Iš dalies finansuotų ikiprekybinių pirkimų skaičius
		4.2.6. Teikti ūkio subjektams metodinę informacinę pagalbą dėl MTEP mokestinių lengvatų	2014–2015 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos 2007–2013 m. lėšos	Informacinių renginių skaičius, suteiktų konsultacijų skaičius
		4.2.7. Įgyvendinti socialinių ir kultūrinių ir kitų inovacijų, sprendžiančių socialines ir kitas aktualias problemas, skatinimo iniciatyvas	2015–2017 m.	Ūkio ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Įgyvendintų iniciatyvų skaičius Paremtų ūkio subjektų skaičius
		4.2.8. Populiarinti MTEPI sprendinių diegimą viešajame sektoriuje	2014–2017 m.	Ūkio ministerija, MITA	ES struktūrinės paramos lėšos, valstybės biudžeto lėšos	Surengtų viešinimo renginių skaičius Dalyvių skaičius

Tikslai	Uždaviniai	Veiksmo pavadinimas	Įgyvendinimo terminas (pradžią–pabaigą)	Atsakingi vykdytojai	Finansavimo šaltiniai	Rodiklis
		4.2.9. Pritaikyti bepiločius oro taikinius oro gynybos pratybose, siekiant taikyti naujas technologijas krašto apsaugos ir gynybos srityse	2014–2017 m.	Krašto apsaugos ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Įgyvendintų projektų skaičius
		4.2.10. Įdiegti inovatyvių sveikatos priežiūros technologijų vertinimo ir taikymo sistemą, siekiant pagerinti sveikatos priežiūros efektyvumą ir kokybę	2014–2017 m.	Vidaus reikalų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija	ES struktūrinės paramos lėšos	Sveikatos srities valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, įgyvendinusių veiklos valdymo tobulinimo priemonės, skaičius
		4.2.11. Pletoti nevyriausybinės organizacijas ir bendruomenes įtraukiančius paslaugų teikimo modelius savivaldybėse, gerinti socialinėmis inovacijomis pagrįstų paslaugų vietos lygmeniu prieinamumą ir didinti jų įvairovę	2014–2016 m.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Valstybės biudžeto lėšos	Vykdomose priemonėse dalyvavusių asmenų skaičius